

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2024/06/forraskozlesek-tortenelemtanitasunk-kozelmultjabol-vii-15-01-05/>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

A magyar közoktatás paradigmaváltását jelentő Nemzeti alaptanterv (NAT) 1995-ös elfogadását követően 1997-re készült el az első tervezet az Országos Közoktatási Intézet Értékelési és Érettségi Vizsgaközpontjában a történelemérettségi követelményeiről, hiszen az ún. bemeneti követelményeket rögzítő NAT ekkor még csak 16 éves korig szabályozott, és a kerettantervek bevezetésére is csak 2000-ben került sor. Tanulságos ezeket felidézni az új, 2024-ben életbe lépő érettségi követelmények bevezetésekor, mert ez jelentette a kimeneti szabályozásban az első kísérletet a tananyagtartalom és fejlesztési (képességjellegű) követelmények egyensúlyának a megteremtésére, létrehozva a kompetencialapú szabályozás alapjait. Bár a tervezet bevezetésére éppen a kerettantervek későbbi megjelenése miatt ekkor még nem került sor, de értékes kordokumentumként szolgál az új típusú történelemérettségi vizsga 2005-ös bevezetéséhez vezető úton.

Kommentár az 1997-es Tervezethez

(Összeállította: Kaposi József¹)

Tartalomfejlesztő innovációk

A lentebb olvasható *Tervezet* 1996-1997 között készült az Országos Közoktatási Intézet (OKI) Érettségi és vizsgafejlesztő Központjában. A tervezetben megjelenő kompetenciák és tartalmak összhangban vannak az ebben időszakban elkészült 100/1997-es kormányrendeletben² megjelenő *Történelem érettségi általános követelményeivel*, mivel a két dokumentum ugyan azon fejlesztői munkacsoport által párhuzamosan készült. A közölt tervezetet az OKI 1998 elején benyújtotta a minisztériumhoz jóváhagyásra, de az időközben lezajlott kormányváltás után a dokumentum nem került a széles nyilvánosság elé, és így nem is fogadták el. 1998 nyarától az átalakuló Oktatási Minisztériumban nem az érettségi fejlesztése, hanem a Nemzeti alaptanterv és a helyi tantervek közé ékelődő kerettantervek készítése volt a meghatározó szakmai feladat. A közel két éven keresztül folyó tantervfejlesztésbe számos ponton beépültek a részletes érettségi követelmények tervezetében megjelenő nézőpontok, tartalmak. A 28/2000. OM rendelet³ megjelenésével, amely a *Kerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról* szolt, lezárult a minisztérium tartalmi fejlesztési munkájának első szakasza.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

Ezt követően került a minisztériumi tartalmi fejlesztési munka központjába az érettségi ügye. A kontinuitás jegyében a tantárgyakra vonatkozó ún. általános követelmények alig-alig változtak, és 2001-ben az OKI kiemelt feladata lett az 1996-ban elkezdett érettségi követelmények hozzáigazítása a kerettantervekhez és a korábbi anyag továbbfejlesztése. A 2002-ben a miniszter által kiadott *40/2002-es rendeletben*⁴ kiadott dokumentumban, a mostani forrásközlésben megjelenő 1997-es tervezethez képest lényeges változás a tartalmi követelményeknél történt, mivel a lexikai adatok teljesen kikerültek. A döntés háttérében az állt, hogy a kiadott kerettantervek tartalmaztak lexikai adatokat, így az a szakmai döntés született, hogy az érettségi vizsga lexikai adatai a kerettantervekre támaszkodjanak mindkét vizsgaszinten. Arról természetesen vita folyt, hogy az emelt szintnél szükséges-e további lexikai kiegészítés, de a szakmai fejlesztő munkacsoport azt az álláspontot képviselte, hogy ne a bővebb lexikai anyagok jelentsék az emelt szintű elvárásokat, hanem a követelményekben és feladatokban megjelenő magasabb rendű és összetettebb gondolkodási műveletek elvárása jelezze a két szint közötti különbséget. (Ez a szabályozási szemlélet 2022-ig érvényesült is, de az új érettségi átalakítások nyomán 2024-ben az emelt szintű vizsga – bővebb lexikai bázisra építve – ma már közel 400 adattal többet vár el a diákoktól, mint a középszintű vizsga.)

Végül a Tervezet lett a legfőbb szakmai kiindulópontja és alapja a 2002 tavaszán kiadott *40/2002-es, az érettségi részletes követelményeit szabályozó miniszteri rendelet* történelem tantárgyra vonatkozó részének.

Az 1996-2002 közötti érettségi fejlesztési időszak talán legtanulságosabb tapasztalata az, hogy végül miként tudott változó kormányzati és oktatáspolitikai feltételek között a megőrzés és megújítás egyensúlyára épülve érvénybe lépni. Mindez azt is mutatja, hogy a hosszú idő és a kiérlelt konszenzusok alapján létrejövő oktatáspolitikai dokumentumok a legidőtállóbbak.

A rendszerváltozás után heves szakmai viták folytak elsősorban a történelemoktatás tartalmi megújulásáról. A viták – összhangban a történettudomány tartalmi megújulásával – érintették a történelem tantárgy tanításának célját, feladatait és helyét az oktatási rendszerben. A Nemzeti alaptanterv kiadása nemcsak a korábbi központi tantervi szabályozás egész rendszerét változtatta meg, de megreformálta magát a tantervet mint szabályozó eszközt is, hiszen középpontjába nem a tananyagot állította, hanem a tanulók fejlesztését. Módosította a hagyományos tantárgyi kereteket (tíz műveltségterületet hozott létre). A NAT több szempontból is átértékelte a történelem tantárgy korábbi helyzetét. A történelem az *Ember és társadalom* műveltségi terület részévé vált (a társadalomismeret és az emberismeret mellett), és a tantervi koncepcióból következően a korábban megkövetelt tartalmak és az elvárt lexikai ismeretek mennyisége lényegesen csökkent.

A tartalmi modernizáció élharcosai a változásokat sikerként értékelték, hiszen „... az iskolai követelmények komplex műveltségi területek formájában történő megfogalmazása helyet adott a korábban csak elszórt kísérletként létező tantárgyi területek »nagykorúsításának« (például emberismeret, mozgóképkultúra és médiaismeret), valamint lehetővé tette egyes tantárgyi területek differenciálódását is (például társadalmi ismeretek, állampolgári és gazdasági ismeretek), illetve kerettantervi megjelenésüket (hon- és népismeret, kapcsolódás Európához).”⁵

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

A történelemtanárok jelentős része a változásokat a történelemoktatás megcsonkításának ítélte, vagy – ahogy akkor megfogalmazták – „Trianonként” élte meg. Ezt a véleményt Szabolcs Ottó 1996 decemberében egy konferencián ekként fogalmazta meg: *„Amíg a műveltség-terület többi tantárgyát jórészt most kreálták, tehát felépíteni kell őket, addig a történelem óriási hagyományokkal rendelkezik, s hagyományos óraszámait kb. egyharmadára, egynegyedére csökkentésével le kell építeni. Egy rossz hasonlattal élve a NAT tulajdonképpen a történelemtanítás Trianonja.”*⁶

A Nemzeti alaptanterv implementációjának egyik legfőbb kudarcát az okozta, hogy a tantervben *„meghatározott pedagógiai ciklusok nem illeszkedtek a korábbi iskolaszervezethez,”*⁷ és ez különösen súlyosan érintette mind az általános iskolában, mind a középiskolában a történelem tantárgyat. Mindez azt eredményezte, hogy a történelmet tanító pedagógusok körében a Nemzeti alaptanterv elutasítottsága lényegesen magasabb volt a többi tantárgynál.

A kilencvenes évek közepének szakmai – bár több vonatkozásban politikai síkon is folyó – vitái azt eredményezték, hogy a történelem tantervi szabályozása lényegében csak „papíron” létezett,⁸ és a gyakorlatban a tankönyvek vették át a tantervek tartalmi szabályozó funkcióját. Abban, hogy a tankönyvből, mely eredeti funkcióját tekintve segédeszköz, meghatározó tartalmi és módszertani szabályozó lett, feltétlenül szerepe volt az elhúzódozó és sokszor terméketlen tantervi vitáknak, valamint a kiépülő és folyamatosan bővülő tankönyvpiacnak, mely a szabályozatlanságban kiváló piaci értékesítési lehetőséget ismert fel.

A tantervi folyamatok elhúzódozó vitái, az időközben terjedő decentralizáció, a helyi tantervi döntések mozgásterének növelése az 1990-es években azt eredményezte, hogy a történelem tantárgy érettségi vizsgája a politikai, a társadalmi és az ideológiai változások ellenére lényegében az 1978-as tantervek előírásai szerint folyt. Változás legfeljebb csak abban történt, hogy az oktatási kormányzat, illetve különböző háttérintézményei (Országos Közoktatási Intézet, Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda) többször is módosította az érettségien számon kérhető témaköröket, illetve a kialakult gyakorlat alapján egyszerűsítette a vizsga konkrét lebonyolítását. Bár a tartalmi változások többsége a rendszerváltozással szorosan összefüggő politikumot érintette, a vizsga tartalma továbbra is ismeret- és politikatörténet centrikus maradt. A szóbeli vizsga formája és gyakorlata az évek során még ennyit sem változott, így az előre ismert, egytételű, tanári kérdések nélküli, a reprodukív ismereteket számon kérő megmérettetés vált általános gyakorlattá, melyen nagyon kevéssé volt mérhető a tanulók ismeretfeldolgozási képessége, történelmi látás- és gondolkodásmódja.

A történelemérettséginek – a szó szakmai értelmében – nem volt tartalmi követelményrendszere. A kilencvenes évek elején a Nemzeti Tankönyvkiadó által korábban kiadott – Jóvérné Szirtes Ágota-féle⁹ – „mehúzott”, társzerzővel megsegített tankönyv volt érvényben,¹⁰ melyből hiányoztak az 1945 utáni tananyagrészek, és érettségien sem lehettek jelen ilyen témakörök. Egy ideig a felvételin sem lehetett ilyen témákat kérdezni.

A vizsgaszabályzat olyan széles értelmezési lehetőséget biztosított az iskolák és a szaktanárok számára, hogy az elvben egységes (egyszintű) elvárások a praxisban különböző szinteken teljesültek. Az iskolai (ún. belső) záróvizsgán a központilag kiadott, de lazán megfogalmazott előírások szerint elvben nagyon sok mindent kellett tudni, de valójában a konkrét elvárások, érdemjegyek leginkább egy-egy iskola saját maga által felállított

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

követelményeitől, illetve az adott szaktanár szubjektív megítélésétől függtek. Ez azt eredményezte, hogy az egyes tanulói és iskolai eredmények teljes mértékben összemérhetetlenek lettek, és gyakorlatilag a vizsgaeredmények előrejelző funkciója (prediktív validitása) értelmezhetetlenné vált. Nem véletlen tehát, hogy az 1990-es évek elejétől – összefüggésben a relatíve nagyobb létszámú korosztályok továbbtanulási igényeinek bővülésével – a felsőoktatás a korábbi évtizedekben megszokottnál is erőteljesebben szorgalmazta az érettségi és a felvételi vizsga szétválasztását, és ez utóbbi szelekciós funkcióinak megerősítését.

Ebben az időszakban a korábbi évtizedben kialakult egyetemi, főiskolai felvételi gyakorlat lényegében változatlanul fennmaradt. Bár a rendszerváltozás politikai következményeként csökkent a XX. század történetének számonkérhetősége (például érvénytelenné váltak a Tanácsköztársaságról vagy az 1956-ról korábban tanultak), és a marxista ideológia kiiktatásaként háttérbe szorultak a gondolkodást igénylő esszéfeladatok, amely azt eredményezte, hogy általánossá vált a történelmi adatokra (név, évszám stb.) építő, tesztekkel való felvételiztetés. A felvételi írásbeli vizsga feladatai lényegében tényismeretet kértek számon, és a reprodukív ismeretek ellenőrzését végezték el. A felkészülés eredményessége attól függött, hogy ki tudott adott idő alatt nagyobb mennyiségű adatot memorizálni, függetlenül azok jelentőségétől, kontextusától és alkalmazhatóságától. Ráadásul a tesztekben szereplő tényanyag arra a politikatörténeti szemléletre épült, amely hagyományosan a történelemtanítás középpontjában állt, így egyik legfőbb akadályozójává vált annak, hogy a középiskolai történelemtanítás figyelembe vegye a történettudomány fejlődési tendenciáit, és elmozduljon a társadalom-, a művelődéstörténet, a technika, a mentalitás, valamint a mindennapi élet történetének feldolgozása felé.

A felvételi vizsgák problémáját a fentiekén túl az is növelte, hogy változatlanságával gyakorlatilag fölülírta a közben módosuló (NAT, kerettantervek) középiskolai tantervet, és a maga képére formálta a 11–12. évfolyam tananyagát. Ez többek között a középiskoláztatás utolsó éveiben abban nyilvánult meg, hogy a szaktanárok úgymond „diákjaik érdekében” nem a történelem fontos kérdéseinek felvetésére, megvitatására, a gondolkodás fejlesztésére, hanem az adatok mechanikus megtanítására törekedtek, és valljuk be, kényszerültek.¹¹

A középfokú oktatás expanziójának kiteljesedésével az 1990-es évek közepétől egyre jobban kinyílt az egyes iskolák közötti olló a vizsgateljesítményeket illetően. Ebben az időszakban sok érettségizett tanuló rohamozta meg az alacsony felvételi keretszámokkal rendelkező felsőoktatási intézményeket, így merült fel az oktatáspolitikai számára a kimeneti vizsga követelményei standardizációjának szükségessége, és ezzel párhuzamosan a keményebb, szelekciót biztosító, ún. külső, emelt szintű vizsga bevezetése. E szándékokat tükrözte az 1997-ben kiadott 100/1997-es érettségi vizsgaszabályzat¹² is. Az egyetemek és főiskolák az 1990-es évek közepétől kezdődően egyszerre támogatták és utasították el a szelektáló vizsga bevezetését. A támogatást az elitképzés színvonalának fenntartási igénye, az elutasítást pedig a bővülő keretszámok, a csökkenő létszámú érettségiző korosztályok indokolták.

A Nemzeti alaptanterv kiadása után, 1995-ben elindult vizsgafejlesztő munka, mely jelentős tartalmi és strukturális átalakítást kívánt elérni a közoktatási rendszer egészében, hiszen két kötelező vizsgát kívánt bevezetni (alapvizsga és új, többszintű érettségi). A kétfokozatú vizsgarendszer első lépcsőfoka, az általános tankötelezettséget lezáró *alapvizsga* arra lett

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

volna hivatott, hogy garanciát építsen be az alaptantervben meghirdetett tartalmi modernizáció megvalósítására, és közvetett módon ösztönözze az iskolaszervezet átalakulását. A koncepció éppen ezért a vizsgakövetelmények számára az oktatás tartalmi megújításában viszonylag szűk pályát jelölt ki, a hangsúly a strukturális átalakításra került (két különböző felkészítési útvonal és vizsgaszint). A kezdeti elképzelésekben a második lépcsőfok, az *érettségi vizsgarendszer* meghatározó módon a középiskolai expanzió és a felsőoktatás felvételi szándékainak összehangolását, illetve a 10. évfolyamig szóló alaptanterv kiegészítését szándékozott megvalósítani oly módon, hogy a vizsgakövetelmények a 11–12. év tananyagát visszafelé szabályozták volna. A fejlesztőmunka során a tartalmi modernizáció kifulladására, illetve az egyre riasztóbb hazai és nemzetközi mérési eredmények, valamint a felsőoktatás kezdődő szerkezeti reformja következtében egyre bővült a vizsgarendszerrel, illetve követelményekkel megvalósítandó oktatáspolitikai célok köre.

Az új történelemérettségi vizsgakoncepciója¹³

Az 1995-ös NAT kiadását követően meginduló érettségi vizsgafejlesztés azt tekintette céljának, hogy miként lehet a bemeneti követelményekben már megújult tartalmakat a kimeneti követelményeken keresztül is érvényesíteni, így többek között a képességfejlesztést előtérbe állítani. Ezzel párhuzamosan természetesen az a probléma is megjelent, hogy a középiskolai expanzió nyomán miként lehet a vizsga tömegessége mellett garantálni az országosan egységes színvonalat. Fontos kérdés volt az is, hogyan lehet a megújult tartalmakat és a képességjellegű követelményeket (kompetenciákat) a vizsgán mérni.

Az új történelemvizsga abból a vizsgafejlesztési szándékból indult ki, hogy korszerű történelmi műveltséggel ma az rendelkezik, aki gazdag és sokrétű ismeretanyag birtokában van, gondolatait képes mind szóban, mind írásban árnyaltan kifejezni, szemléletét a nyitottság, a problémaérzékenység jellemzi, és aki ugyanakkor tisztában van a múlt rekonstrukciójának objektív és szubjektív korlátaival. Filozófiai alapvetése az, hogy *„a történelem megismerése során a tanulók tényeket, adatokat, ismereteket, összefüggéseket tanulnak meg, amelyek általános történelmi műveltségük fundamentumát képezik. Történelmi tényismeretük és tudásuk azonban csak abban az esetben válik saját maguk és a társadalom számára is releváns, hasznos tudássá, ha a történettudomány által kínált konstrukciókat, sémákat, fogalmakat rugalmasan képesek adaptálni a múlt, valamint a jelen megértéséhez. [...] A történelmi tanulás mindenekelőtt történelmi gondolkodást jelent, annak a képességnek a birtoklását, hogy a tanuló a múlt-jelen-jövő hármis dimenziójában tudjon gondolkodni, hogy életkori sajátosságainak és fejlettségi szintjének megfelelően ismerje és tudja alkalmazni a történettudomány vizsgálati eljárásainak legfontosabb alkotóelemeit (történelmi probléma felismerése, megfogalmazása – a heurisztika, a kritika, az interpretáció módszereinek ismerete és alkalmazása – történelmi probléma megoldása válaszadással és ítéletalkotással).”¹⁴*

A történelem tantárgy általános és részletes vizsgakövetelményei abból indultak ki, hogy a középiskolai történelemtanítás akkor tekinthető eredményesnek, ha a tartalmak elsajátításával párhuzamosan megtörténik azoknak a képességeknek a kialakítása is, amelyek elengedhetetlen elemei a sokoldalú történelmi műveltségnek. Az új érettségi vizsgakövetelmények ezért azt célozták meg, hogy a tantárgy oktatási céljait illetően helyreálljon az ismeretátadás, a képességfejlesztés és a normaközvetítés hármasának belső

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

egyensúlya. E változtatásra azért volt szükség, hogy érvényesülhessen a nevelési-oktatási folyamatban a nemzeti és európai azonosságtudat, a humanista és demokratikus értékrend közvetítése. A tartalmi újítás elsősorban azt szolgálta, hogy az eseménytörténeti ismeretek mellett több figyelmet kapjanak a társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok, illetve azok a tartalmak, amelyek az egyes korszakok komplex, életszerű bemutatásához szükségesek.

A *képességjellegű követelmények* (kompetenciák) hangsúlyossá tétele a történelem tantárgyban azt jelentette, hogy *a források használata és értékelése, a szaknyelv alkalmazása, a térbeli és időbeli tájékozódás, az eseményeket alakító tényezők feltárása, a történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása* kiemelt fejlesztési célként fogalmazódott meg. A vizsgafejlesztés egyik fontos tartalmi szempontja volt, hogy a tanítási folyamatban és a vizsgán nagyobb súllyal szerepeljenek azok a konkrét történelmi tartalmak és elemzési szempontok, amelyek a jelen világának megértéséhez szükségesek. A követelmények ugyanakkor figyelembe veszik a tantervi decentralizáció hazai eredményeit, így kedvező megvalósítási feltételeket biztosítanak – a központi igényeken túl – a helyi szakmai önállóságból adódó lehetőségeknek.

A vizsgaszabályzat *két szinten* határozza meg az érettségi követelményeit. Kiindulópontja az, hogy középszinten a mai társadalomban tájékozódni tudó ember történelmi ismereteit és képességeit kell megkövetelni, míg az emelt szintű érettségi esetében elsősorban a felsőoktatásban történelmet tanuló diákok felkészítése történik. A *középszintű vizsga* a jelöltekől az egyszerűbb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezőképességet, a rendszerezés és alkalmazás alapvető formáit, valamint a történelmi ítéletalkotás készségének meglétét igényli. Ez azt jelenti, hogy a legfontosabb tényeket, adatokat, ismereteket, egyszerű összefüggéseket, a kreativitás és a történelmi ismeretek alkalmazásának alacsonyabb fokait szükséges számon kérni. Az *emelt szintű vizsga* a jelöltekől a középszintű követelményeket meghaladó, bonyolultabb ismeretszerzési és kifejezőképességet, összetettebb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontok alkalmazását, valamint magasabb fokú gondolkodási műveleteket, önállóbb ítéletalkotási készségeket, továbbá a történelmi tények, adatok tágabb körének ismeretét követeli meg. A *két szint közötti különbség* az adott téma megközelítési módjában, a tényanyag mennyiségében, a történeti források terjedelmében, sokféleségében, valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg. A középszintű követelmények teljesítése nélkülözhetetlen az emelt szintű követelmények teljesítéséhez, noha azokat az emelt szint követelményei között nem tüntetik fel.

A *témakörök* konkrét meghatározásánál és megfogalmazásánál a fejlesztők abból indultak ki, hogy érvényesüljenek az általános vizsgakövetelményben megfogalmazott korszerűsítő szándékok, így a vizsga a lexikális ismeretek lényegesen szűkebb körét jelölte ki. Biztosította a magyar és az egyetemes történelem 60–40%-os megoszlását, és meghatározó módon jelent meg a XIX-XX. század története. Azáltal, hogy a vizsga két szintje közötti lényeges tartalmi és egyéb különbségek csak a 11. évfolyam anyagában jelennek meg, időben kitolja az osztálykereteket is befolyásoló differenciált oktatás elkezdését. A témakörök mindkét szinten azonosak, de emelt szinten több altémát tartalmaznak. Az egyes témakörökhöz rendelt ún. altémák megfogalmazásakor az alábbi szempontok is érvényesültek: a politikátörténet mellett a társadalom-, a gazdaság-, a művelődés-, az életmód- és a mentalitástörténetnek is fontos szerep jusson, illetve a témakörökhöz kapcsolódó konkrét tartalmak meghatározásakor a történettudomány legújabb eredményei is megjelenjenek.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

A vizsgareform korszerűsítő törekvéseinek meghatározó eleme volt az *írásbeli vizsgarész* bevezetése, melyet a vizsgateljesítmények összemérhetősége, a vizsga követelményeinek és feltételeinek egységesítése, az új – nemzetközi szempontból is újdonságnak számító – mérési, értékelési gyakorlat elterjesztése, a szemléleti, tartalmi, módszertani reformok gyakorlati érvényesítése indokolt. A változások az írásbeli vizsgafeladatok oldaláról elemezhetőek a legközérthetőbben, hiszen ezek mutatják leginkább azokat a szemléletbeli különbségeket, amelyek a hagyományos adatközpontú, valamint az alkalmazott tudás mérését célzó feladatok között húzódnak. *Ilyen módon az érettségi feladatai nem egyszerűen a megtanultak visszaadását (reprodukálását), hanem a tanultak új helyzetekben történő (produktív) alkalmazását várják el.* Minden írásbeli feladat magában foglal valamilyen ismeretforrást (szöveget, képet, térképet, diagramot, grafikont, karikatúrát stb.), amely vagy tartalmazza a szükséges információkat, vagy segít előhívni azokat az ismeretelemeket (például fogalmakat), amelyekkel a feladat sikerrel megoldható. A megfogalmazott követelmények újszerű eleme, hogy a vizsgán tudatosan jelennek meg azok a segédeszközök, ismeretforrások (például térkép, helyesírási tanácsadó szótár, segédletek stb.), amelyeket a szaktanárok, illetve a diákok a mindennapi munkában gyakorta használnak.

A *szóbeli vizsga* a történelmi jelenségek és események problémaközpontú bemutatását várja el a tanulóktól. E vizsgaforma elsődleges célja az, hogy kiderüljön, a diákok szóbeli kifejezőképessége milyen színvonalon áll, illetve miként tudnak a történelem különböző dimenzióiban (például gazdaság-, társadalom-, politikatörténet) eligazodni, és a tételben meghatározott problémát összefüggéseiben ismertetni, elemezni és értelmezni. A vizsga témakörei: *gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra; népesség, település, életmód; egyén, közösség, társadalom; nemzetközi együttműködés és konfliktusok; politikai intézmények, eszmék, ideológiák; a modern demokráciák működése.* Középszinten az ún. szabad téma felhasználási lehetőségével ugyanakkor a követelmények arra is módot adnak, hogy az iskolák a helyi tanterveikben megfogalmazott sajátosságokat (például helytörténet) is számon tudják kérni.

A vizsgakövetelmények első változatának kidolgozása (1995–1997)

A történelem tantárgy új érettségi követelményeinek kidolgozása szakmai körökben a kezdetektől folyamatosan a viták keresztüzében állt. A koncepciókészítés és a kidolgozás során a viták szorosan összefüggtek a tartalmi modernizációt meghirdető Nemzeti alaptanterv implementációjának ellentmondásaival, valamint az ún. kétszintű érettségi vizsgarendszer egészének megítélésével, funkciójának változásaival és a benne érintettek (iskolahasználók és iskolafenntartók) helyzetének átalakulásaival. A fejlesztőmunka során ezért a tantárgyi követelmények konkrét megítélését a NAT elfogadottságának fentiekben jelzett ellentmondásai és/vagy a vizsgarendszer egészéhez, illetve új elemeihez (alkalmazott tudás mérése, egységesség, kétszintűség, standardizáció stb.) való hozzáállás, egyetértés vagy egyet nem értés határozta meg. Számos esetben azonban nem a tantárgyi szándékok nyomán módosult a követelmények felépítése, struktúrája, és a szakmai megjegyzések gyakran nem igazán magáról a tantárgyról szóltak, hanem a már kiadott bemeneti (NAT) és a tervezett kimeneti követelmények (vizsgaszabályzat) egészéről.

Az új érettségi vizsga reformkonceptiója 1995-ben, a NAT elfogadását követően született meg. A Művelődési és Közoktatási Minisztérium felkérésére készült vitaanyag az egységes

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

követelmények alapján, standardizált, két különböző szintű tudás mérését célzó vizsgakoncepciót fogalmazott meg. A reformelképzelés alapjaiban kívánta átalakítani a középiskolai vizsgákat megelőző felkészülési kurzusokat, útvonalakat és a záróvizsgát. Nem tantárgyakban, hanem tantárgycsoportokban gondolkodott (kommunikációs tantárgyak, humán tárgyak, reáltantárgyak, szakmai alapozó tárgyak), ezzel *megszüntette volna a történelem kötelező jellegét* az érettségi vizsgán, hiszen a tárgy *a kötelezően választhatók közé került volna*. A koncepció óriási szakmai vitákat eredményezett. A történelem esetében ez azért is okozott komoly szakmai felháborodást, mert ebben az időszakban szembesült a tanártársadalom azzal, hogy a korábban elfogadott Nemzeti alaptanterv átalakította a megszokott történelemtanítás struktúráját, hiszen a hetedik évfolyamra tette a kronologikus történelemtanítás kezdetét, és a társadalomismeret javára lényegesen csökkentette a történelem tantárgy iskolai tanításának szerepét, lehetőségét.

A viták eredményeként az oktatási tárca elvetette a vizsgarendszer teljes átalakításának elképzelését. Ennek egyik lényeges lépéseként az *1996 nyarán átdolgozott közoktatási törvény*¹⁵ kiiktatta a tantárgycsoportokban való érettségiztetés lehetőségét, illetve a tizedik évfolyam végén kötelezően teljesítendő alapvizsga bevezetése 2008-ra tolódott.¹⁶ A törvénymódosítás *rögzítette*, hogy a vizsgák két szinten teljesíthetők, a *történelem tantárgy pedig kötelező vizsgatantárgy marad*. Ugyanakkor az eredeti reformelképzelésekből továbbra is megmaradt az a szándék, hogy a későbbiekben elkészítendő vizsgadokumentumok visszafelé szabályozzák a középiskola utolsó két évfolyamának tanítási rendjét és tananyagtartalmát.

A tantárgyi vizsgakövetelmények koncepciójának kidolgozási munkálatai 1996 őszén kezdődtek meg. A minisztériumi megrendelés értelmében a NAT implementációját jelentő helyi tantervek kidolgozásához rendkívül gyors ütemben, néhány hónap alatt kellett elkészíteni az egyes vizsgatárgyak általános követelményeit, és vele egyidejűleg megkezdődött a részletes vizsgakövetelmények kidolgozása is.

A történelem vizsgakoncepció kidolgozását alapvetően megnehezítette az a körülmény, hogy az alaptanterv lényegében más iskolaszervezetet (6+4+2) feltételezett, mint ami a gyakorlatban létezett. Ráadásul a történelem tantárgy esetében ennek alkalmazásához mind az általános, mind a középiskola képzési struktúráját lényegesen meg kellett volna változtatni. Nem véletlen tehát, hogy a koncepciót kidolgozó munkabizottságban a *legjelentősebb vita az érettségi vizsga tartalmáról folyt*, hiszen egészen más kiindulópontot indukált volna az a megközelítés, hogy a vizsga csak a 11–12. évfolyam anyagát kéri számon, mint az, amit a korábbi gyakorlat jelentett. A munkabizottságban Knausz Imre javaslata¹⁷ egyértelműen az akkor hatályos NAT alapján állt, és abból indult ki, hogy az érettségin egy „szűkített” történelmi anyagot kell számon kérni, mert ez elejét veszi annak, hogy a 11–12. évfolyamon rövidebb időkeretben megisméltódjék a teljes kronologikus történelemtanítás. Javaslataiban azt rögzítette, hogy az érettségi témakörök összeállításánál a mélységelvűség (study of depth) érvényesüljön, és a témakörök ne fedjék le a teljes történelmi anyagot, hanem csupán a történelmi eseményeket, folyamatokat leginkább bemutató példák legyenek.¹⁸ A munkabizottság többsége ezzel az elképzeléssel szemben – kimondva, kimondatlanul az alaptantervvel ellentétesen – azt képviselte, hogy az érettségi vizsga hagyományosan a középiskola 9–12. évfolyamának szinte teljes anyagát kérje számon. Ez utóbbi álláspontot

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

kezdetben a minisztérium nem támogatta, de a későbbiekben tudomásul vette, már csak azért is, mert számos tantárgy esetében is hasonló szándékok fogalmazódtak meg.

A koncepció kidolgozása során az *írásbeli vizsga bevezethetőségének kérdései jelentették a munkabizottságban (és különösképpen a szakmai közvéleményben) a másik komoly vitakérdést.* Az írásbeli vizsgát ellenzők közül sokan attól tartottak, hogy ez a számonkérési forma kevésbé teszi majd lehetővé a történelmi gondolkodás fejlesztését, a „tesztelés” nem kívánatos leegyszerűsítésekhez vezet, és ráadásul elősegíti a szóbeli kifejezőkészség további romlását.¹⁹ A követelményeket összeállító *munkabizottság* végül is *egyetértett az írásbeli bevezetésével*, melyben döntő szerepe volt annak, hogy áttekintette az írásbeli vizsgáztatás nemzetközi tapasztalatait, és ennek alapján javaslatokat dolgozott ki új szemléletű – a képességjellegű követelményeket középpontba állító – írásbeli vizsga hazai meghonosítására. Az írásbeli vizsga bizottsági javaslatát az is befolyásolta, hogy a többség egyetértett azzal, hogy ez a vizsgaforma ellensúlyozhatja a tagolt iskolaszervezetből adódó tudásbeli különbségeket, valamint az egységes követelmények gyakorlati érvényesítését.

Az írásbeli vizsga bevezetését azért is támogatta a munkabizottság, mert a képesség jellegű követelmények (ismeretszerzési képességek kialakítása, rendszerezés és alkalmazás, forráselemzési gyakorlat stb.) hangsúlyosabbá tételét ezzel az eszközzel kívánta a gyakorlatba átültetni, valamint ennek révén gondolta megvalósíthatónak a hagyományos politika- és eseménytörténeti megközelítés fölpuhítását, valamint a társadalom-, a gazdaság- és művelődéstörténeti elemek előtérbe állítását. Megállapítható tehát, hogy a munkabizottság ezzel a döntésével közvetlenül támogatta a korszerű tananyagtartalmak megjelenését, valamint a tantárgy tartalmi kereteinek társadalomismerettel történő kitágítását, illetve közvetve elő kívánta segíteni a tantárgy tanításának és tanulásának módszertani (szakdidaktikai) megújítását is.

A tartalmi és módszertani megújítás eredményeként a munkabizottság új típusú szóbeli vizsga bevezetését javasolta, melyben az újszerűen megfogalmazott szóbeli témakörök (például „*Vallás, egyház, társadalom*”; „*Anyagi és szellemi kultúra*”; „*Népesség, település, életmód*”; „*Egyén, közösség, társadalom*”) tematikusan csoportosítva kérdeznek rá egy-egy történelmi problémára. Az újszerű szóbeli témakörök bevezetését a megjelent munkaanyag azzal indokolta, hogy ezek – a korábbi gyakorlattól eltérően – sokkal inkább alkalmasak az ismeretforrások önálló feldolgozására, a történelmi gondolkodásmód és kifejezőkészség fejlesztésére, hiszen a tanulók egy-egy problémakör komplex kifejtése kapcsán számot tudnak adni problémaérzékenységükről, gondolkodási képességükről és árnyalt kifejezőképességükről.

A koncepció alapján elkészült általános vizsgakövetelmények első nyilvános változata 1996 decemberében jelent meg. A dokumentum első részében megfogalmazta a történelem tantárgy szerepét az oktatásban, a tantárgyi érettségi általános céljait és sajátos pedagógiai feladatait. Ezek kapcsán megállapította, hogy a „*történelem tantárgy tanításának kiemelt jelentősége van: hiszen olyan humán ismereteket és értékeket közvetít, amelyek az általános műveltség alapjait jelentik; meghatározó szerepet játszik a nemzeti és európai azonosságtudat kialakításában, és ezáltal fontos szerepe van a tanulók értékorientálásában és személyiségformálásában; komplex tantárgyként a társadalomtudomány szinte minden területét magába foglalja; közéleti gondolkodásra nevel; a múlt megismerése és feldolgozása*

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

által jelentős mértékben elősegíti a jelenkor helyi és globális problémáinak megértését; tudatosítja a diákokban az egyes ember és az emberiség mindenkori történelmi felelősségét.”²⁰

A vizsgadokumentum további része javaslatokat fogalmazott meg az érettségi vizsga korszerűsítésének elveire és gyakorlatára, rögzítette az írásbeli és szóbeli vizsga átalakításának jellemzőit, az egyetemes és a magyar történelem tartalmi arányait, valamint a képességjellegű és a tartalmi követelményeket. A tartalmi követelményekre alternatív javaslatok jelentek meg. Az *A változat* a 9–12. évfolyam meghatározó tartalmainak számonkérését fogalmazta meg, kronologikus írásbeli (az ókori keleti civilizációktól kezdődően a jelenkorig) és tematikus szóbeli témakörökkel („*Anyagi technikai és szellemi kultúra*”; „*Kontinentális világméretű konfliktusok és nemzetközi együttműködés*” stb.). A *B változat* mélységelvű, egységes írásbeli és szóbeli témaköröket javasolt, melyek csak részben fedték le a középiskolai történelmi anyagot.

Az írásbeli vizsga bevezetéséről és a vizsgadokumentumban megfogalmazott alternatívákról az *1997-es közvélemény-kutatás* eredményeinek elemzése alapján a kormány döntött. A széles körű szakmai véleményezés több mint 500 oktatási intézményre terjedt ki, és eredménye nyomán megállapítható volt, hogy a *történelem tantárgy vizsgakoncepciója* közel *75%-os támogatottságot* kapott. A válaszadó iskolák meghatározó többsége egyetértett a képességjellegű követelmények előtérbe kerülésével, és *közel 60%-a támogatta a történelem írásbeli vizsga bevezetését*, a felkínált alternatív javaslatok közül lényegesen többen (közel 80%) az ún. *A változatot támogatták, mely a 9–12. évfolyam anyagát kronologikus megközelítésben rögzítette*. Így a továbbiakban a vizsgafejlesztésben dolgozó munkabizottság a *B változatban* megjelenő mélységelvű megközelítéssel már érdemben nem foglalkozott. Ezt egyébként az is indokolta, hogy a munkabizottság több tagja úgy vélekedett, hogy az *A változat* szóbeli témakörei lényegében megjelenítik és beviszik a gyakorlatba azokat az elképzeléseket (a témák tematikus megközelítése), melyeket a *B változat* felvetett.

Az új vizsgaszabályzat és az általános vizsgakövetelmények kormányrendeletként való megjelenése (1997. június) megteremtette a feltételét a részletes vizsgakövetelmények kidolgozásának. A munkafolyamatba, mely gyakorlatilag 1996 végétől párhuzamosan folyt, számos gyakorló középiskolai tanár és a felsőoktatás képviselői is bekapcsolódtak. A dokumentum első munkaváltozata 1997 őszére készült el, szakmai lektorálásában számos jeles szakember vett részt, majd 1997 végére elkészült a részletes vizsgakövetelmények első nyilvános változata, mely alapját jelentette a hozzá kapcsolódó vizsgamodell (vizsgaleírás) elkészítésének.

A továbbiakban ennek a részletes vizsgakövetelménynek a közlésére kerül sor!

Kaposi József

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet

Készítették:

- Dr. Fischerné Dr. Dárdai Ágnes egy. adjunktus JPTE, Pécs
- Dr. Estók János főiskolai tanár ELTE TFK, Bp.
- Dr. Hermann Róbert tud. munkatárs Hadtörténeti Intézet, Bp.
- Dr. Katona András főiskolai docens ELTE TFK, Bp.
- Kóbor Zoltán középiskolai igazgató VIK, Bp.
- Kojanitz László középiskolai tanár Kempelen Farkas Gimnázium, Bp.
- Lukács Kálmán középiskolai tanár VIK, Bp.
- Nagy Péter szaktanácsadó Fejér Megyei Pedagógiai Intézet, Székesfehérvár
- Rózsavölgyi Gábor egyetemi vezetőtanár KLTE, Debrecen
- Dr. Sávoly Mária középiskolai tanár Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola, Bp.

Vezető szerkesztő: Kaposi József OKI munkatárs, Bp.

Bírálják:

- Dr. Engel Pál főigazgató MTA könyvtára, Bp.
- Dr. Horváth Jenő egyetemi docens BKE, Bp.
- Dr. Knausz Imre főigazgató FPI, Bp.
- Dr. Párdányi Miklós igazgató Szent Imre Gimnázium, Bp.
- Dr. Závodszy Géza főigazgató ELTE TFK, Bp.

Országos Közoktatási Intézet (OKI)
Értékelési és Érettségi Vizsgaközpont

1997. szeptember

BEVEZETŐ

1. A történelem oktatás célja, szerepe

A történelem bemutatja az évezredek, évszázadok gazdag örökségét, földolgozza a társadalmi, gazdasági és kulturális változásokat, az ok-okozati összefüggéseket, valamint segít a különböző korokban és helyeken élt, illetve élő emberek gondolkodásának, élethelyzeteinek, döntéseinek megismerésében és megértésében.

Kiemelt jelentősége van e tárgy tanításának, hiszen

- olyan humán tartalmakat és értékeket közvetít, amelyek az általános műveltség nélkülözhetetlen részét jelentik;
- meghatározó szerepet játszik a nemzeti és európai azonosságtudat kialakításában, és ezáltal fontos szerepe van a tanulók értékválasztásában és személyiségformálásában;
- komplex tárgyként a társadalomtudomány szinte minden területét magába foglalja;
- közéleti gondolkodásmódra nevel;
- a múlt megismerése és földolgozása által elősegíti a jelenkor helyi és globális problémáinak megértését;
- tudatosítja a diákokban az egyes ember mindenkori történelmi felelősségét.

Korszerű történelmi műveltségűnek ma az tekinthető, aki gazdag és sokrétű ismeretanyaggal rendelkezik, ezt a tudását képes folyamatosan gazdagítani, minderről pedig gyakorlottan és élvezetesen tud szóban és írásban előadni, vitatkozni. A történettudomány eredményeivel kapcsolatban problémaérzékeny, felfogását a nyitottság jellemzi, tisztában van a múlt tudományos rekonstruálásának objektív és szubjektív korlátaival.

Az iskolai történelemtanítás csak akkor tekinthető eredményesnek, ha a tartalmak elsajátításával párhuzamosan megtörténik azoknak a képességeknek a kialakítása is, amelyek elengedhetetlen elemei a sokoldalú történelmi műveltségnek. A demokratikus társadalmi és politikai rendszer körülményei között a különböző világnézetek, vallások, értékrendek és politikai felfogások egymással párhuzamosan érvényesülnek, s egymástól eltérő történelmi szemléletben is megnyilvánulnak. Az iskoláknak arra is fel kell készíteniük tanulóikat, hogy eligazodhassanak a sokféle nézőpontból fakadó és gyakran egymással vitatkozó történelmi értékelések között, és képesek legyenek kiválasztani a humanista és demokratikus értékvilágnak megfelelő értelmezéseket.

2. Általános fejlesztési követelmények történelemből

- Ismerjék a középiskolát befejező diákok az alapvető történelmi tényeket (időpontok, személyiségek, helyszínek stb.).
- Tudják használni a történelmi fogalmakat.
- Legyenek képesek történelmi ismereteiket szóban és írásban előadni.
- Sajátítsák el azokat a képességeket és készségeket, amelyek a társadalomtudományi ismeretek megszerzéséhez, rendszerezéséhez és alkalmazásához szükségesek.
- Rendelkezzenek a történelmi gondolkodásmód kialakulásához szükséges alapokkal.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

- Legyenek képesek a történelmi ismeretforrásokat – eredetieket vagy feldolgozásokat – vizsgálni és elemezni, a múlt emberének életét hitelesen elképzelni.
- Tudják felhasználni történelmi ismereteiket arra is, hogy a jelenkor társadalmi jelenségeit értelmezzék és megértsék.

3. A részletes követelményrendszer kidolgozásának alapjai

A történelem tantárgy minden középiskolát befejező diák számára kötelező érettségi tárgy.

A részletes érettségi vizsgakövetelmények magukban foglalják a Nemzeti alaptanterv teljes anyagát, és a MKM által 1997 júliusában elfogadott, ún. általános követelményekből indulnak ki, illetve az abban megfogalmazottak bővebb kifejtését adják.

Az általános követelmények kidolgozására felkért bizottság olyan érettségi koncepciót dolgozott ki, mely egyszerre támaszkodik a történelemtanítás értékes magyarországi hagyományaira (pl.: a nemzeti és európai történelem együttes számonkérése, a szóbeliség fontossága), de teret adnak a világban az elmúlt időben kialakult korszerűsítő, új törekvéseknek is (pl.: képességek vizsgálata, írásbeliség).

Ennek szellemében a dokumentum úgy készült, hogy

- az eseménytörténelmi ismeretek mellett több figyelmet kapnak a társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok, illetve azok a tartalmak, amelyek az egyes korszakok komplex, életszerű bemutatásához szükségesek;
- a politikátörténet mellett a társadalom-, a gazdaság-, a művelődés- és mentalitás-történetnek is fontos szerep jut;
- nagyobb súllyal szerepelnek azok a konkrét történelmi tartalmak és elemzési szempontok, amelyek a jelen világának megértéséhez szükségesek;
- a témakörök kijelölésekor és a hozzájuk kapcsolódó konkrét tartalmak meghatározásakor a történettudomány legújabb eredményei érvényesülnek.

Az érettségi vizsgaszabályzat az érettségi követelményeit két szinten határozza meg:

középszinten a mai társadalomban tájékozódni tudó ember történelmi ismereteit és képességeit kell megkövetelni, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a legfontosabb tényeket, adatokat, ismereteket, egyszerű összefüggéseket, a kreativitás és a történelmi ismeretek alkalmazásának alacsonyabb fokait szükséges és kell számon kérni;

emelt szinten elsősorban a felsőoktatásban történelmet használó, illetve tanuló diákok felkészítése történik, így értelemszerűen tartalmazza a középszint követelményeit, vagyis az itt elvárt követelmények magasabb fokú gondolkodást, önálló tanulói ítéletalkotást, kreativitást, összehasonlítási és elemzési készséget feltételeznek vagy kívánnak meg.

4. A részletes követelményrendszer felépítése

A követelményrendszer nem tanterv, így tudatosan nem tartalmazza a tanítandó ismeretek teljességét, és felépítése sem feltétlenül a tanítási sorrendet tükrözi, hanem a vizsgán elvárt

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

történelmi tartalmak és képességek összeségét adja. Funkciója kettős, egyrészt segítséget nyújt a tanárok számára a középiskolai tananyag megtervezéséhez és tanításához, másrészt az érettségiző, felvételiző diákok felkészítését biztosítja. Az iskolának lehetősége és feladata a követelményrendszert helyi elvárásokkal kiegészíteni, bár a vizsgán elsősorban a központilag leírt követelmények kérhetők számon.

A követelményrendszer alapján történő érettségi pontos formáját és menetét a későbbiekben elkészítendő vizsgamodell határozza meg.

4.1 A részletes követelményrendszer használata

A követelményrendszer két fejezetből áll:

- az első a **képesség jellegű** követelmények részletes megfogalmazását adja, példákkal,
- a második a vizsgán számon kérhető ismereteket, **tartalmi követelményeket** határozza meg.

A képesség jellegű követelmények meghatározzák, hogy a kifejezőképességek, az ismeretforrások feldolgozása és az ismeretek alkalmazása terén milyen szintre kell eljutniuk a tanulóknak. A felsorakoztatott példák utalnak azokra a lehetséges feladatokra, feladattípusokra, melyek az előírt követelményekhez kapcsolódhatnak, és jelzik a két vizsgaszint közötti különbségeket is.

A tartalmi követelményeket kronologikus és tematikus bontásba rendezve határozzuk meg. A **kronologikus** megközelítésben felsorolt tartalmak (nevek, évszámok, fogalmak stb.) egyben a **tematikus** megközelítés tartalmait is magukba foglalják, vagyis nem igényelnek más és több konkrét ismeretet, hanem a meglévő tudásanyag másfajta csoportosítását (elemzés, előre- és visszatekintés, összehasonlítás stb.) kívánják meg a tanulóktól.

A középszintű követelményeket értelemszerűen emelt szinten is teljesíteni kell, így az emelt szintű követelmények oszlopban csak a *középszintet meghaladó magasabb szintű követelményeket* tüntetjük föl.

A vizsgakövetelmények tételes felsorolásakor a közép- és emelt szinten egyaránt számon kérhető ismeretek normál betűvel, a kizárólag emelt szinten számon kérhetők *dőlt betűvel* szerepelnek.

RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

I. A vizsga képesség jellegű követelményei

1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek

- 1.1 Elsődleges források használata
- 1.2 Másodlagos források használata
- 1.3 Művészeti források használata

2. Rendszerezés és alkalmazás

- 2.1 Tájékozódás térben és időben
- 2.2 Történelmi korok összehasonlítása
- 2.3 Az eseményeket alakító tényezők feltárása
- 2.4 A speciális szókinccs elsajátítása

3. A múlt rekonstruálása

- 3.1 A forrásanyag értékelése
- 3.2 A múltról szóló ismeretek értékelése

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
<p>1. Ismeretszerzési eljárások, kifejezőképességek</p> <p>1.1 Elsődleges források használata</p>	<p>Történelmi forrásokból merített ismeretek bemutatása</p> <p>Például: Forrás: Hérodotosz: Görög–perzsa háború Kérdés: A forrás alapján mutassa be a spártai király és harcosai hősiességét! Forrás: Szent István törvényei Kérdés: A részletek alapján mutassa be egy falu életét a XI. században! Forrás: A párizsi takácsok XIII. századi céhszabályzatából Kérdés: A céhes ipar mely sajátosságai jelennek meg a forrásban? Milyen célokat szolgáltak a céhek? Forrás: Pázmány Péter levele Kérdés: Milyen indokokat sorol föl a szerző a hazai egyetem fölállítására érdekében?</p>	<p>Történelmi forrásokból merített ismeretek bemutatása</p> <p>Például: Forrás: Gilgames-eposz Kérdés: Hogyan lehetne jellemezni az uralkodó és az egyes társadalmi rétegek, csoportok viszonyát? Forrás: Dareiosz szúzai palotájának felirata Kérdés: Állapítsa meg, honnan, mely területekről érkeztek a palota építéséhez szükséges anyagok, illetve az építőmunkások? Forrás: Magna Charta, 1215 Kérdés: A Nagy szabadságlevél miben korlátozta az uralkodót? Mely rétegek érdekeit vette figyelembe? Forrás: Adam Smith: Vizsgálódás a nemzetek jólétének természetéről Kérdés: Miért veti el a szerző a gazdasági élet állami irányítását és ellenőrzését? Miért nem látja veszélyeztetve a társadalom érdekeit az egyéni vállalkozások teljes szabadságának biztosítása esetén sem?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Elsődleges források használata (folytatás)	<p>Következtetések megfogalmazása tárgyi vagy írásos emlékek alapján</p> <p>Például: Kép: Willendorfi Vénusz Kérdés: Fogalmazza meg, mire utalnak a szobor túlhangsúlyozott testrészei? Kép: Nagy Sándor az egyiptomi Ámon isten fejdíszében Kérdés: Miért ábrázoltatta magát így a világhódító? Forrás: Seneca levele Kérdés: A római császárság korában milyen célokot szolgáltak a fürdők? Milyen életfelfogás tükröződik az írásból?</p> <p>A korabeli társadalmi és politikai viszonyokra vonatkozó állítások megfogalmazása jogi dokumentumok alapján</p> <p>Például: Forrás: Szent István I. törvénykönyvéből Kérdés: Milyen a társadalom megoszlása? Hol húzódik a fő választóvonal, s ez mire utal? Forrás: I. (Nagy) Lajos 1351-es törvényei Kérdés: Milyen politikai célok vezették az uralkodót a törvények kiadásakor?</p>	<p>Következtetések megfogalmazása tárgyi vagy írásos emlékek alapján</p> <p>Például: Forrás: Periklész beszéde az athéni demokráciáról Kérdés: Miért segítette az egyes polgárok tehetsége és szabadsága a polisz boldogulását?</p> <p>Forrás: Esterházy Miklós nádor levele Kérdés: Hogyan jelenik meg a szövegben „két ellenség” problémája? Magyarország helyzetének megoldására a szerző milyen megoldást javasol? Forrás: Churchill rádióbeszéde, 1942. június 22. Kérdés: Az angol miniszterelnök miként látta a náciz-mussal szembeni háború esélyeit? Miért akarta támogatni Oroszországot? Mennyiben módosított kommunistaellenes álláspontján? A beszédben elmondottak alapján mire lehetett számítani Németország legyőzése után?</p> <p>A korabeli társadalmi és politikai viszonyokra vonatkozó állítások megfogalmazása jogi dokumentumok alapján</p> <p>Például: Forrás: Hammurapi törvényei Kérdés: Milyen társadalmi rétegek megléte olvasható ki a dokumentumból? Milyen a belső szerkezete az ó-babiloni családnak? Kit véd a törvénykönyv? Forrás: Az 1848-as áprilisi törvények</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Elsődleges források használata (folytatás)	<p>Különböző típusú forrásokból gyűjtött információk összevetése</p> <p>Például: Képek a kurucokról és részlet a hadi eszközök gondviseléséről szóló szabályzatból Kérdés: Milyen fegyverekkel voltak felszerelve a kuruc harcosok? A szabályzat alapján milyennek látszik a harcoló csapatok fegyelme, felszerelése? Feladat: A források alapján következtessen a kuruc harcmódor sajátosságaira! Forrás: Fotók, térképek, korabeli újságcikkkrészletek a XIX. századi Budapest fejlődéséről Feladat: Jellemezze a magyar főváros fejlődését! Milyen területeken történt látványos előrelépés? A város szerkezete és jellege miként alakult át? A XIX. századi városfejlődés általános jellemzői közül melyek érvényesültek Budapesten is?</p> <p>Fényképek, karikatúrák és más képi források értelmezése</p> <p>Például: Forrás: Hans Sachs röpiratának karikatúrája Kérdés: Állapítsa meg, hogy a reformáció elindulásának mely okaira utal a kép? Milyennek látta a karikatúra a pápa hatalmát és magatartását?</p>	<p>Kérdés: Milyen eszmerendszer hatása mutatható ki a dokumentumban? Miért nélkülözhetetlen eleme a közhelyherviselésnek a polgári átalakulás?</p> <p>Különböző típusú forrásokból gyűjtött információk összevetése</p> <p>Például: Forrás: Petőfi-émlékek, a bécsi udvarnak szánt jelentések, Degré, Jókai visszaemlékezései Feladat: Mutassa be 1848. március 15-e főbb eseményeit, korabeli megítélését! Indokolja és értelmezze az eltéréseket! Forrás: Fotók a második magyar hadsereg pusztulásáról; a magyar vezérkar jelentései és értékelései a Don folyónál harcoló hadsereg helyzetéről; a túlélő katonák vissza-emlékezései Feladat: Készítsen egy ismertetést a kézhez kapott források felhasználásával a második magyar hadsereg doni harcáról, helytállásáról és katasztrófájáról! A pusztulás körülményein kívül beszéljen az okokról és a következményekről is!</p> <p>Fényképek, karikatúrák és más képi források értelmezése</p> <p>Például: Forrás: Karikatúrák: Luther Márton hét feje és A hétfejű pápai állat Feladat: Értelmezze a két karikatúra mondanivalóját! Állapítsa meg, milyen hasonlóságok és különbségek vannak az ábrázolásban! Miből erednek az ábrázolási párhuzamok?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Elsődleges források használata (folytatás)	<p>Forrás: Képek a tanácsköztársaság plakátjairól Kérdés: Milyen eszközökkel és sajátosságokkal jelenik meg az osztályharc hirdetése a képeken? Forrás: Képek a húszas, harmincas évekből (új technikai találmányok) Kérdés: A képen látható új technikai találmányok miként alakították át az emberek mindennapi életét? Forrás: Filmrészlet (Az első világháború története, A dinasztia alkonya) Kérdés: Miért kifejező a dokumentumösszeállítás címe? Válaszát történelmi érvekkel támassza alá!</p>	<p>Forrás: A Borsszem Jankó karikatúrái a magyarországi nemzetiségekről és a környező országokról Kérdés: Mi volt a jellemző kormányzati vélemény a nemzetiségi mozgalmakról és az antiszemitizmusról? Forrás: 1956-os utcai fényképek Feladat: A képek alapján állapítsa meg, milyen társadalmi rétegek vettek részt a forradalom és szabadságharcban! Forrás: Szovjet és amerikai karikatúrák a szovjet rakétasikerekről Kérdés: Milyen külpolitikai lépésekre ragadtatták magukat a sikerek mámorában a szovjetek? Forrás: Karikatúrák Kennedy és Hruscsov kapcsolatáról Kérdés: A 60-as évek szovjet–amerikai viszonyának mely sajátosságaira utalnak a karikatúrák?</p> <p>A politikai álláspontok és cselekedetek mögött meghúzódó szándékok rekonstruálása korabeli művek, újságcikkek, emlékiratok, beszédek és naplók segítségével</p> <p>Például: Forrás: Kaunitz kancellár javaslata Kérdés: Milyennek látja a szerző Magyarországot? Mely szándékok vezetnek a hazánkra vonatkozó intézkedések javaslatában? Mi lesz elképzeléseinek gyakorlati következménye?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Elsődleges források használata (folytatás)		<p>Forrás: Széchenyi István naplója Kérdés: Mi jellemezte Széchenyi magatartását 1848 márciusában? Politikai nézetei és személyes érzelmei miként játszottak közre abban, ahogy a forradalmi eseményekhez viszonyult?</p> <p>Annak bemutatása, hogy a vizsgált forrásban miként tükröződik a szerző személyes helyzete</p> <p>Például: Forrás: egy ismeretlen ókori szerző az athéni állam működéséről Kérdés: Mely elemek utalnak a szövegben a szerző arisztokrata származására? Miért nem nézi rokonszenvvel a demokráciát? Mivel magyarázza, hogy nem csak az előkelők viselnek állami hivatalt? Forrás: Augustus végrendelete Kérdés: Mit tartott a szerző élete legfontosabb cselekedeteinek? Hogyan értékeli saját szerepét? Milyen ellentmondás van a valóság és a szerző végrendeletében megfogalmazottak között? Forrás: Nagy Imre utolsó szó jogán elmondott szavai Kérdés: Az 56-os forradalom miniszterelnöke miként értékelte a maga szerepét? Mindazt, ami történt, milyen szempontból tartotta jelentősnek?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.1 Elsődleges források használata (folytatás)		<p>Nemzetközi szerződések: békekötések, szövetségi megállapodások, nemzetközi szervezetek alapokmányainak elemzése a korabeli hatalmi harcok, nemzetközi erőviszonyok szempontjából</p> <p>Például: Forrás: A Szent Szövetség alapokmánya Kérdés: Mi a célja a Szent Szövetségnek? Mit tekintenek az uralkodói hatalom és tekintély forrásának? Forrás: A szovjet–NSZK szerződés, 1970 Kérdés: A Willy Brandt névéhez fűződő új keleti politika (Realpolitik) miként tükröződik a szerződés tartalmában?</p> <p>Pártdokumentumok: programok, jegyzőkönyvek, beszámolók elemzése</p> <p>Például: Forrás: Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának határozata az 1956-os események okairól és előzményeiről Kérdés: E dokumentum milyen politikai célokat szolgált? A későbbi események ismeretében miként értékelhető a Nagy Imre-csoportra vonatkozó értékelés?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.2 Másodlagos források használata	<p>A történelmi térképek sokoldalú felhasználása az ismeretszerzéshez</p> <p>Például: Forrás: Térkép a pun háborúkról Feladat: A térkép segítségével rekonstruálja, miként alakultak a második pun háború eseményei! Térkép: Bihar vármegye 1552, 1692 és 1773 Feladat: Mutassa be, miként alakult a vármegye településeinek sorsa a XVI–XVIII. század idején! Miként változtak meg a terület etnikai viszonyai? Az itt lezajlott változásokat hasonlítsa össze az országos helyzettel? Forrás: Térképek a kiegyezést követő vasútépítés üteméről Feladat: Állapítsa meg a magyarországi vasúthálózat kiépítésének jellegzetességét. Mi magyarázza a gyors változásokat? Mely iparágak fejlődésére utalnak a térképek?</p> <p>Információk gyűjtése egyszerű statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, kronológiákból</p> <p>Például: Forrás: Adatok a magyarországi iskoláztatás, egészségügy helyzetéről (XIX. század második fele) Feladat: A közölt adatok alapján mutassa be az iskoláztatás és a közegészségügy fejlődését!</p>	<p>A történelmi térképek sokoldalú felhasználása az ismeretszerzéshez</p> <p>Például: Térkép: Magyarország nemzetségei a XIII., a XVIII., és a XIX. században! Feladat: Milyen okokkal magyarázza a változásokat? Forrás: Térkép Európa 1914-ben és 1920-ban Feladat: Hasonlítsa össze a térképeket, és sorolja föl, mely nagyhatalmak bomlottak föl és mely új államok születtek meg? Térkép: A koreai háború (1950–1953) Feladat: A térkép segítségével rekonstruálja, miként alakultak a hadiesemények 1950 júniusától 1951 júliusáig!</p> <p>Információk gyűjtése egyszerű statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, kronológiákból</p> <p>Például: Forrás: Adatok az 1929–1933 közötti Németországról a pártok választási eredményei, valamint a munkanélküliség aránya Feladat: Gyűjtse össze a táblázatból, illetve a diagramból leolvasható adatokat, információkat!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.2 Másodlagos források használata (folytatás)	<p>Következtetések bemutatása egyszerű statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, kronológiák és ábrák alapján</p> <p>Például: Forrás: Összesített táblázat néhány európai állam gazdasági növekedéséről és demográfiai adatairól 1840 és 1910 között Feladat: Hasonlítsa össze Anglia, Franciaország, USA, Németország és az Osztrák Császárság ipari termelésének alakulását 1840-ben, illetve 1910-ben! Értékelje az Osztrák–Magyar Monarchia fejlődését a többi európai országgal összehasonlítva! Forrás: A népesség alakulása 1869 és 1910 között Budapesten és néhány vidéki városban Feladat: Hasonlítsa össze a vidéki városok és Budapest népességnövekedésének ütemét! Mi állapítható meg? Milyen okokkal magyarázható mindez? Melyek voltak a legdinamikusabban növekvő vidéki városok? Fejlődésük mivel hozható összefüggésbe?</p>	<p>Következtetések bemutatása egyszerű statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, kronológiák és ábrák alapján</p> <p>Például: Forrás: Diagram a népességi adatokkal Magyarországon a Török Hódoltság alföldi területein, majd ugyanitt a XVIII. században és a XIX. század végén. Feladat: Mutassa be a városfejlődés és népességnövekedés összetevőit! Forrás: A különböző iparágak teljesítménye és a foglalkoztatottak számának alakulása Magyarországon az 1830-as évektől az 1910-es évekig Feladat: Mutassa be a fejlődési trendet, az átstrukturálódás okait!</p> <p>Geopolitikai jellegű következtetések megfogalmazása térképek segítségével</p> <p>Például: Térkép: Az USA szövetségi rendszere, 1948–1965</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.2 Másodlagos források használata (folytatás)		<p>Kérdés: Az USA nemzetközi szerepvállalása miként változott meg 1948 után? Milyen politikai, gazdasági eszközökkel igyekezett az Egyesült Államok megfékezni, illetve visszaszorítani a Szovjetunió globális nagyhatalmi befolyásának növekedését?</p> <p>Szöveges elemzések készítése statisztikai adatsorok, grafikonok és diagramok alapján</p> <p>Például: Forrás: A KGST országok gazdasági mutatói az 1970-es és 80-as években (éves gazdasági növekedés, külkereskedelmi mérleg, adósságállomány stb.) Kérdés: Miként változott meg a KGST országok gazdasági helyzete a vizsgált időszakban? Milyen belső és külső tényezők játszottak közre a helyzet alakulásában? Milyen különbségek érvényesültek az egyes szocialista országok gazdaságpolitikájában? Forrás: Statisztikai adatok A szemben álló felek erőviszonyai az első világháború kitörésekor (kiképzettek, mozgósítottak, hadosztályok, lövegek, repülőgépek száma); Az arcvonalakra 1914 augusztus elejéig kiérkezettek létszáma; A hadviselő államok mozgósított embereinek száma, mozgósítottak az összlakosság százalékában 1914–1918 között Feladat: Elemezze az első világháború erőviszonyainak alakulását az adatok értelmezésével és felhasználásával!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
1.2 Másodlagos források használata (folytatás)		<p>Társadalmi viszonyok, kormányzati struktúrák vázlatos ábrázolása</p> <p>Például: Feladat: Készítsen egy strukturális vázlatot a dualizmuskori magyar társadalomról! A vázlat segítségével értelmezze a „kettős társadalom” fogalmát!</p>
1.3 Művészeti források használata	<p>Szépirodalmi és képzőművészeti alkotások, filmek felhasználása egy-egy történelmi korszak sajátosságainak megértéséhez és bemutatásához</p> <p>Például: Forrás: Spártai harci dal Kérdés: Mennyiben tükrözi a dal a spártaiak életfelfogását? Forrás: Román és reneszánsz stílusú Madonna-ábrázolások Feladat: Hasonlítsa össze a X. és a XV. századi képeket! A XV. század képzőművészeti alkotásai miként tükrözik a korszak szellemi életében lezajló változásokat? Forrás: XIX. századi képzőművészeti alkotások Feladat: Válasszon ki ötöt a képek közül, amelyek segítségével ismertetést tud adni a század legjellemzőbb vonásairól!</p>	<p>Szépirodalmi és képzőművészeti alkotások, filmek felhasználása egy-egy történelmi korszak sajátosságainak megértéséhez és bemutatásához</p> <p>Például: Forrás: Machiavelli: A fejedelem Feladat: A zsarnokság mely jellemzői jelennek meg az idézetben? Forrás: Petőfi: Akasszátok föl a királyokat! Feladat: Mutassa be a forradalmi radikalizmust Petőfi verse alapján! Forrás: Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról Kérdés: A sztálinista magyar diktatúra milyen jellemzői jelennek meg a versben? Hogyan ábrázolja a költő a korszakot átélő emberek érzéseit?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
<p>2. Rendszerezés és alkalmazás</p> <p>2.1 Tájékozódás térben és időben</p>	<p>A részletes követelményekben szereplő történelmi helyszínek azonosítása vaktérképen</p> <p>Például: Feladat: Válassza ki az évszámokhoz kapcsolható helyneveket a vaktérkép betűkkel megjelölt helyei közül, és nevezze is meg őket!</p> <p>Kr. u. 451 (Catalaunum) 955 (Ausburg) 1453 (Konstantinápoly) 1456 (Nándorfehérvár) 1556 (Szigetvár) 1596 (Mezőkeresztes) 1664 (Vasvár) 1711 (Szatmár)</p> <p>Egyszerű történelmi térkép-vázlatok készítése</p> <p>Például: Feladat: Ábrázolja térképen a görög gyarmatosítás által érintett területeket! Feladat: Rajzolja be a Római Birodalom határait! Feladat: Ábrázolja a térképen Hunyadi János „hosszú hadjáratának” hadmozdulatait!</p>	<p>A részletes követelményekben szereplő történelmi helyszínek azonosítása vaktérképen</p> <p>Például: Feladat: Válassza ki az évszámokhoz kapcsolható helyneveket a vaktérkép betűkkel megjelölt helyei közül, és nevezze is meg őket!</p> <p>Kr.e. 31 (Actium) 1176 (Legnano) 1410 (Grünwald) 1415 (Konstanz) 1579 (Utrecht) 1805 (Austerlitz)</p> <p>Egyszerű történelmi térkép-vázlatok készítése</p> <p>Például: Feladat: Rajzolja be, az arab birodalom legnagyobb kiterjedését! Feladat: Rajzolja be honnan érték támadások a keresztény Európát a X. században! Írja a nyilak mellé a megfelelő népek neveit is!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Tájékozódás térben és időben (folytatás)	<p>A történelmi fejlődés során kialakult földrajzi régiók bemutatása térképeken</p> <p>Például: Kérdés: A nagy földrajzi felfedezések miként alakították át Európa gazdasági életét? Hová tolódott át a gazdasági és politikai élet centruma? Mi jellemezte a centrum és a perifériák kapcsolatát? Kérdés: A XX. század második felében melyek voltak a világgazdasági és politikai erőközpontjai? Milyen változások zajlottak le ezen a téren? Kérdés: A Habsburg Birodalmon belül milyen gazdasági különbségek voltak megfigyelhetők a XIX. század első felében?</p>	<p>Feladat: Rajzolja be, mely népek, népcsoportok élnek az Osztrák–Magyar Monarchiában!</p> <p>A történelmi fejlődés során kialakult földrajzi régiók bemutatása térképeken</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a térkép alapján a reformáció főbb irányzatainak elterjedését! Indokolja meg, miért azokon a területeken terjedt el a hitújítás egy-egy irányzata! Feladat: Mutassa be a XI–XIII. századi Európa régióit! Mutasson rá, hogy az egyes régiók kiterjedése hogyan függ össze a volt Karoling Birodalom területével! Feladat: Jellemezze a centrum–periféria meglétét az ipari forradalom elterjedése térkép segítségével! Feladat: A térkép alapján mutassa be az Észak–Dél problémát! (Népesedési térkép) Kérdés: Melyek voltak azok a gazdasági és kulturális mutatók, amelyek alapján Európa fejlett, kevésbé fejlett és fejletlen területei jól elkülönültek egymástól a XIX. század második felében? Példaként nevezzen meg konkrét régiókat és országokat is!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Tájékozódás térben és időben (folytatás)	<p>Események időrendbe állítása</p> <p>Például: A) Rakja időrendbe az alábbi ókori eseményeket!</p> <p>Róma alapítása A piramisok építése A görög–perzsa háború A pun háborúk Nagy Sándor uralkodása A zsidó nép letelepedése Palesztinában</p> <p>B) Rakja időrendbe a XIX. század magyar történelmének alábbi eseményeit!</p> <p>Deák húsvéti cikke A polgári házasság törvénybe iktatása A Hitel megjelenése A Himnusz megírása A millennium Buda, Pest és Óbuda egyesítése Az áprilisi törvények elfogadása</p>	<p>Események időrendbe állítása</p> <p>Például: A) Rakja időrendbe az alábbi XIX. századi eseményeket!</p> <p>A porosz–francia háború Az olasz egység megteremtése A bécsi kongresszus A hármas szövetség megalakulása A pesti forradalom Az amerikai polgárháború Kiegyezés Az első reformországgyűlés Fulton gőzhajója Az Eiffel-torony építése A Lánchíd építése</p> <p>B) Melyik XX. századi esemény történt korábban?</p> <p>Kubai rakétaválság, ill. a vietnami háború kitörése Koreai háború kitörése, ill. Sztálin halála A NATO megalakulása, ill. a Varsói Szerződés megalakulása Az SZKP XX. kongresszusa, ill. a Marshall-terv megindítása Államszerződés Ausztria semlegességéről, ill. a magyar forradalom</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Tájékozódás térben és időben (folytatás)	<p>Egy konkrét eseménysorozat pontos bemutatása</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a Római Császárság kialakulását előidéző közvetlen eseményeket! Kérdés: Milyen körülmények között lett Magyarország királya Hunyadi Mátyás? Feladat: Ismertesse a magyar nyelv államnyelvvé nyilvánításáért folytatott küzdelem főbb eseményeit! Kérdés: Mi történt 1848. március 15-én Pest-Budán? Kérdés: Melyek voltak az 1956-os magyar forradalom legfontosabb eseményei?</p> <p>Különbségek és egybeesések bemutatása a világtörténet és a hazai történelem legfontosabb eseményei között</p> <p>Például: Feladat: Válassza ki az egyetemes történelmi események közül azt, amelyik a magyar történelmi eseménnyel egy évtizedben történt! Dózsa parasztháborúja Amerika felfedezése A reformáció meghirdetése A tridenti zsinat megnyitása</p>	<p>Egy konkrét eseménysorozat pontos bemutatása</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a Nyugatrómai Birodalom bukását megelőző közvetlen eseményeket! Kérdés: Melyek voltak a mohácsi csata előzményei, körülményei és következményei? Feladat: Mutassa be Erdély bekapcsolódását a harmincéves háborúba! Feladat: Ismertesse Magyarország török uralom alóli főlzabadosulásának folyamatát! Feladat: Mutassa be hazánk bekapcsolódását a második világháborúba!</p> <p>Különbségek és egybeesések bemutatása a világtörténet és a hazai történelem legfontosabb eseményei között</p> <p>Például: Feladat: Válassza ki az egyetemes történelmi események közül azt, amelyik a magyar történelmi eseménnyel egy évtizedben történt! Szent László uralkodásának kezdete Invesztitúra háború Az első kereszties hadjárat A nagy egyházaszakadás</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Tájékozódás térben és időben (folytatás)	<p>Kérdés: Ki volt a magyar király ekkor? Canossa-járás Nagy pestisjárvány Európában A könyvnyomtatás feltalálása Dicsőséges forradalom Angliában A francia forradalom kitörése A Szent Szövetség megalakulása</p> <p>A részletes követelményekben szereplő évszámok használata a történelmi időben való tájékozódás céljából</p> <p>Például: Feladat: Soroljon fel 5-5 fontos eseményt a XIII. század európai és magyar történelméből! Kérdés: A második világháború milyen eseményei kapcsolódnak az alábbi időpontokhoz? 1940. május 10. 1941. június 22. 1941. december 7. 1944. június 6. 1945. február 4–II.</p>	<p>Nagy Imre első miniszterelnöksége az osztrák államszerződés aláírása a berlini fal felépítése az NSZK megalakulása a kubai rakétaválság A Truman-elv meghirdetése Gagarin űrrepülése</p> <p>Kérdés: Ki volt a magyar király? Az első kereszties hadjárat idején A Magna Charta kiadásakor A lepantói csata idején A gőzgép feltalálásakor Cromwell halálakor</p> <p>A részletes követelményekben szereplő évszámok használata a történelmi időben való tájékozódás céljából</p> <p>Például: Feladat: Évszámokkal mutassa be Róma városának hódításait! Kérdés: A magyar történelem mely fontos eseményei kapcsolódnak az alábbi évszámokhoz? 1444, 1538, 1568, 1606, 1621, 1645. Mi a közös bennük?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Tájékozódás térben és időben (folytatás)	<p>Nagy történelmi korok mellett a kisebb korszakok neve, sorrendje és egy-egy korszak legfontosabb jellemzői</p> <p>Például: Feladat: Készítsen szöveges ismertetést a reformkorról az alábbi válaszelemek felhasználásával: Követi utasítások, Pesti Hírlap, államnyelv, érdekegyesítés, kötelező örökváltság, Ellenzéki Nyilatkozat! Feladat: Mutassa be, milyen gazdasági és társadalmi változások zajlottak le az első ipari forradalom időszakában Nyugat-Európában! Feladat: Sorolja fel, melyek voltak azok az új technikai találmányok, amelyek a két világháború között leginkább megváltoztatták a fejlett országokban az emberek életmódját!</p>	<p>Nagy történelmi korok mellett a kisebb korszakok neve, sorrendje és egy-egy korszak legfontosabb jellemzői</p> <p>Például: Feladat: Készítsen szöveges ismertetést az ún. keleti kérdésről az alábbi válaszelemek felhasználásával: pánszlávizmus, mely tengeri kikötők, Jeruzsálemi zarándoklat, okkupáció, annexió, Balkán-szövetség, egyenlőtlen fejlődés! Feladat: Mutassa be a katolikus megújíthatóság és a barokk kibontakozását Európában! Feladat: Mutassa be a polgári forradalmaknak a gondolkodásra, filozófiára, ideológiákra, életmódra gyakorolt hatását!</p> <p>A földrajzi környezet szerepének értelmezése az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulásában</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a nyugat-európai országok 70-es és 80-as években lezajló gazdasági átalakulását! Térjen ki a régió természeti adottságaiból, illetve a megváltozott világ gazdasági környezetből fakadó lehetőségekre és problémákra is!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1 Tájékozódás térben és időben (folytatás)		<p>Európa történetének korszakolása az ókortól napjainkig többféle nézőpontból</p> <p>Például: Kérdés: A tudományos gondolkodás szempontjából milyen és hány korszakot különítene el a középkor és az újkor történetében? Indokolja meg a korszakhatárokat!</p>
2.2 Történelmi korok összehasonlítása	<p>A változás és a fejlődés különbözőségének tudatosulása</p> <p>Például: Feladat: Indokolja meg minél több példával, hogy Európa középkori történelmében a XI. század egy új korszak kezdetét jelentette! Melyek voltak az érett középkor kezdetéhez kapcsolható új jelenségek?</p> <p>Annak tudatosulása, hogy a különböző történelmi régiók fejlődése eltérő ütemű lehet</p> <p>Például: Kérdés: A földrajzi felfedezések miként hatottak az egyes európai régiók fejlődésére? Kérdés: A Habsburg Monarchián belül milyen különbségek voltak megfigyelhetők a gazdasági és társadalmi fejlettség terén? Milyen hasonlóságok állapíthatók meg az európai és a birodalmon belül kialakult helyzet között? Mi magyaráz-hatja ezeket a hasonlóságokat?</p>	<p>A változás és a fejlődés különbözőségének tudatosulása</p> <p>Például: Feladat: Bizonyítsa be, hogy a nagy földrajzi felfedezések és következményeik új korszakot hoztak az emberiség történetében! Kérdés: Miért nem jelentett politikai fejlődést az 1930-as évek Szovjetuniójának története?</p> <p>Annak tudatosulása, hogy a különböző történelmi régiók fejlődése eltérő ütemű lehet</p> <p>Például: Kérdés: Milyen okok, történelmi körülmények közepette vesztette el vezető szerepét a korabeli világban az ókori Kelet? Kérdés: Hogyan hatott az ipari forradalom Európa különböző régióira? Kérdés: Mikor és milyen történelmi okok miatt veszítette el Európa politikai és gazdasági vezető szerepét a világban?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.2 Történelmi korok összehasonlítása (folytatás)	<p>A különböző típusú történelmi változások (gyors, fokozatos; helyi, országos stb.) megkülönböztetése</p> <p>Például: Kérdés: Miért lassult le Kelet-Európa fejlődése a XV. század után? Kérdés: Különböző dokumentumok segítségével magyarázza meg lakóhelye életviszonyainak változásait az utóbbi 100 évben?</p> <p>Annak megítélése, hogy konkrét esetekben jelent-e a változás fejlődést</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be, hogy az utolsó száz évben milyen változások történtek a közlekedésben lakóhelyén! Csoportosítsa e változásokat aszerint, hogy melyek voltak összefüggésben az általános fejlődéssel, illetve melyek tekinthetők csupán helyi jelentőségű változtatásoknak!</p>	<p>A különböző típusú történelmi változások (gyors, fokozatos; helyi, országos stb.) megkülönböztetése</p> <p>Például: Kérdés: Minek köszönhető az ázsiai „kis tigrisek” gyors gazdasági fejlődése? Feladat: Térképek, fényképek és statisztikai adatok segítségével mutassa be, miként alakult át az utolsó száz évben lakóhelyének külső képe, gazdasági és társadalmi viszonyai! Értékelje ezeket a változásokat abból a szempontból, hogy mennyiben tükrözik az országban lezajlott változásokat!</p> <p>Annak megítélése, hogy konkrét esetekben jelent-e a változás fejlődést</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a Duna–Tisza közének település-szerkezeti változásait a török uralomtól Mária Teréziáig! Mennyiben tapasztalt fejlődést, mennyiben pusztán változást?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.2 Történelmi korok összehasonlítása (folytatás)	<p>A jelen néhány aktuális eseményének történelmi előzményeinek bemutatása</p> <p>Például: Kérdés: Milyen okokra vezethetők vissza a közel-keleti feszültségek? Kérdés: Miért a kelet-közép-európai régió országai kerültek az európai integráció bővítésének első körébe? Feladat: Mutassa be a szomszédos országokban élő magyar lakosság helyzetének alakulását az elmúlt évtizedben!</p>	<p>A jelen néhány aktuális eseményének történelmi előzményeinek bemutatása</p> <p>Például: Kérdés: Miért nem jött létre az 1947-es ENSZ határozatnak megfelelően egy független arab állam is Palesztinában? Kérdés: Mutassa be, melyek voltak azok a történelmi körülmények, amelyek elősegítették az európai integráció létrejöttét és megerősödését? Kérdés: Milyen okok miatt mérgesedtek el a nemzetiségi ellentétek a Jugoszláviában élő szerbek, horvátok és bosnyákok között napjainkban? Az ellentétek hova vezettek, mit eredményeztek?</p> <p>A tanult történelmi korok sokrétű (pl. társadalomtörténeti, gazdaságtörténeti, művelődéstörténeti) összehasonlítása</p> <p>Például: Feladat: Keressen minél több hasonlóságot az ókori Athén és Róma politikai és társadalmi élete valamint művelődése között! Feladat: Az Árpád-korral összevetve mutassa be, hogy melyek voltak az Anjou-korban lezajlott legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális változások Magyarországon? Feladat: Igazolja minél több konkrét példával, hogy Kelet-Közép-Európa történelmi fejlődése megkérdőjelezhetően ugyan, de a nyugat-európai mintáknak megfelelően játszódott le!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.2 Történelmi korok összehasonlítása (folytatás)		<p>Feladat: Sorolja fel azokat a kedvező földrajzi, politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális és egyéb tényezőket, amelyek közrejátszottak abban, hogy az európai civilizáció évszázadokon keresztül uralkodó szerepet játszott az egész világon!</p> <p>Változások bemutatása egy-egy történelmi korszakon belül</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be, hogy Széchenyi István politikai helye és kortársi megítélése miként alakult a reformkor időszakában!</p> <p>Történelmi analógiák önálló keresése és értelmezése valamely történelmi esemény könnyebb megértéséhez</p> <p>Például: Feladat: Hasonlítsa össze a Párizs környéki békék születésének történelmi körülményeit a bécsi kongresszussal! Válasszon ki elemzési szempontot, és annak alapján végezze el az összehasonlítást!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.2 Történelmi korok összehasonlítása (folytatás)		<p>Egy jelenség változásainak végigkísérése hosszabb időszakban</p> <p>Például: Feladat: Bizonyítsa be konkrét példák segítségével, hogy a gyerekevelés elvei és gyakorlata szorosan összefüggött egy adott korszak gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyaival, illetve hogy egy adott korszakon belül is nagy különbségek figyelhetők meg e téren az egyes társadalmi rétegek között!</p> <p>Annak megértése, hogy bizonyos intézmények és eszmék más szerepet töltenek be különböző helyeken és korokban</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a rendi országgyűlés szerepének átalakulását a reformkori Magyarországon! Feladat: Ismertesse a nemzeti szabadelvűség szerepének alakulását Magyarországon a XIX. század második felétől az első világháborús összeomlásig!</p> <p>A nemzeti történelem sorsfordító eseményeinek több szempontú bemutatása</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be, hogy milyen egymással ellentétes értékelések fogalmazódtak meg a magyar történetírásban a szatmári békével kapcsolatban!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az eseményeket alakító tényezők	<p>Csoportok vagy egyének viselkedésének indoklása egy adott történelmi szituációban</p> <p>Például: Kérdés: Kik és miért támogatták Károly Róbert hatalmának megszilárdulását és megerősödését? Feladat: Mutassa be II. József ellentmondásos politikai és emberi személyiségét!</p> <p>Annak leírása, hogy egy konkrét történelmi szituációban miként különböztek egymástól egyes emberek nézetei, döntései és cselekedetei</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a Kasszandra-levél segítségével a Kossuth és Deák közötti különbségeket a helyzet megítélésével kapcsolatban! Keressen magyarázatot a vitázók helyzetértékelése közötti különbségek okaira!</p> <p>A tanultak okok és következmények szerinti rendezése</p> <p>Például: Feladat: Készítsen összefüggésvázlatot (a kora középkori gazdasági fejlődésről; a nagy földrajzi felfedezésekről; a középkori magyar állam bukásáról; a nagy francia forradalom győzelméről; a náci hatalomra jutásáról stb.)! Aláhúzással emelje ki a legfontosabb okokat és következményeket!</p>	<p>Csoportok vagy egyének viselkedésének indoklása egy adott történelmi szituációban</p> <p>Például: Kérdés: Milyen főbb csoportokból állt a magyar reform-ellenzék? Melyek voltak a főbb követeléseik? Feladat: Mutassa be Tisza István szerepét az első világ-háború kirobbanása előtt és a háborús veszteség után!</p> <p>Annak leírása, hogy egy konkrét történelmi szituációban miként különböztek egymástól egyes emberek nézetei, döntései és cselekedetei</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a Batthyány Lajos és Kossuth Lajos politikai helyzetmegítélésének azonosságait és különbségeit 1848 őszén! Feladat: Elemezze Teleki Pál nézeteit és az intézkedései közötti ellentmondásokat a második világháború előtt és alatt! Térjen ki a miniszterelnök halálának történelmi körülményeire és következményére!</p> <p>A tanultak okok és következmények szerinti rendezése</p> <p>Például: Feladat: Rendszerezze, hogy egy adott történelmi eseménynek és eseménysorozatnak melyek voltak az okai és a következményei (ipari forradalom, reformáció, a modern állam megszületése, általános választójog, női egyenjogúság)!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az eseményeket alakító tényezők (folytatás)	<p>Annak tudatosodása, hogy a történelmi eseményeknek általában egyszerre több oka és következménye van</p> <p>Például: Kérdés: Milyen okokra vezethető vissza a császárság és a pápaság ellentéte, harca? Ismertesse a küzdelem történetét is! Feladat: Mutassa be a magyarországi jobbágyfelszabadítás okait és következményeit!</p> <p>Különböző típusú okok és következmények (politikai, társadalmi; rövid távú, hosszú távú stb.) megkülönböztetése</p> <p>Például: Feladat: Csoportosítsa, majd összegezze, hogy melyek voltak a trianoni béke rövid és hosszú távú negatív következményei a kelet-közép-európai térség fejlődésére! Feladat: Mutassa be, hogy a római köztársaság válságának és a császárság létrejöttének milyen társadalmi okai voltak!</p>	<p>Annak tudatosodása, hogy a történelmi eseményeknek általában egyszerre több oka és következménye van</p> <p>Például: Feladat: Vegye számba, hogy miért élte túl közel ezer évvel a Keletrómai Birodalom a Nyugatrómai Birodalmat? A bizánci állam hogyan hatott a térség többi országának fejlődésére? Kérdés: Milyen okokkal magyarázható és milyen következményekkel járt a történelmi Lengyelország szétdarabolása?</p> <p>Különböző típusú okok és következmények (politikai, társadalmi; rövid távú, hosszú távú stb.) megkülönböztetése</p> <p>Például: Kérdés: Melyek voltak a szovjet mezőgazdaság kollektivizálásának közvetlen okai és körülményei? Milyen következményekkel járt a társadalomra, gazdaságra és a kulturális viszonyokra a kollektivizálás? Kérdés: Milyen társadalmi okokkal magyarázható a huszita mozgalom kialakulása?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az eseményeket alakító tényezők (folytatás)	<p>Személyek, csoportok szerepe egy-egy esemény, helyzet alakulásában</p> <p>Például: Kérdés: Mi volt a szerepe Görgei Artúrnak a magyar szabadságharc katonapolitikájában? Feladat: Indokolja, hogy II. Rákóczi Ferenc miért vált a Habsburg-ellenes szabadságharc vezetőjévé? Feladat: Mutassa be röviden az FKgP történetét 1945 és 1948 között! Adjon magyarázatot arra, hogy a kisgazdapárt miért szenvedett vereséget a hatalmi harcban a kommunistákkal szemben!</p> <p>Annak megértése, hogy a különböző okok és következmények egymástól eltérő jelenségek</p> <p>Például: Feladat: Ismertesse Magyarország belépésének okait az első világháborúba, és mutassa be a döntés következményeit!</p>	<p>Személyek, csoportok szerepe egy-egy esemény, helyzet alakulásában</p> <p>Például: Kérdés: Hogyan értékelhető a jakobinus vezetők szerepe a francia forradalom történetében?</p> <p>Annak megértése, hogy a különböző okok és következmények egymástól eltérő jelenségek</p> <p>Például: Kérdés: Miért tekintjük a politikailag zűrzavaros I. századot mégis a római császárság virágkorának?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az eseményeket alakító tényezők (folytatás)	<p>Önálló kérdések megfogalmazása a tanult történelmi eseményekkel kapcsolatban</p> <p>Például: Kérdés: Mi a magyarázata az amerikai autótípus gyors fejlődésének az 1920–30-as években? Hogyan alakítja át az életformát és gondolkodást a mobilizáció? Feladat: Figyelmesen olvasson el egy ismertetést a francia forradalom kitörésének eseményeiről! Fogalmazza meg, hogy az eseményekkel kapcsolatban melyek azok a fontos kérdések, amelyekre nem kapunk választ az ismertetésből!</p> <p>A lényeges és a kevésbé lényeges szempontok, tényezők megkülönböztetése</p> <p>Például: Forrás: Az Amerikai Egyesült Államok Függetlenségi Nyilatkozata Feladat: Válassza ki a részletből azokat az elemeket, amelyek a függetlenségi harc indokaira vonatkoznak!</p>	<p>Önálló kérdések megfogalmazása a tanult történelmi eseményekkel kapcsolatban</p> <p>Például: Kérdés: A keresztény életfelfogás mely elemei épültek be a polgári mentalitásba? Kérdés: Ahhoz, hogy a kiegyezésről reális értékelést tudjunk adni, milyen szempontokat kell figyelembe venni?</p> <p>A lényeges és a kevésbé lényeges szempontok, tényezők megkülönböztetése</p> <p>Például: Feladat: Válassza ki, hogy a magyar szabadságharc vereségének melyek a legfontosabb oka? Miért? (A politikai vezetés nézetkülönbségei, a nem egységes nemzet, a gazdaság helyzete, a hadsereg rossz felszerelése, hibák a hadvezetésben, a Kossuth–Görgei ellentét, az osztrák támadás, az orosz beavatkozás, az angol be nem avatkozás, a nemzetiségi kérdés, az országgyűlés határozatlansága, a trónfosztás következményei.)</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az eseményeket alakító tényezők (folytatás)	<p>Az árnyalt és tényszerű történelmi értékelések előnyben részesítése a leegyszerűsítő és felszínes véleményekkel szemben</p> <p>Például: Forrás: Az elmúlt 50 évben született különféle történelmi munkákból vett idézetek a két világháború közötti Magyarország külpolitikájáról. Feladat: Válassza ki azokat az értékeléseket, amelyek a leghitelesebben mutatják be a két világháború közötti Magyarország politikai kényszerpályáját!</p>	<p>Az árnyalt és tényszerű történelmi értékelések előnyben részesítése a leegyszerűsítő és felszínes véleményekkel szemben</p> <p>Például: Forrás: Az elmúlt 50 évben született különféle történelmi munkákból vett idézetek a két világháború közötti Magyarország oktatáspolitikájáról. Feladat: Válassza ki azokat az értékeléseket, amelyek a leghitelesebben mutatják be a két világháború közötti magyarországi iskoláztatás helyzetét!</p> <p>Annak megértése, hogy miként függhetnek össze a történelmi események okai, következményei és a benne részt vevők szándékai</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be, milyen okokkal magyarázható a Károlyi Mihály nevéhez fűződő polgári demokratikus kibontakozás Magyarországon 1918–1919-ben! Külön térjen ki arra, hogy a hibás helyzetértékelések alapján mikor és miről hozott Károlyi hibás döntéseket!</p> <p>Annak tudatosulása, hogy bizonyos történelmi események miként változtathatják meg az azt átélő emberek gondolkodását, értékrendjét</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be konkrét példák segítségével, hogy milyen hatással volt a nagy francia forradalom a reformkori magyar nemesség gondolkodására!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az eseményeket alakító tényezők (folytatás)		<p>Feladat: Mutassa be, hogy a Kádár-rendszer milyen módon tudta megosztani (részben a maga számára megnyerni) az őt kezdetben egységesen elutasító magyar társadalmat!</p> <p>Önálló vélemény kifejtése társadalmi-történelmi jelenségek okairól és következményeiről</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a magyarországi ellenreformáció sajátosságait! Mivel magyarázható a rekatolizáció a XVII. század első felében? Kérdés: Milyen okokkal magyarázható a liberális politikai rendszerek visszaszorulása a két világháború közötti korszakban?</p> <p>Annak megértése, hogy a komplex történelmi szituációk leírása, elemzése és magyarázata bonyolult feladat, amelyet ritkán lehet egyértelmű válaszokkal lezárni</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be, melyek a magyar történelem legvitatottabb kérdései! Röviden vázolja fel az egymással szemben álló vélemények lényegét! Külön térjen ki a romantikus nemzeti történetírás sajátosságaira!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.3 Az eseményeket alakító tényezők (folytatás)		<p>Annak tudatosulása, hogy az elmúlt korok emberei nem ugyanúgy gondolkodtak a dolgokról és világról, mint mi, illetve az azonos korban élők véleménye sem egyezett meg mindenben</p> <p>Például: Kérdés: Miként változott az idők során Görgei Artúr megítélése? Mikor milyen aktuális politikai célokat szolgált a tábornok tevékenységének negatív, illetve pozitív átértékelése?</p> <p>Érvekkel alátámasztott véleményalkotás</p> <p>Például: Feladat: Érvekkel bizonyítsa be, hogy a középkori keresztény egyház és keresztény kultúra nemcsak a hatalom kiszolgálója volt, hanem a társadalmi, gazdasági, kulturális élet egyik átalakítója és a mindennapi élet legfőbb szabályozója!</p> <p>Árnyalt vélemény kialakítása az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről</p> <p>Például: Károlyi Sándor történelmi szerepének megítélése II. József történelmi szerepének megítélése Martinovics Ignác tevékenységének bemutatása és tetteinek véleményezése</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.4 A speciális szókincs elsajátítása	<p>Történelmi fogalmak értelmezése és meghatározása</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a magyar reformkort az alábbi fogalmak fölhasználásával: önkéntes örökváltság, érdekegyeztetés, cenzúra, Ellenzéki nyilatkozat, Nemzeti Színház, kötelező örökváltság, népképviselő, államnyelv! Kérdés: Melyik nem a barokk stílus jellemzője: mozgalmasság, a szenvedély ábrázolása, sok díszítés, mértéktartás?</p> <p>Kérdés: Melyik fogalom nem illik a sorba: hűbériség, feudum, szenioratus, vazallus, rabszolga? Feladat: Határozza meg a következő fogalmak, szavak jelentését: familiáris, kapuadó, regálé, ispán, vagyoni cenzus!</p> <p>Annak megértése, hogy bizonyos történelmi fogalmak különböző korokban és helyzetekben mást és mást jelentenek</p> <p>Például: Feladat: Mit jelentett a monopólium a középkorban és mit az újkorban?</p>	<p>Történelmi fogalmak értelmezése és meghatározása</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be az 1820-as, 30-as évek nemzetközi viszonyait az alábbi fogalmak segítségével: Szent Szövetség, liberalizmus, nacionalizmus, cenzúra, titkosrendőrség, ágyúnaszád diplomácia, kínai behatolás, Monroe-elv, polgári forradalom! Kérdés: Melyik fogalom nem illik a többi közé: dicsőséges forradalom, protektorátus, restauráció, tengeri koldusok, independensek? Miért? Feladat: Határozza meg a következő fogalmak jelentését: vitézli rend, merkantilizmus, provincia, bonapartizmus, trializmus!</p> <p>Annak megértése, hogy bizonyos történelmi fogalmak különböző korokban és helyzetekben mást és mást jelentenek</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a szenátus jelentését különböző történelmi korokban! Feladat: Tegyen különbséget a rendi és a polgári alkotmány között! Feladat: Mutassa be a liberalizmus jelentésének különbségét a XIX. században és a XX. században!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.4 A speciális szókincs elsajátítása (folytatás)		<p>Történelmi és társadalomtudományi alapfogalmak készség szintű használata</p> <p>Például: Kérdés: társadalmi differenciálódás, ideológia, hatalom-megosztás</p>
<p>3. A múlt rekonstruálása</p> <p>3.1 A forrásanyag értékelése</p>	<p>A rendelkezésre álló források összehasonlítása aszerint, hogy a vizsgált probléma megoldásához melyik a legmegfelelőbb</p> <p>Például: Források az újkori iskoláztatásról (Bethlen Miklós levele, az angol gyerek kötelességei stb.) Kérdés: Mely forrásból tud meg legtöbbet az iskoláztatásról, miben különbözik az angol és a magyar fiatalúr tanulni-valója? Források: A mohácsi csata leírása Brodarics, Istvánffy, Szerémi munkái illetve török források alapján Feladat: Milyen szerepet játszott Mohács a magyar történelemben?</p>	<p>A rendelkezésre álló források összehasonlítása aszerint, hogy a vizsgált probléma megoldásához melyik a legmegfelelőbb</p> <p>Például: Források: A Marshall-terv bejelentése a Harvard Egyetemen, 1947. június 5.; Marshall amerikai külügyminiszter a Szovjetunió németországi politikájáról; Molotov szovjet külügyminiszter nyilatkozata a párizsi Marshall-terv konferencián; Nyilatkozat a nemzetközi helyzetről. A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata, 1947. október 5. Feladat: A Marshall-terv miként hatott a szovjet–amerikai viszonyra? Miért?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A forrásanyag értékelése (folytatás)	<p>Annak ismertetése, hogy a rendelkezésre álló történelmi forrás milyen kérdések megválaszolásához adhat segítséget</p> <p>Például: Forrás: Zrínyi Miklós: Az török áfium ellen ... Feladat: Mutassa be, hogy a forrás miért fontos a törökök elleni harc megértésében? Forrás: Széchenyi: Stádium című műve Feladat: Mutassa be, hogy a forrás miért jelent értékes segítséget a reformkor megértéséhez?</p>	<p>Annak ismertetése, hogy a rendelkezésre álló történelmi forrás milyen kérdések megválaszolásához adhat segítséget</p> <p>Például: Forrás: Zalai szerviensek kiváltságlevele 1232-ből Feladat: Mutassa be, hogy a kézhez kapott forrás miben segítette egy új területi közigazgatási egység megszerveződését? Forrás: Bocskai István végrendelete Kérdés: Mi volt a testamentum célja, szerzője hogyan készült a halálra, és milyen sajátos halálfelfogás olvasható ki a részletből?</p> <p>A rendelkezésre álló forrásanyag értékelése a hitelesség és a felhasználhatóság szempontjából</p> <p>Például: Forrás: Dózsa ceglédi hadba hívó kiáltványa és Dózsa „ceglédi beszéde” Feladat: Hasonlítsa össze az eredeti forrást és a későbbi feldolgozást a hitelesség és a felhasználhatóság szempontjából! Kérdés: Mitől függ egy forrás felhasználhatósága, melyik a megbízhatóbb, az eredeti vagy a későbbi, miért?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A forrásanyag értékelése (folytatás)		<p>A részletek iránti érzékenység a források feldolgozása és elemzése során</p> <p>Például: Forrás: A börtönben fogva tartott Rajk László kihallgatásáról készült hangfelvételek szó szerinti átirata Kérdés: Milyen következtetések vonhatók le Rajk László és Kádár János magatartásából és megnyilatkozásaiból? Mennyire tekinthetők ők a sztálinista korszakban tevékenykedő vezető politikusok tipikus példáinak? Történettudományi szempontból miért tekinthető különösen értékesnek ez a forrás?</p>
3.2 A múltról szóló ismeretek értékelése	<p>A tények és a feltételezések megkülönböztetése Annak tudatosulása, hogy a múltban lezajlott eseményekről egymástól eltérő tartalmú bemutatások is létezhetnek</p> <p>Például: Forrás: Anonymus és Kézai Simon írásai népünk eredetéről Feladat: Gyűjtse össze a népünk eredetére vonatkozó megállapításokat! Milyen hasonlóságokat és különbségeket talál? Miből erednek a különbségek?</p>	<p>A tények és a feltételezések megkülönböztetése Annak tudatosulása, hogy a múltban lezajlott eseményekről egymástól eltérő tartalmú bemutatások is létezhetnek</p> <p>Például: Forrás: László Gyula ismertetése a kettős honfoglalás koncepcióról Feladat: Gyűjtse össze azokat a részeket, amelyek a hipotézis alapjául szolgáló tényekről és bizonyítékokról szólnak! Sorolja fel ezeket a bizonyítékokat!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
3.2 A múlttól szóló ismeretek értékelése (folytatás)	<p>Annak megértése, hogy a megfelelő mennyiségű forrás hiánya a múlt egyes korszakairól vagy eseményeiről arra vezethet, hogy ezekről egymástól eltérő vélemények és ismertetések készülhetnek</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be, milyen egymástól eltérő értékelések léteznek Hunyadi Mátyás külpolitikájával kapcsolatban! Feladat: Hasonlítsa össze a szatmári béke megkötéséről szóló ismertetéseket és értékeléseket!</p> <p>Pontosság és tényszerűség az ismeretek bemutatása és megbeszélése során</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be egy XVIII. századi vidéki magyar település életét, az ott élők életkörülményeit!</p>	<p>Annak megértése, hogy a megfelelő mennyiségű forrás hiánya a múlt egyes korszakairól vagy eseményeiről arra vezethet, hogy ezekről egymástól eltérő vélemények és ismertetések készülhetnek</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be, milyen egymástól eltérő források szólnak Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér) haláláról? Kérdés: Milyen eltérő vélemények léteznek Kossuth Lajos, illetve Görgei Artúr szerepének megítélésével kapcsolatban? Milyen eltérések figyelhetők meg az egyes szerzők véleménye között? Ön melyiket tartja a leginkább elfogadhatónak? Miért?</p> <p>Pontosság és tényszerűség az ismeretek bemutatása és megbeszélése során</p> <p>Például: Feladat: Mutassa be a XIX. század második felének társadalmi, gazdasági átalakulásának főbb elemeit és összetevőit a fővárosban vagy saját településén!</p> <p>Két egymástól eltérő tartalmú ismertetés és értékelés összehasonlítása ugyanarról a történelmi eseményről vagy személyről</p> <p>Például: Forrás: Két vélemény a XVII. századi életszínvonalról Kérdés: Mi az, amiben egyezik, és mi az, amiben eltér a két szerző véleménye?</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
3.2 A múlttól szóló ismeretek értékelése (folytatás)		<p>Forrás: Szász Károly és Fraknoi Vilmos véleménye Bocskai Istvánról és Bethlen Gáborról Feladat: Vesse össze a két nézetet! Mi lehet az eltérő beállítást oka? Kinek ad igazat, miért?</p> <p>Annak tudatosodása, hogy az emberek eltérő nézetei, magatartása gyakran konkrét körülményekkel állnak összefüggésben</p> <p>Például: Forrás: Robespierre életútja, illetve politikai előlétele a jakobinus diktatúra kialakulásáig Feladat: Válasszon ki olyan életrajzi elemeket, amelyek segítenek magyarázatot adni Robespierre későbbi tetteire és magatartására! Mondja el röviden az ezekkel kapcsolatos véleményét!</p> <p>Annak bemutatása, hogy bizonyos történelmi ismertetések megállapításai és értékelései mennyire függenek attól, hogy a rendelkezésre álló források közül melyikre támaszkodik elsősorban</p> <p>Például: Forrás: Dareiosz behisztuni felirata és Hérodotosz: Görög–perzsa háború című művének részlete Feladat: Mutassa be a perzsa birodalom kiépülését és berendezkedését a két forrás alapján!</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

TÉMAKÖR	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
3.2 A múlttól szóló ismeretek értékelése (folytatás)		<p>Néhány konkrét példán keresztül annak megfigyelése és értelmezése, hogy egyes történelmi események és személyek megítélése miként változott a későbbi korokban</p> <p>Például: Tisza István megítélésének változatai, Mindszenty József történelmi szerepének különböző értékelései</p>

II. A vizsga tartalmi követelményei

A) Kronologikus megközelítés

Az egyes témakörök összeállításánál abból indultunk ki, hogy a témakör kapcsán minden, vizsgán elvárható tartalom megjelenjen. Így a követelményrendszerben egyes konkrét nevek, fogalmak, évszámok többször is előfordulhatnak, hiszen egy-egy személyiség tevékenysége fontos lehet több történelmi korszakban is, illetve egy-egy fogalom mást és mást jelenthet különböző történelmi időszakban. Sőt olyan értelemben is lehet ismétlődés, hogy egy esemény vagy személyiség az egyik témakör kapcsán csak emelt szintű követelmények között szerepel, míg egy másikban a középszintű követelmények között is megtalálható.

A témaköröknél a magyar történelmi személyiségek mindenkor keresztnévvel együtt szerepelnek, míg az egyetemes történelmi alakoknál ez utóbbit csak nagyon kivételes esetben tüntetjük föl ezt. Tudatosan nem szerepeltetjük a nevek között a ma még élő politikusokat, mivel a le nem zárult életpálya miatt történelmileg nehezen megítélhetők.

A fogalmak között tudatosan szerepelnek olyan sajátos kifejezések is, melyek valójában nem fogalmak, de a kor vagy korszak megértéséhez és feldolgozásához rendkívül fontosak.

Néhány témakörben tudatosan eltértünk a táblázatban vállalt egységektől. E változtatásoknak kettős okuk van: egyrészt felhívják valamire a figyelmet (pl. ipari forradalomnál, a találmányokra), másrészt csökkentik a fogalomkörhöz nem tartozó szavak számát és áttekinthetővé teszik az anyagot.

A források között általában csak azok szerepelnek a követelményekben, melyek egy korszak tekintetében meghatározó jelentőségűek, és jellemző részleteit a vizsgán a tanulóknak vagy fel kell ismerniük, vagy magát a forrást kell elemezniük, értelmezniük.

Témák

1. Az ókori keleti civilizációk és előzményeik

- 1.1 *Az ősi társadalmak születése, az újkőkori változások*
- 1.2 *Az egyiptomi civilizáció története*
- 1.3 *Az egyiptomi civilizáció jellegzetességei és kulturális öröksége*
- 1.4 *Az ókori keleti társadalmak*

2. A nagy világvallások kialakulása és főbb tanításaik

- 2.1 *Az ókori keleti népek vallásai*
- 2.2 *A zsidó vallás és a Biblia*
- 2.3 *A kereszténység kialakulása és elterjedése*
- 2.4 *A hódító iszlám*

3. Az ókori görögök

- 3.1 *A poliszrendszer kialakulása és jellemzői*

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

- 3.2 Athén felemelkedése és bukása
- 3.3 *A hellenizmus kora*
- 3.4 Az ókori görögség szellemi, kulturális öröksége

4. Az ókori Róma

- 4.1 A köztársaságkori Róma története
- 4.2 *A császárság kora*
- 4.3 A római civilizáció szellemi és kulturális öröksége

5. Európa az V–X. században

- 5.1 A frank állam- és társadalomszerveződés
- 5.2 *Keletrómai Birodalom és az arab hódítás*
- 5.3 Küzdelem az arab, a normann és a magyar támadások ellen

6. A magyar nép őstörténete

- 6.1 A magyar nép kialakulása és útja a Kárpát-medencéig
- 6.2 Honfoglalás és letelepedés

7. Európa a XI–XIII. században

- 7.1 A hűbériség kora Európában
- 7.2 *A hűbériség létrejötte és a gazdasági élet átalakulása*
- 7.3 *A középkori keresztény kultúra*
- 7.4 A császárság és a pápaság küzdelme

8. Az Árpád-kori Magyarország

- 8.1 Az államalapítás és a királyi hatalom megszilárdítása
- 8.2 *Magyarország beilleszkedése és helye a keresztény Európában*
- 8.3 *A XIII. századi Magyarország*
- 8.4 IV. Béla és a tatárjárás

9. Európa a XIV–XV. században

- 9.1 A rendi államok kialakulása
- 9.2 *Az angol és a francia rendi fejlődés*
- 9.3 Gazdasági, társadalmi és kulturális változások

10. Az Európán kívüli világ a nagy földrajzi felfedezések előtt

- 10.1 *Kelet- és Délkelet-Ázsia kultúrái*
- 10.2 *Az amerikai kontinens népei, kultúrájuk*

11. A magyar királyság a XIV–XV. században

- 11.1 A királyi hatalom megerősödése és a rendiség
- 11.2 A török elleni küzdelem
- 11.3 *A magyar királyság hanyatlása*

12. Európa az újkor hajnalán

- 12.1 A nagy földrajzi felfedezések

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

- 12.2 Gazdasági és társadalmi fejlődés Európában
- 12.3 *A megerősödő állam*
- 12.4 Hatalmi és vallási küzdelmek

13. Magyarország két világ határán

- 13.1 Magyarország részekre szakadása
- 13.2 Törekvések és küzdelmek Magyarország egyesítéséért
- 13.3 *Küzdelem a török ellen*
- 13.4 *A Habsburg uralkodók és a magyar rendek viszonya*
- 13.5 *Az Erdélyi Fejedelemség*

14. A világ 1648–1789 között

- 14.1 A polgárosodás és a felvilágosodás Nyugat-Európában
- 14.2 *A nagyhatalmi erőviszonyok átrendeződése*
- 14.3 Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása

15. Magyarország 1686–1790 között

- 15.1 A török kiűzése
- 15.2 A Rákóczi–szabadságharc
- 15.3 Magyarország a Habsburg Birodalomban

16. Európa 1789–1914 között

- 16.1 A nagy francia forradalom és a napóleoni háborúk
- 16.2 Az ipari forradalom és következményei
- 16.3 A nemzetállamok kialakulása
- 16.4 *Nagyhatalmi versengés 1871 után*

17. Az Európán kívüli világ a XIX. században

- 17.1 *A gyarmati rendszer kialakulása*
- 17.2 *Japán és Kína*
- 17.3 *Az Amerikai Egyesült Államok a XIX. század második felében*

18. Magyarország 1790–1849 között

- 18.1 *A francia forradalom hatása Magyarországon*
- 18.2 A reformkor
- 18.3 Az 1848–1849 évi forradalom és szabadságharc

19. Magyarország 1849–1914 között

- 19.1 Önkényuralom és kiegyezés
- 19.2 Magyarország az Osztrák–Magyar Monarchiában

20. Európa és a világ 1914–1945 között

- 20.1 A nagyhatalmak és szövetségeseik háborús céljai
- 20.2 A világháború és következményei
- 20.3 *Kelet-Közép-Európa az első világháború után*
- 20.4 Demokráciák és diktatúrák

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

20.5 A második világháború

21. Magyarország és a magyarság 1914–1945 között

- 21.1 A világháborús vereség következményei
- 21.2 Magyarország a két világháború között
- 21.3 A második világháború és Magyarország

22. A kétpólusú világ

- 22.1 Az Egyesült Államok és a Szovjetunió szembeállása
- 22.2 *A kettészakadt Európa*
- 22.3 *Az Egyesült Államok világhatalmi szerepe*
- 22.4 *A gyarmati rendszer megszűnése*
- 22.5 A Szovjetunió és a kommunista rendszer összeomlása

23. Magyarország 1945–1990 között

- 23.1 Politikai küzdelmek és társadalmi átalakulás a negyvenes évek végén
- 23.2 Magyarország a sztálini szovjet birodalomban
- 23.3 Az 1956-os forradalom és szabadságharc előzményei és következményei
- 23.4 *Az 1956-os forradalom és szabadságharc*
- 23.5 *A Kádár-rendszer*

24. A jelenkor

- 24.1 *Az Észak – Dél probléma*
- 24.2 Az európai integráció kialakukása és elmélyülése
- 24.3 Magyarország kapcsolatai a szomszédos államokkal
- 24.4 A parlamentarizmus és az önkormányzatiság érvényesülése Magyarországon

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

1. Az ókori keleti civilizációk és előzményeik

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
1.1 Az ősi társadalmak születése, az újkőkori változások	Évszámok		Kr. e: 7000–4000: a neolitik kor, (újkőkör)
	Nevek		
	Fogalmak		őskőkör, kőkör, bronzkor, vaskor, demográfiai robbanás, növénytermesztés, állattenyésztés, kézművesség, domesztikálás, nagycsalád, nemzetség, törzs, varázslat, mágia
	Topográfia		Crô-Magnon, Altamira, Lascaux, Stonehenge, Istállóskő, Szeleta, Jerikó, „termékeny félhold”, Elő-Ázsia, Hátsó-India
	Források		eszközök, barlang- és sziklarajzok
1.2 Az egyiptomi civilizáció története 1.2.1 Az egyiptomi civilizáció jellegzetességei és kulturális öröksége	Évszámok	Kr. e: 3000 körül: Alsó- és Felső Egyiptom létrejötte, Óbirodalom: Kr. e. III. ée. 2. fele, Újbirodalom: Kr. e. I. évezred	Kr. e. 2900: Alsó- és Felső Egyiptom egyesítése, Középbirodalom: Kr. e. II. ée. 1. fele, Kr. e. 526: A perzsák megszállják Egyiptomot
	Nevek	Hórusz, Kheopsz, Ré, Ozirisz, Ízisz, Hórusz, Ehnaton, II. Ramszesz, Tutankhamon	Ménész-Aha, Khephrén, Aton, Amon-Ré, Nofertiti
	Fogalmak	dinasztia, öntözéses földművelés, piramis, múmia, fáraó, vezír, írnok, papyrusz, egyistenhit, többistenhit, hieroglifa, törvény, állam	napkultusz, nomosz, Amarna-reform, ékírás, szótagírás, templomgazdaság, közrendű szabadok
	Topográfia	Nílus, Memphisz, Théba	El-Giza, Szakkara, Tell-Amarna
	Források		Narmer-paletta, Halottak könyve, IV. Amenhotep: Naphimnusz
1.3. Az ókori keleti társadalmak	Évszámok		Kr. e: 3000–2500: A sumer városállamok kora Kr. e: XVIII. sz.: Babilon felemelkedése, Hammurapi uralkodása Kr. e I. ée: Izrael fénykora

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

			<p>Kr. e: VIII. sz.: Asszíria fénykora Kr. e: 3000–1500: az Indus-völgyi civilizáció Kr. e: 1500–500: az árja civilizáció Kr. e: VI–V. század: A perzsa birodalom Kr. e: VI. sz.: Buddha Kr.e: III. sz.: Asóka, Kr. e: III. sz.–Kr. u: III.: a Han-dinasztia</p>
	Nevek		<p>Gilgames, Hammurapi Szin-ahhé-eriba, Assurbanapi, Nabu-kudurri-uszur, Szemiramisz Kürosz, Kroiszosz, I. Dareiosz, Zarathustra, a Han-dinasztia, C'in Si Huang Ti, Buddha, Asóka</p>
	Fogalmak		<p>öntözéses földművelés, despotikus monarchia, sztélé, sumer, akkád, talio-elv, filiszteusok, betűírás, katonai jellegű társadalom, satrapa, taoizmus, „cseréphadsereg”, dravidák, árják, kasztrendszer, brahmanák, páriák, upanisadok, sztúpa</p>
	Topográfia		<p>Nílus, Tigris, Eufrátesz, Indus, Gangesz, Hoangho, Jangce, Ur, Uruk, Babilon, Ugarit, Ciprus, Kréta, Karthágó, Assur, Ninive, Babilon, Mezopotámia, Asszíria, Fönícia, Palesztina, Perzsa Birodalom, Kína, India, Susa, Persepolis, Nagy Fal, Nagy Csatorna, Lojang, Dekkán-fennsík, Mohendzso-Daro</p>
	Források		<p>Gilgames-eposz, Hammurapi törvénykönyve, Hérodotosz: A perzsa háborúk</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

2. A nagy világvallások kialakulása és főbb tanításaik

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
2.1 Az ókori keleti népek vallásai	Évszámok		Kr. e:VI. sz. Buddha Kr. e VI. sz: Konfuciusz
	Nevek		Brahma, Visnu, Siva, Buddha, Asóka
	Fogalmak		Védák, kaszt (varna), reinkarnáció, Brahmanizmus, hinduizmus, buddhizmus, nirvána, lámaizmus, konfucionizmus, taoizmus
	Topográfia		India, Tibet, Nepál, Kína, Japán
	Források		
2.2 A zsidó vallás és a Biblia	Évszámok	Kr. e: XII. század: zsidó (héber) bevándorlás Kánaánba, Kr.e. VI.sz. „babiloni fogság”	
	Nevek	Ádám és Éva, Káin, Ábel, Noé, Ábrahám, Mózes, Dávid, Salamon, Illés, Jeremiás	Jákob, Saul, Dániel, Ezékiel
	Fogalmak	Ószövetség, Mózes öt könyve = Tóra, Kánaán, bírák, próféták, „babiloni fogság”, monoteizmus	pátriárkák
	Topográfia	Izrael, Júdea, Jeruzsálem, Kánaán	Jerikó, Fönícia
	Források	Biblia, Mózes öt könyve	
2.3 A kereszténység kialakulása és elterjedése	Évszámok	Kr. e: 8-4–30-33: Jézus Krisztus élete, Kr. u: 313: a milánói edictum, Kr. u: 325: a niceai zsinat	
	Nevek	Mária, József, Jézus Krisztus, Pontius Pilátus, Heródes, Keresztelő Szent János, Máté, Márk, Lukács, János, Szent Pál, Szent Péter, Neró, Diocletianus, Constantinus	Theodosius

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Fogalmak	Messiás, Megváltó, dogma, apokrif, keresztény, keresztényüldözés, vértanú, apostol, „páli fordulat”, egyház, presbiter, püspök, evangélium, Ó- és Újszövetség, metropolita, pápa, patriárka, oltáriszentség, zsinat, szerzetes rendek, Szentháromság, eretnek, katolikus, orthodoxia, szekta, apokalipszis	farizeusok, esszénusok, homousion, homoiusion, ariánus hit, kanonizáció, liturgia, schisma
	Topográfia	Palesztina, Júdea, Holt-tenger, Galilea, Názáret, Betlehem, Jeruzsálem, Róma, Nicea, Alexandria.	
	Források	Biblia – Evangéliumok, Pál apostol levelei, Apostolok cselekedetei, Jelenések könyve	Holt-tengeri tekercsek
2.4 A hódító iszlám	Évszámok		622: a mohamedán időszámítás kezdete Kr. u: VI–VII. sz: Mohamed élete 711: az arabok átkelnek a Gibraltári-szoroson
	Nevek		Allah, Mohamed, Avicenna, Averruës
	Fogalmak		Korán, Kába köve, hidzsra, Ramadán, dzsihad, haradz, szunnita, siítaimám, kalifa, vezír, emír, kádi, díván, madrasza, arabeszk, az iszlám öt fő parancsa
	Topográfia		Mekka, Medina, Damaszkusz, Bagdad, Córdoba, Szíria, Palesztina, Mezopotámia, Egyiptom, Gibraltár, Toledo
	Források		Korán

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

3. Az ókori görögök

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
3.1 A poliszrendszer kialakulása és jellemzői	Évszámok		Kr. e. II. ée.: a krétai kultúra kezdetei, Kr. e. XVI–XIII. sz.: mükénei kultúra, Kr. e. XII–VIII. sz.: homéroszi kor, Kr. e. VIII–VI. sz: archaikus kor, Kr. e: 776: az első olimpiai játékok (a görög időszámítás kezdete), Kr. e: VIII–VII. sz: a görög gyarmatosítás
	Nevek		Homérosz, Lükurgosz
	Fogalmak		archaikus kor, mükénei kultúra, akháj, ión, dór, hellén, polisz, phüle, arisztokrácia, démosz, népgyűlés, adósrabszolgaság, spártai állam-szervezet, helóta, krüpteia, gyarmatosítás
	Topográfia		Hellász, Kréta, Mükéné, Peloponnészosz, Athén, Attika, Spárta
	Források		Homérosz: Iliász, Homérosz: Odüsszeia, Lükurgosz alkotmánya
3.2 Athén felemelkedése és bukása	Évszámok	Kr. e. VII. sz.: Drakón, Kr.e. VI.sz.: Szolón, Kr.e. 508: Kleiszthenész, Kr.e. 490: a marathóni csata, Kr.e. 480: a szalamiszi csata, Kr.e. V.sz.: Periklész békekorszaka, Kr. e. V. sz. vége: a peloponnészoszi háború	Kr. e. 621: Drakón, Kr. e. 594: Szolón, Kr. e. 560–510: türannisz, Kr. e. 492–449: a perzsa háborúk, Kr. e. 478: a déloszi szövetség létrejötte, Kr. e. 462–431: Periklész békekorszaka, Kr. e.431–404 a peloponnészoszi háború
	Nevek	Drakón, Szolón, Kleiszthenész, Miltiadész, Themisztoklész, Leonidász, Periklész, I. Dareiosz, Xerxész	Peiszisztratosz, Ariszteidész, Alkidiadész

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Fogalmak	polisz, démosz, népgyűlés, arkhón, sztratégosz, Areioszpagosz, esküdtbírótság, ötszázak tanácsa, phülé, türannisz, agóra, cserépszavazás, hoplita, arisztokrácia, antik demokrácia, rabszolga, phalanx, talentum, drachma, déloszi szövetség	metoikosz, türannosz, timokrácia
	Topográfia	Hellász, Peloponnészosz, Attika, Athén, Spárta, Marathón, Thermopülei, Szalamisz, Délosz	Milétosz, Hellészpontosz, Plataia, Korinthosz, Szürakúsza
	Források	Arisztotelész: Politika, Hérodotosz: A marathóni csata, Plutarkhosz: Periklész életrajza	
3.3 A hellenizmus kora	Évszámok		Kr. e. IV.. század: a görög poliszrendszer válsága, Kr. e. 338: a khairóneiai csata, Kr. e. 336–323: Nagy Sándor uralkodása, Kr. e. III–I. század: a hellenizmus kora
	Nevek		II. Philipposz, Démoszthenész, Nagy Sándor, Arisztotelész, Iszokratész, I. Ptolemaiosz
	Fogalmak		hellenizmus, filippika, misztériumvallások
	Topográfia		Khairóneia, Alexandria, Pergamon, Fónícia, Palesztina, Egyiptom, India, Makedónia
	Források		Démoszthenész filippikái, Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok
3.4 Az ókori görögség szellemi, kulturális öröksége	Évszámok		
	Nevek	Zeusz, Homérosz, Szophoklész, Pheidiász, Thalész, Püthagorasz, Szókratész, Platón, Arisztotelész, Hippokratész, Euklidész, Zénon, Hérodotosz, Thuküdidész	néhány görög isten neve (pl.: Héra, Pallasz Athéné), Aiszkülosz, Euripidész, Arisztophanész, Müron, Hérakleitosz, Démokritosz, Zénón, Ptolemaiosz, Epikurosz, Diogenész
	Fogalmak	múzsák, mitológia, hérosz, filozófia, olimpiai játékok, materializmus, idealizmus, idea, matéria, dialektika, őselem, szkeptikusok	antropomorf, szofisták, sztoikusok, epikureusok

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

	Topográfia	Hellász, Olümposz, Olümpia, Delphoi, Akropolisz, Trója	
	Források	Platón: Az állam, Hérakleitosz: Töredékek	Arisztotelész: Poétika

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

4. Az ókori Róma

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
4.1 A köztársaságkori Róma története	Évszámok	Kr. e. 753: Róma alapítása, Kr. e. 753–510: a királyok kora, Kr. e. 218–201: a második pun háború, Kr. e. 202: a zámiai csata, Kr. e. I. sz.: polgárháború kora, Kr. e. 44. március idusa: Caesar halála	Kr. e. 491: néptribunusi hivatal, Kr.e. 451–450: a XII táblás törvények, Kr.e. 367: Lex Licinia, Kr. e. 326: az adósrabszolgaság eltörlése, Kr. e. 280–272: tarentumi háború, Kr.e. 264–241: az első pun háború, Kr. e. 216: Cannae-i csata, Kr. e. 80: Sulla diktatúrája, Kr. e. 60: az első triumvirátus
	Nevek	etruszkok, Jupiter, Juno, Minerva, Janus, punok, Hannibál, Scipio „Africanus”, Cato, Spartacus, Julius Caesar, Brutus, Cassius	Pürrosz Hamilkar Barkasz, Jugurtha, Sulla, Marius, Crassus, Pompeius, Livius
	Fogalmak	királyság, arisztokratikus köztársaság, szenátus, SPQR, consul, dictator, kivonulás (secessio), patríciusok, cliensek, plebejusok, néptribunus, vétó, provincia, légió, római jog, zsoldos hadsereg, gladiátor, rabszolga felkelés	magistratus, pontifex maximus, nobilitas, lovagok, optimaták, néppárt, veteránok, latifundium, triumvirátus, imperátor
	Topográfia	Appennin-félsziget, Szicília, Róma, Karthagó, Zama, Rubicon	Forum Romanum, Syracusae, Cannae, Brundisium, Gallia, Britannia, Tarentum
	Források	XII táblás törvények, Plutarkhosz: Caesar	Caesar: A polgárháborúról
4.2 A császárság kora	Évszámok		Kr.e. 31: Actium, Kr.u. 14: Augustus halála, Kr.u. 96–192: Antoniusok, Kr.u. 212: római polgárjog kiterjesztése, Kr.u. 284–385: Diocletianus, 313–337: Nagy Konstantin, 394: a kereszténység államvallás, 395: a Római Birodalom ketté-szakadása, 434–453: Attila birodalma, 451: a catalaunumi csata, 476: a Nyugatrómai Birodalom bukása

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Nevek		Octavianus Augustus, Antonius, Kleopátra, Tacitus, Seneca, Maecenas, Horatius, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Vespasianus, Traianus, Hadrianus, Marcus Aurelius, Septimus Severus, germánok, keleti és nyugati gótok, Pál apostol, Diocletianus, Nagy Konstantin, hunok, Attila, Nagy Theoderik
	Fogalmak		principatus, Pax Romana, limes, császárság, praetorianusok, plebs, fiscus, borostyánút, selyemút, colonus, dominatus, edictum, „konstantini fordulat”, államvallás, népvándorlás
	Topográfia		Pannónia, Rajna–Duna–Eufrátesz-vonal, Arrabona, Scarbantia, Aquincum, Savaria, Gorsium, Dacia, Ravenna, Konstantinápoly, Nicea, Catalaunum
	Források		Augustus: Önéletrajz, Nagy Konstantin türelmi rendelete
4.3 A római civilizáció szellemi és kulturális öröksége	Évszámok		
	Nevek	latinok, etruszkok, Romulus, Remus, Jupiter, Mars, Juno, Minerva, Janus, Vergilius, Horatius, Tacitus, Plutarkhosz, Octavianus Augustus, Antonius, Kleopátra, Attila	szabinok, Aeneas, Cicero, Catullus, Ovidius, Maecenas, Sallustius, Livius, Suetonius, id. Plinius, Ptolemaios, Galenus, Seneca, Marcus Aurelius, Nagy Theodosius
	Fogalmak	pontifex maximus, időszámításunk kezdete, államvallás, csatorna, vízvezeték, római út, mozaik, „aranykor”, törvénykönyvek, számok, cirkusz, amfiteátrum, fürdők, Saturnália, borostyánút, selyemút	Vesta-szüzek, „konstantini fordulat”, boltív, középület, „sine ira et studio”, római naptár, latin nyelv, Urbs Aeterna (örök város)
	Topográfia	Konstantinápoly (Bizánc), Nicea, Forum Romanum, Colosseum, Aquincum, Gorsium	Milánó, Via Appia, Capitolium, Caracalla thermái
	Források	Romulus és Remus legendája, Plutarkhosz: Párhuzamos életrajzok	Tacitus: Annales

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

5. Európa az V–X. században

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
5.1 A frank állam- és társadalomszerveződés	Évszámok	VIII. sz.: az arabok Európában, 800: Nagy Károly császárrá koronázása	732: poitiers-i győzelem az arabok felett, 751: Kis Pipin, 843: a verduni szerződés, 962: császárrá koronázzák I.(Nagy) Ottót
	Nevek	Karolingok, Nagy Károly, Nagy Szent Gergely, Capetingek, Nagy Ottó	Merovingok, Klodvig, Martell Károly, Kis Pipin, Alkuin, III. Leó pápa, Gyermekek Lajos, I. (Madarász) Henrik
	Fogalmak	barbárok, feudum (hűbérbirtok), hűbériség, pápa, pápai állam, majordomus, természeti gazdálkodás, robot, örgrófság, dézsma, egyházmegye, püspök, érsek, bencések, ír szerzetesek, remete, kolostor, apáca, szent, ikon, egyházszakadás	területileg szervezett állam, „primus inter pares”, vazallus, senior, invesztitúra, lovagság, katonai kíséret, gróf, grófság, dézsma
	Topográfia	Karoling Birodalom, Róma, Egyházi Állam, Német–római Császárság	Burgundia, Gallia, Poitiers, Verdun, Lotharingia
	Források		Tours-i Gergely krónikája
5.2 A Kelet–Római Birodalom és az arab hódítás	Évszámok		VI.sz.: Justinianus császár uralkodása, 740: a bizánciak megállítják az arabokat
	Nevek		Justinianus, VI. (Bölcs) Leó VII. (Bíborbanszületett) Kontantin
	Fogalmak		cezaropapizmus, ortodox, bazileusz, patriarchátus, görögtűz, muzulmánok, iszlám, mórok, kalifa, díván, dzsihád, Korán
	Topográfia		Kis–Ázsia, Konstantinápoly (Bizánc), Córdoba kalifátus, Bagdad
	Források		Codex Justinianus

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

5.3 Küzdelem az arab, a normann és a magyar támadások ellen	Évszámok	VII. sz.: Mohamed meghirdeti a dzsihádot, VIII. sz.: az arabok betörnek Hispániába, 732: Poitiers-i csata, X. sz.: magyar kalandozások, 955: I. (Nagy) Ottó győzelme Augsburgnál a magyarok felett	622: a mohamedán időszámítás kezdete, 711: Tarik átkel Hispániába, X. sz.: Normandia megalapítása, 1066: Hódító Vilmos Angliában, a hastingsi csata
	Nevek	Mohamed, beduinok, berberék, görögtűz, Martell Károly, Nagy Károly, Roland gróf, I. (Nagy) Ottó, Lél, Bulcsú, Botond, normannok, vikingek	Hárún-ar-Rasíd, Diaz de Vivar Rodrigo (Cid), I. (Madarász) Henrik, Rurik
	Fogalmak	dzsihad, rekonkvizta	várépítés, kalifák, nehézfegyverzetű lovagság, lovasnomád harcmodor,
	Topográfia	Mekka, Medina, Bagdad, Hispánia, Poitiers, Córdobai kalifátus, Augsburg	Toledo, Granada, Kasztília, Szászország, Bajorország, Svábföld, Hastings
	Források	Bölcs Leó: Taktika	

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

6. A magyar nép őstörténete

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
6.1 A magyar nép kialakulása és útja a Kárpát-medencéig	Évszámok	Kr. e. V–IV. ée: urali őshaza, Kr. e. III. ée: finnugor őshaza, Kr. u. VI–VIII. sz.: Magna Hungária, IX. sz. kazár birodalom, IX. sz. második fele Etelköz	894: magyar sereg a Felső Tisza vidékén 895: bolgár és besenyő támadás
	Nevek	Nyék, Megyer, Kürtgyarmat, Tarján, Jenő, Kér, Keszi, Emese, Álmos, Árpád, Hunor, Magor	Levedi, Kurszán, Ond, Kond, Tas, Huba Töhötöm
	Fogalmak	nyelvrokonság, őshaza, szittyá (szkíta)–magyar, hun–magyar eredetmondák, finnugor rokonság, nomád, félnomád életmód, törzs, törzsszövetség, nemzetség, kabarok, fejedelem, táltos, kündü, gyula, 7 törzs, vérszerződés	sztyepp, onogur, bolgár–török, kettős fejedelemség, életfa, jurta
	Topográfia	urali őshaza, finnugor őshaza, magyar őshaza, Magna Hungaria, Kazár birodalom, Etelköz	ugor őshaza, Levédia,
	Források	Anonymus és Kézai Simon gesztái Mondáink pl.: Emese álma, Csodaszarvas, Turul	Ibn Ruzsza, Gardíz írásai, Bölcs Leó: Taktika, Bíborbanszületett Konstantin: A birodalom kormányzásáról
6.2 Honfoglalás és letelepedés	Évszámok	895–896: a honfoglalás, IX–X. sz.: a kalandozások kora, 907: győzelem a bajorok felett, 955: Ausburg, 972–997: Géza fejedelem	894: hadjárat Pannóniába, 900: Pannónia megszállása, 933: Merseburg, 958: hadjárat Bizáncba
	Nevek	Szvatopluk, VII. (7banszületett) Konstantin, I. (Nagy) Ottó, Lél (Lehel),	Bulcsú, Botond, Sarolt, Gyula, Simeon
	Fogalmak	kettős honfoglalás, kalandozások, gyepű, gyula, kende, fejedelem, tarsolylemez	úr, bő, ín, könnyűlovas harcmódor, székelyek

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

	Topográfia	Verecke, Al-Duna, Augsburg	Merseburg, Bizánc
	Források	Képes Krónika, Lehel-monda	Botond-monda

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

7. Európa a XI–XIII. században

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
7.1 A hűbériség kora Európában <i>7.1.1 A hűbériség létrejötte és a gazdasági élet átalakulása</i>	Évszámok		
	Nevek		Hódító Vilmos, II. (Plantaganet) Henrik
	Fogalmak	hűbérbirtok (<i>feudum</i>), majorság, jobbágytelek, nyomásos gazdálkodás, báró, gróf, grófság, őrgrófság, vár (udvarház), királyi udvar, kolostor, középkori város, polgárság, céh	senior, vazallus
	Topográfia	Velence, Genova, Levante, Flandria, Hanza-városok	Pisa, Champagne
	Források		
7.1.2 A középkori keresztény kultúra	Évszámok	XI–XIII. század: román stílus, XIII. század: a gótikus stílus megjelenése	XII–XIII. század: a bolognai és a párizsi egyetem alapítása
	Nevek	Aquinói Szent Tamás	Sforzák, Mediciek, Abelard
	Fogalmak	tomizmus, skolasztika, teológia, krónika, legenda, kódex, katedrális, káptalan romanika, gótika, bencések, ciszterciek	hét szabad művészet, lovagi kultúra, iniciálé, Mária-siralom, premontreiek, domonkosok, ferencesek
	Topográfia	Itália	Bologna, Párizs, Reims
	Források	Carmina Burana	Aquinói: Summa Theologica
7.2 A császárság és a pápaság küzdelme	Évszámok	1054: egyházszakadás, 1073–1085: VII. Gergely, 1096–1270: kereszties hadjáratok	1122: a wormsi konkordátum, 1176: a legnanói csata, 1152–1190: I. (Barbarossa) Frigyes, 1198–1216: III. Ince
	Nevek	VII. Gergely, IV. Henrik, Bouillon Gottfried, IX. (Szent) Lajos II. Szilveszter, Thomas Becket, Habsburg Rudolf	II. Orbán, Hohenstaufok, Welfek, I. (Barbarossa) Frigyes, III. Ince, II. Frigyes
	Fogalmak	kereszties hadjárat, lovagrendek, zarándok, szerzetes rend, ereklye, investitúra, kiközösítés, simonia, cölibátus, eretnek,	„cluny-i reformok”, guelf, ghibellin, „apostolcsászárok”

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		egyetemes zsinat, Canossa-járás, konkordátum, kolostor	
	Topográfia	Német–római Birodalom, Jeruzsálemi királyság, Róma, Szentföld, Canossa	Cluny, Worms, Laterán, Legnano
	Források	Dictatus Papae	

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

8. Az Árpád-kori Magyarország

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
8.1 Az államalapítás és a királyi hatalom megszilárdítása	Évszámok	972–997: Géza fejelemisége, 997–1000–1038: István fejedelemsége és I. (Szent) István uralkodása, 1000. december 25. vagy 1001. január 1: I. (Szent) István koronázása, 1038: I. (Szent) István halála, 1077–1095: I. (Szent) László, 1096–1116: Könyves Kálmán	972: Bruno püspök térítése, 973: Quedlinburg, 997: Koppány legyőzése, 1001: pannonhalmi apátság alapítása, 1031: Imre herceg halála, 1051–1052: III. Henrik hadjárata Magyarország ellen
	Nevek	Géza, Sarolt, I. (Nagy) Ottó, II. Szilveszter, I. (Szent) István, Gizella, Szent Imre herceg, Koppány, Szent Gellért, Vata	Ascherik (Asztrik) Ajtony, Vazul (Vászoly), Aba Sámuel, Orseolo Péter, III. Henrik
	Fogalmak	Szent Korona, oklevél, krónika, legenda, primogenitura, senioratus, gyula, királyi vármegye, ispán	Regnum Marianum, várnépek, szolgáló népek
	Fogalmak	várjobbágy, hittérítés, pogánylázadás, egyházmegye, bencések, dézsma	serviens, királyi udvarházak, dukátus
	Topográfia	Pannonhalma, Veszprém, Palota (Várpalota), Fehérvár (Székesfehérvár), Esztergom, Gyulafehérvár	Quedlinburg, Passau
	Források	István törvénykönyvei, Intelmei Imre herceghez, Anonymus, Kézai Simon gesztái	
8.2 Magyarország beilleszkedése és helye a keresztény Európában	Évszámok		1172–1196: III. Béla, 1205–1235: II. András
	Nevek		Aba Sámuel, Szent Gellért, Salamon, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, Álmos, Bouillon Gottfried, II. Géza, III. Béla, Barbarossa Frigyes

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

	Fogalmak		invesztitúra, bán, perszonálunió, anarchia, kancellária, káptalan, keresztesek, ciszterci rend
	Topográfia		Tihany
	Források		László és Kálmán törvényei
8.3 A XIII. századi Magyarország 8.3.1 IV. Béla és a tatárjárás	Évszámok	1205–1235: II. András, 1222: az Aranybulla, 1232: zalai szerviensek kiváltságlevele, 1235–1270: IV. Béla, 1241–1242: a tatárjárás, 1301: az Árpád-ház kihalása	1235: Juliánus első útja, 1241: Muhi csata 1242: a tatárok kivonulása, 1277: az első magyar országgyűlés
	Nevek	II. András, Gertrúd, Bánk bán, Árpádházi Szent Erzsébet, IV. Béla, Julianus barát, Batu kán, Rogerius, Árpádházi Szent Margit, IV. (Kun) László, Habsburg Rudolf, III. András	
	Fogalmak	nádor, bán, szerviensek, aranybulla, szabad végrendekezési jog, ellenállási záradék, tatárjárás, második honalapító, úriszék, nemesi vármegye	tárnokmester, pápai bulla, familiaritás, oligarcha
	Topográfia	Magna Hungaria, Muhi, Nyulak szigete, Morvamező	Trau (Trogir)
	Források	Aranybulla, Rogerius: Siralmas ének a tatárok pusztította Magyarországról, Képes Krónika	1267-es aranybulla

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

9. Európa a XIV–XV. században

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
9.1 A rendi államok kialakulása <i>9.1.1 Az angol és a francia rendi fejlődés</i>	Évszámok	1215: Magna Charta, 1295: angol mintaparlament, 1302: a francia rendi gyűlés, 1328: a Capet-dinasztia kihalása, 1453: az angolok elveszítik összes franciaországi birtokukat, 1414–1418: a konstanzi zsinat	1265: rendi gyűlés Angliában, 1309–1377: a pápák avignoni fogsága, 1337–1453: a százéves háború, 1455–1485: a „rózsák háborúja”, 1415: Husz János máglyahalála, 1434: a lipanyi csata
	Nevek	I. (Földnélküli) János, IV. (Szép) Fülöp, Szent Johanna (Jeanne d'Arc), Husz János, Luxemburgi Zsigmond	IX. (Szent) Lajos, Valois-ház, Wat Tyler, York- és Lancaster-ház, Tudor-ház
	Fogalmak	Magna Charta Libertatum, a politikai rend, rendi monarchia, Lordok Háza, Közrészek Háza, parasztfelkelés, rendi gyűlés, huszitizmus, választófejedelem, zsinat	a százéves háború, dauphin, a „rózsák háborúja”, avignoni fogság, Jacquerie, kelyhesek, taboriták
	Topográfia	London, Wales, Párizs, Oxford, Burgundia, Konstanz, Prága, Krakkó	Orleans, Tabor, Lipany
	Források	Magna Charta Libertatum	Husz János tanai
9.2 Gazdasági, társadalmi és kulturális változások	Évszámok	1309–1342: Károly Róbert, 1342–1382: I. (Nagy) Lajos, 1347–1352 a nagy pestisjárvány, 1335: a visegrádi hármaskirálytalálkozó, 1364: egyetem Krakkóban, 1348: a Károly egyetem Prágában, 1410–1437: Luxemburgi Zsigmond, 1440–1444: I. (Jagelló) Ulászló, 1456: nándorfehérvári csata 1458–1490: Hunyadi Mátyás, 1455: a könyvnyomtatás feltalálása 1492: Amerika felfedezése	1302: a lateráni zsinat, 1356: a német aranybulla 1469: Aragóniai Ferdinánd és Kasztíliai Izabella házassága, 1333–1370: III. (Nagy) Kázmér, 1346–1378: Luxemburgi IV. Károly, 1494: a tordesillasi szerződés
	Nevek	VIII. Bonifác, Luxemburgi IV. Károly, Károly Róbert, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi	III. Frigyes, Mediciek, Viscontiak, Sforzák Savonarola, VI. Sándor, Aragóniai

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, Szkander bég Gutenberg, Leonardo, Dante, Boccaccio, Macchiavelli, Raffaello, Michelangelo,	Ferdinánd, Kasztíliai Izabella, I. (Lokietek) Ulászló, III. (Nagy) Kázmér, Podjebrád György, III. (Nagy) Iván, Dusán István, Brankovics György
	Fogalmak	pestisjárvány, vesztegzár, elvilágiasodás, konklávé, skolasztika, misztika, ferencesek, domonkosok, tomizmus, törvényhozó hatalom, végrehajtó hatalom, felvásárlási és kiadási rendszer, rendi gyűlés, parlament, zsoldosseregek, tűzfegyverek, mecénás, városköztársaság, inkvizíció, Hanza, búcsú, bulla, zsinat, huszita, regálé, bandérium, telepítések, soltész, mezőváros, árumegállító jog, posztóipar, metropolita, cár, дума, kozákok, Arany Horda, despota, oszmán-török, a középkor alkonya, reneszánsz, humanizmus, modern állam ismérvei	templomosok, flagellánsok, zsidóüldözések, reneszánsz pápák, reneszánsz fejedelem, nepotizmus, vikárius, condottieri, guelf, ghibellin grandok, kelyhesek, taboriták, bojár, rája, haradz, szpáhi
	Topográfia	Avignon, Flandria, Németalföld Róma, Pisa, Firenze, Milánó, Nápolyi Királyság, Genova, Velence, Kasztília, Aragónia, Granada, Prága, Hradzsin, Krakkó, Visegrád, Moszkva, Kreml, Novgorod, Oszmán Birodalom	Tordesillas, Vilna, Grünwald
	Források	Villon-balladák, Niccolo Machiavelli: A fejedelem reneszánsz műalkotások	

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

10. Az Európán kívüli világ a nagy földrajzi felfedezések előtt

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
<i>10.1 Kelet- és Délkelet-Ázsia kultúrái</i>	Évszámok		XIII. sz.: Marco Polo utazása, 1360–1405: Timur Lenk, 1498: Vasco da Gama, XIV–XVII. sz. Ming-dinasztia
	Nevek		Marco Polo, Kubláj kán, Timur Lenk, Ming-dinasztia, a Nagy Fal restaurálása
	Fogalmak		hivatalnoki vizsgarendszer, tenno, sógun, szamuráj
	Topográfia		
	Források		
<i>10.2 Az amerikai kontinens népei, kultúrájuk</i>	Évszámok		
	Nevek		maja, azték, inka, Atahualpa, Francisco Pizarro, Montezuma
	Fogalmak		indiánok, Indiák, konkvisztádor, teraszos földművelés, El Dorado, csomóírás
	Topográfia		Tenochtitlán, Chichén Itza, Tiahuanaco, Machu Picchu
	Források		Kolumbusz naplója, Amerigo Vespucci útibeszámolója

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

11. A magyar királyság a XIV–XV. században

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
11.1 A királyi hatalom megerősödése és a rendiség	Évszámok	1301: az Árpád-ház kihalása, 1301–1342: Károly Róbert, 1312: a rozgonyi csata, 1335: a visegrádi királytalálkozó, 1342-1382: I. (Nagy) Lajos, 1351: országgyűlési törvények, 1387–1437: Luxemburgi Zsigmond, 1414–1418: a konstanzi zsinat, 1458–1490: Hunyadi Mátyás	1321: Csák Máté halála, 1370: magyar–lengyel perszonalunió, 1405: városi törvények, 1420-as évek: az első magyar végvárrendszer kiépítése, 1437: Budai Nagy Antal felkelése, 1440–1444: I. Ulászló, 1485: Bécs elfoglalása
	Nevek	Károly Róbert (I. Károly), Csák Máté, I. (Nagy) Lajos, Kolozsvári testvérek, Luxemburgi Zsigmond, Cilleiek, Hunyadi János, V. László, Hunyadi László, Hunyadi Mátyás, Vitéz János, Kinizsi Pál, Janus Pannonius, Hess András, Antonio Bonfini, Thuróczy János, Szilágyi Erzsébet, Szilágyi Mihály	Zách Felicián Nápolyi Johanna, Kálti Márk, Küküllei János, Garaiak, Lackfiak, Stibor, Budai Nagy Antal, Habsburg Albert, I. Jagelló Ulászló, Cillei Ulrik, Újlaki Miklós, Aragóniai Beatrix
	Fogalmak	interregnum, koronázás, tartományúr, báró, aranyforint, kapuadó, harmincadvám, banderális hadsereg, lovagkirály, perszonalunió, „egy és ugyanazon nemesi szabadság”, ősiség, kilenced, céh, zsellér, jobbágytelek, pallosjog, úriszék, gótika, főkegyúri jog, rendi gyűlés, szabad királyi városok, mezővárosok, jobbágyok szabad költözési joga, huszitizmus, parasztfelkelés, kormányzó, zsoldoshadsereg, fekete sereg, reneszánsz, trónöröklés	bányabér (urbura) kamarák, kancellária, Sárkányrend, végvárrendszer
	Topográfia	Székesfehérvár, Visegrád, Pécs, Lengyelország, Konstanz, Csehország, Prága, Vajdahunyad, Várad	Rozgony, Havasalföld, Kolozsmonostor, Kolozsvár, Bécs

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Források	Képes Krónika, 1351-es törvények, Thuróczi krónika	Küküllei János krónikája, Bonfini krónikája, Budai krónika
11.2 A török elleni küzdelem 11.2.1 A magyar királyság hanyatlása	Évszámok	1444: a várnai csata, 1453: a törökök elfoglalják Konstantinápolyt, 1456: a nándorfehérvári csata, 1514: Dózsa György parasztfelkelése, 1526. aug. 29.: a mohácsi csata, 1541: Buda elesik, Magyarország három részre szakadása	1389: a rigómezei csata, 1396: a nikápolyi csata, 1443: a hosszú hadjárat, 1479: a kenyérmezei csata, 1490–1516: II. Jagelló Ulászló, 1505: a rákosi országgyűlés, 1516–1526: II. Lajos, 1521: Nándorfehérvár elesik, 1532: Kőszeg ostroma, 1538: váradi egyezmény
	Nevek	Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Dugovics Titusz, Hunyadi Mátyás, Vitéz János, Thuróczy János, Kinizsi Pál, Bakócz Tamás, Dózsa György, II. Lajos, Werbőczy István, I. (Szapolyai) János, I. Ferdinánd, I. Szulejmán, Tomori Pál	II. Mehmed, Brankovics György, Szkander bég, I. Jagelló Ulászló, Kapisztrán János, Corvin János, II. Jagelló Ulászló, Török Bálint, Jurisich Miklós, János Zsigmond
	Fogalmak	végvári rendszer, déli harangszó, örökletes főnemesség, nemzeti királyság, parasztfelkelés, röghözkötés, janicsár, szpáhi, három részre szakadt ország	Tripartitum, sarkalatos nemesi jogok,
	Topográfia	Gyulafehérvár, Várna, Konstantinápoly, Nándorfehérvár, Rákos mezeje, Temesvár, Mohács, Magyar Királyság, Erdélyi fejedelemség, Hódoltság	Rigómező, Nikápoly, Galambóc, Szendrő Drinápoly, Kenyérmező, Kőszeg, Várad
	Források	az 1514. évi törvények, részletek Brodarics, Istvánffy, Burgio, Szerémi írásaiból	

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

12. Európa az újkor hajnalán

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
12.1 A nagy földrajzi felfedezések	Évszámok	1492: Kolumbusz Kristóf felfedezi Amerikát, 1494: a tordesillasi szerződés, 1519–1522: Magellán hajói körülhajózzák a földet	1499–1502: Amerigo Vespucci–felfedezőútja, 1497–1499: Vasco da Gama útja Indiába, 1507: Amerigo Vespucciról nevezik el az új földrészt, 1519–1521: Cortez meghódítja az azték birodalmat, 1523: Alvarado elfoglalja a maya birodalmat, 1532: Pizarro meghódítja az inka birodalmat
	Nevek	Kolumbusz Kristóf, Toscanelli, Magellán, Amerigo Vespucci	Tengerész Henrik, Díaz, Kasztíliai Izabella, Aragóniai Ferdinánd, Vasco da Gama, James Cook, Cortez, Alvarado, Pizarro, Xavéri Szent Ferenc
	Fogalmak	geocentrikus és heliocentrikus világkép, nemesfém-éhség, karavella, indián, kivándorlás, hittérítők, jezsuiták, „El Dorado”, gyarmat, kalózkodás, rabszolgakereskedelem, ültetvényes gazdálkodás	reconquista, azték, maja, inka, conquistadorok, tengeri hegemonia, Holland Kelet-indiai Társaság, Angol Kelet-indiai Társaság
	Topográfia	Kanári-szigetek, a Jóreménység foka, Észak-, Közép-, Dél-Amerika, Magellán-szoros, Sevilla	San Salvador, Kuba, Haiti, Peru, Chile, Amazonas, Fülöp-szigetek
	Források	Kolumbusz hajónaplója	a tordesillasi szerződés, Vasco da Gama útjának leírása
12.2 Gazdasági és társadalmi fejlődés Európában	Évszámok	XVI–XVII. század: a tőkés termelés feltételeinek kialakulása, 1588: a Nagy Armada pusztulása, 1598: a nantes-i ediktum	1531: az első árubörze Antwerpenben
	Nevek	Thomas Morus, Tudorok, Stuartok, Habsburgok, Bourbonok, VIII. Henrik, IV.	Fuggerek, Hanza

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		Henrik, IV. (Bourbon) Henrik, IV. (Rettenetes) Iván	
	Fogalmak	árforradalom, pénzromlás, tőke, eredeti tőkefelhalmozás, tőkebefektetés, tőkés vállalkozás, tőkés árutermelés, tőzsde (börze), manufaktúra, bérmunkás, céh, kereskedőtár-saságok, rabszolga-kereskedelem, kalózkodás, abszolút monarchia, merkantilista gazdaság-politika, monopólium, gyapjúipar, kivándorlás, vallásháború, reformáció, anglikán egyház, ellenreformáció	centrum és periféria, „Európa termékeny fennsíkja”, agrárkonjunktúra, belterjes mezőgazdasági művelés, népességnövekedés, értéktöbblet (profit), bekerítések, földbérlet, középosztály, röghözkötés, parasztfelkelések, inkvizíció
	Topográfia	Spanyolország, Lepanto, Németalföld, Anglia, Lisszabon, Sevilla, Antwerpen, London	Portugália, Baltikum, Elba, Velence
	Források	Thomas Morus: Utópia, Rotterdami Erasmus: A balgaság dicsérete	Kopernikusz: Az égitestek körforgása, Galileo Galilei: Dialógus
12.3 A megerősödő állam	Évszámok		1533: az angol uralkodó az angol egyház feje, 1558–1603: I. Erzsébet, 1588: a Nagy Armada pusztulása, 1572: Szent Bertalan éjszakája, 1598: a nantes-i ediktum, 1556–1598: II. Fülöp, 1555: az augsburgi vallásbéke, 1556–1564: I. Ferdinánd, 1571: a lepantói ütközet, 1576–1612: II. Rudolf
	Nevek		VIII. Henrik, Thomas Morus, Stuart Mária, I. Erzsébet, Francis Drake, I. (Stuart) Jakab, I. (Stuart) Károly, I. (Valois) Ferenc, III. (Valois) Henrik, IV. Navarrai (Bourbon) Henrik, Sully, XIII. Lajos, Richelieu, I. Károly, II. Fülöp,

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

			I. Miksa, V. Károly, I. Ferdinánd, II. Rudolf, III. Iván, IV. (Rettenetes) Iván, Mihail Romanov
	Fogalmak		House of Lords, Csillag Kamara, Titkos Tanács, szekularizáció, egyházszakadás, anglikán egyház, abszolút monarchia, puritán, presbiteriánus, independens, polgári forradalom, taláros nemesség, parlament, hivatalok, Szent Bertalan éjszakája, hugenották, a nantes-i edictum, államadósság, Cortes, központi tanácsok rendszere, inkvizíció, дума, pomescsikok, opricsnyikok
	Topográfia		London, Skócia, Párizs, Calais, La Rochelle, Nantes, Sorbonne, Toledo, Escorial, Bécs, Prága, Moszkva, Lepanto
	Források		Niccolo Machiavelli: A fejedelem, A nantes-i edictum, IV. Iván rendeletei
12.4 Hatalmi és vallási küzdelmek	Évszámok	1517. október 31: Luther ismerteti 95 tételét, 1521: a wormsi birodalmi gyűlés, szövetség, 1545–1563: a tridenti zsinat, 1555: az augsburgi vallásbéke, 1567: Alba átveszi Brüsszelben Pármai Margittól a hatalmat, 1618–1648: a harmincéves háború, 1620: a fehérhegyi csata, 1648: a vesztfáliai béke	1524: a német parasztfelkelések kezdete, 1530: az augsburgi (ágostai) hitvallás, 1540: a pápai bulla a jezsuita rendről, 1572: Orániai Vilmost Hágában megválasztják helytartónak, 1579: az utrechti unió, 1609: Spanyolország elismeri Hollandia függetlenségét
	Nevek	Luther Márton, X. Leó, V. Károly, Kálvin János, Loyola Ignác, Rotterdami Erasmus, Wallenstein, Alba herceg, Orániai (I.) Vilmos herceg	I. Miksa Fugger, Bölcs Frigyes, I. Ferdinánd, I. Ferenc, Münzer Tamás, Melancthon Fülöp, Szervét Mihály, Ulrich Zwingli, II. Rudolf, Pfalzi Frigyes, II. Ferdinánd, II. Gusztáv Adolf, Mazarin, III. Ferdinánd, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Egmont gróf, Hoorn gróf
	Fogalmak	reformáció, protestáns, antitrinitárius (unitárius), lutheránus (evangélikus),	konkordátum, legátus, holt kéz, klérus, bulla, búcsúcédulák, nemzeti egyház, nemzeti

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		református (kálvinista), anabaptizmus, predesztináció, szekularizáció, vallásháború, zsinat, ellenreformáció, jezsuita rend, inkvizíció, index, eretnek, cölibátus, barokk, hitvita, káté	nyelvű liturgia, presbitérium, konzisztórium, cuius regio (eius religio), Protestáns Unió, Katolikus Liga
	Topográfia	Wittenberg, Augsburg (Ágosta), Genf, Trident, Fehérhegy, Németalföld, Vesztfália	Wartburg, Worms, Szászország, Speyer, Flandria, Antwerpen, Brüsszel
	Források	Luther wittenbergi 95 pontja, a tridenti zsinat határozatai, Kálvin: A keresztény vallás rendszere	A vesztfáliai békék jegyzőkönyveiből

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

13. Magyarország két világ határán

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
13.1 Magyarország részekre szakadása	Évszámok	1490: Hunyadi Mátyás halála, 1514: a Dózsa-féle parasztfelkelés, 1526: a mohácsi csata, 1526: a kettős királyválasztás, 1540: I. (Szapolyai) János halála, János Zsigmond születése, 1541: Buda eleste, Magyarország három részre szakadása	1490–1516: II. Jagelló Ulászló, 1516–1526: II. Lajos, 1521: Nándorfehérvár eleste, 1532: Kőszeg ostroma, 1538: a váradi egyezség
	Nevek	II. Ulászló, Bakócz Tamás, Dózsa György, II. Lajos, Werbőczy István, I. (Szapolyai) János, I. Ferdinánd, I. Szulejmán, Török Bálint, Tomori Pál, Fráter György	Corvin János, Jurisich Miklós, János Zsigmond, Habsburg Mária
	Fogalmak	keresztes, parasztfelkelés, röghözkötés, a három részre szakadt ország	Tripartitum, sarkalatos nemesi jogok, a váradi egyezmény
	Topográfia	Temesvár, Nándorfehérvár, Mohács, Buda, Bécs, Magyar Királyság, Erdélyi fejedelemség, Hódoltság	Rákos mezeje, Kőszeg, Várad
	Források	az 1514. évi törvények, részletek Brodarics, Istvánffy, Burgio, Szerémi írásaiból	
13.2 Törekvések és küzdelmek Magyarország egyesítéséért <i>13.2.1 Küzdelem a török ellen</i> <i>13.2.2 A Habsburg uralkodók és a magyar rendek viszonya</i>	Évszámok	1527: Habsburg Ferdinánd megkoronázása, 1541: Buda elesik, Magyarország három részre szakadása, 1552: Drégely eleste, Eger sikeres védelme, 1566: Szigetvár eleste, 1593–1606: a tizenötéves háború, 1604–1606: a Bocskai-felkelés, 1613–1629: Bethlen Gábor erdélyi fejedelem, 1630–1648: I. Rákóczi György erdélyi fejedelem, 1663–1664: Zrínyi Miklós téli hadjárata, 1664: a szentgotthárdi csata, 1664: a vasvári béke,	1538: a Váradi egyezség, 1552: Temesvár, Szolnok eleste, 1566: Szulejmán utolsó hadjárata, 1568: békekötés Drinápolyban, 1596: a mezőkeresztes csata, 1606: a bécsi béke, 1606: a zsitvatoroki béke, 1621: a nikolsburgi béke, 1645: linzi béke, 1576–1608: I. Rudolf, 1608–1619: II. Mátyás, 1619–1637: II. Ferdinánd, 1663: Zrínyi Miklós: Az török áfium ellen való orvosság, 1666–1671: a Wesselényi-mozgalom, 1672: a Thököly-felkelés kezdete, 1687: a pozso-

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

13.2.3 Az Erdélyi Fejedelemség		1683: török hadjárat Bécs ellen, 1683–1699: a török kiűzése	nyí országgyűlés, 1570: a speyeri egyezmény, 1571–1586: Báthori István erdélyi fejedelem
	Fogalmak	Udvari Haditanács, végvárrendszer, portya, janicsár, szpáhi, históriás ének, hajdúk, szürke marha, hajdútelepítés, prédikátor, ellenreformáció, szabad vallásgyakorlat, nemesi vármegye, nádor, rendi országgyűlés, kurucok, Szent Liga, rendi dualizmus	jogeljárás, hadiadó, katonaállítás, vilajet, zsoldoskatonaság, vitézlő rend, huszárok, palánkvár, kazamata, sánc, üteg, akna, les, koldulólevél, törökösség, renegát, beglerbég, pasa, bujdosók, felségsértési perek, helytartó, porció lutheránus, kálvinista, unitárius, , labanc, örökös királyság, Partium, a három nemzet, székek, hajdúszabadság, prédikátor, merkantilizmus
	Topográfia	Buda, Drégely, Eger, Szigetvár, Szentgotthárd, Vasvár, Bécs	Temesvár, Szolnok, Mezőkeresztes, Drinápoly, Várad, Eszék, Nikolsburg, Linz, Pozsony, Sárospatak, Munkács, Karlóca, Torda, Gyulafehérvár, Speyer
	Források	Tinódi Lantos Sebestyén: Krónika, Balassi Bálint versei, Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem, Az török áfium ellen való orvosság, Bocskai politikai végrendelete	Heltai Gáspár: Chronica..., a bécsi béke, Zrínyi Miklós: Mátyás királyról, 1687-es országgyűlési iratok, A karlócai béke, Adománylevele a hajdúk számára, Kemény János önéletírása

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

14. A világ 1648–1789 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
<p>14.1 A polgárosodás és a felvilágosodás Nyugat-Európában</p> <p><i>14.1.1 A nagyhatalmi erőviszonyok átrendezése</i></p>	Évszámok	Anglia: 1640–1653: hosszú parlament, 1642–1648: polgárháború, 1649: I. Károly angol király kivégzése, 1649–1653: a csonka parlament, 1651: hajózási törvény, 1653–1658: protektorátus, Szentek parlamentje, 1660–1688: a restauráció kora, 1688: a „dicsőséges forradalom”, 1689: Bill of Rights, 1775–1783: az amerikai függetlenségi háború Franciaország: 1643–1715: XIV. Lajos	1648: a vesztfáliai béke, 1650–1651: Anglia Hollandia-ellenes hajózási törvényei, 1659: a pireneusi béke, 1664: a vasvári béke, 1683: a törökök Bécset ostromolják, 1684: a Szent Liga megalakulása, XIV. Lajos és I. Lipót fegyverszünete, 1688: III. (Orániai) Vilmos Anglia királya, 1699: a karlócai béke, 1703–1711: a Rákóczi-szabadságharc, 1704: a höchstädti csata, 1713: az utrechti béke, 1714: a rastatti béke
	Évszámok	1685: a nantes-i edictum visszavonása, 1700–1714: a spanyol örökösödési háború, 1789: az utolsó francia rendi gyűlés összehívása, 1772: Lengyelország első felosztása, 1783: a versailles-i béke	1700–1721: a nagy északi háború, 1721: a nystädi béke, 1740–1748: az osztrák örökösödési háború, 1756–1763: a hétéves háború, 1768–1774: az orosz–török háború
	Nevek	Stuart I. Károly, Oliver Cromwell, III. (Orániai) Vilmos, III. György, Locke, Newton, Richelieu, XIV. Lajos, Mazarin, Colbert, Moliere, XV. Lajos, XVI. Lajos, Marie Antoinette, Montesquieu, Voltaire, Rousseau, Diderot, d’Alembert	II. Károly, II. Jakab, id. és ifj. William Pitt, Hobbes, Hume, Adam Smith, Racine, Corneille, Pompadour, Dubarry, Necker, Turgot, I. Lipót, Savoyai Eugén, XI. Ince, I. József, VI. (magyar királyként III.) Károly, Kaunitz, Mária Terézia, gróf Hadik András, II. József, I. Frigyes, I. Frigyes Vilmos, II. (Nagy) Frigyes, XII. Károly, I. (Nagy) Péter, II. (Nagy) Katalin, Patyomkin, II. János Kázmér, III. (Sobieski) János, IV. Mehmed
	Fogalmak	polgári forradalom, puritán, „hosszú parlament”, polgárháború, katonai diktatúra,	presbiteriánus, independens, „csonka parlament”, Lord Protektor, „szentek

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		hajózási törvény, restauráció, „dicsőséges forradalom”, alkotmányos monarchia, burzsoázia, liberalizmus, szabad-verseny, szabadkereskedelem, a hatalmi ágak szétválasztása, Napkirály, intendáns, versailles-i udvar, vallási türelem, merkantilizmus, monopólium, védővám, ancien regime, harmadik rend, felvilágosodás, racionalizmus, enciklopedisták, rokokó	parlamentje”, Habeas Corpus Act, tory, whig, parlamenti váltógazdaság, vagyoni cenzus, nagyhatalmi politika, világbirodalom, főminiszter, hugenották, államháztartás, központosított manufaktúra, fiziokraizmus, infláció, spekuláció, államcsőd, taláros nemesség, szabadkőművesség, királyi mecenatúra, felvilágosult abszolutizmus, a modern állam, dinasztikus politika, örökösödési háború, hegemonia, régió, szabad vallásgyakorlat és változtatás, nemesi köztársaság, kozákok, sztrelecek, „harmadik Róma”, Szent Liga, gyarmat
	Topográfia	London, Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok, Párizs, Washington, Versailles	Skócia, Írország, Brandenburg, Poroszország, Szilézia, Potsdam, Berlin, Höchstädt, Utrecht, Spanyol-Németalföld, Vasvár, Bécs, Karlóca, Stockholm, Koppenhága, Szentpétervár, Moszkva, Kanada, Quebec, Louisiana, India
	Források	Bill of Rights, Locke: Két értekezés a polgári kormányzatról, Montesquieu: A törvények szelleme, Rousseau: A társadalmi szerződés	A vesztfáliai béke határozatai, Pragmatica Sanctio, A francia enciklopédia
14.2 Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása	Évszámok	1775–83: az amerikai függetlenségi háború, 1773: A bostoni teadélután, 1776. július 4.: az amerikai Függetlenségi Nyilatkozat, 1777: angol kapituláció Saratogánál, 1781: a yorktowni ütközet, 1783: a párizsi és a versailles-i béke, 1787: az USA alkotmányának elfogadása	1765: a bélyegtörvény, 1774: a philadelphiai kongresszus, 1789: George Washington az Egyesült Államok első elnöke, 1791: Bill of Rights
	Nevek	Thomas Jefferson, Benjamin Franklin, George Washington, Tadeusz Kosciuszko, La Fayette	III. György, XV. Lajos, XVI. Lajos, Necker, John Adams, id. és ifj. William Pitt, II. Katalin

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Fogalmak	bojkott, Függetlenségi Nyilatkozat, a népfelség elve, törvény előtti egyenlőség, jenki, farmer, ültetvényes, rabszolgotartás, lincselés, indiánok, szövetségi államok, elnök, kormány, kongresszus (szenátus, képviselőház), prezidenciális köztársaság	gyarmati tanács, bélyegtörvény, teavám, patrióták, „alapító atyák”, föderalista, antiföderalista, indián harcmodor, tengeri blokád, „fegyveres tengeri semlegesség”
	Topográfia	Boston, Philadelphia, New York, Amerikai Egyesült Államok, Saratoga, Yorktown, Párizs, Versailles	a 13 gyarmat, Hudson-folyó, Hudson-öböl, Virginia, Florida, Louisiana
	Források	Függetlenségi Nyilatkozat, a versailles-i béke	Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

15. Magyarország 1686–1790 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
15.1 A török kiűzése	Évszámok	1686: Buda bevétele, 1699: a karlócai béke	1687: a pozsonyi országgyűlés, 1690: Diploma Leopoldinum, 1697: a zentai csata
	Nevek	I. Lipót, Lotharingiai Károly, Savoyai Eugén	Badeni Lajos, II. Musztafa szultán, Köprülü Musztafa, Kollonich Lipót, Caraffa
	Fogalmak	Szent Liga, status quo, újszerzeményi jog, fegyverváltság	a jogeljátszás elmélete, örökös királyság, központi kormányhivatalok, porció, forspont
	Topográfia	Buda, Erdély, Karlóca, Temesköz	Pozsony, Zenta
	Források	Az 1687-es pozsonyi határozatok	Diploma Leopoldinum
15.2 A Rákóczi–szabadságharc	Évszámok	1701–1714: a spanyol örökösödési háború, 1703: a brezáni kiáltvány, a szabadságharc kezdete, a vetési pátens, 1704: a höchstadti ütközet, a nagyszombati csata, 1705: a szécsényi országgyűlés, 1707: az ónodi országgyűlés, 1708: a trencsényi csata, 1711: a szatmári béke és a majtényi fegyverletétel, 1711–1740: III. Károly	1677–1735: Rákóczi Ferenc, 1697: a hegyaljai felkelés, 1703–1704: a Tiszántúl, a Duna–Tisza köze, a Felvidék elfoglalása, 1705–1711: I. József, 1710: a romhányi csata, 1711–1735: a rodostói száműzetés
	Nevek	I. Lipót, III. Károly, Zrínyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc, Bercsényi Miklós, Esze Tamás, Károlyi Sándor, Bottyán János, Pálffy János, Mikes Kelemen	I. József, XIV. Lajos, XII. Károly, II. Miksa Emánuel, I. (Nagy) Péter, Tokaji Ferenc, Kollonich Lipót, Forgách Simon, Ocskay László, Esterházy Antal, Ráday Pál, Vay Ádám, Béri Balogh Ádám
	Fogalmak	kuruc, labanc, vetési pátens, érdekegyesítés, vezérlő fejedelem, vitélő rend, trónfosztás, a szatmári béke, amnesztia	rendi konföderáció, fejedelmi abszolutizmus, könnyűlovas harcmódor, talpasok, udvari ezredek, kollektív kiváltságok, „nemesi nemzet”

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Topográfia	Brezán, Vetés, Höchstadt, Szécsény, Ónod, Trencsény, Szatmár, Nagymajtény, Rodostó	Munkács, Tokaj, Sárospatak, Tiszántúl, Duna-Tisza köze, Felvidék, Nagyszombat, Romhány
	Források	Vetési pápens, Szécsényi országgyűlés, Az ónodi határozatok, A szatmári béke, Mikes Kelemen levelei	Brezáni kiáltvány, Rákóczi: Emlékiratok
15.3 Magyarország a Habsburg Birodalomban	Évszámok	1711–1740: III. Károly, 1723: a Pragmatica Sanctio (magyar) elfogadása, 1740–1780: Mária Terézia, 1754: kettős vámrendszer, 1767: az úrbéri pápens, 1772: a felvilágosodás kezdete Magyarországon, 1777: Ratio Educationis, a nagyszombati egyetem Budán, 1780–1790: II. József, 1790–1791: a nemesi-nemzeti mozgalom	1712–1715: a pozsonyi országgyűlés, 1713: az utrechti béke, 1718: a pozsareváci béke, 1731: Carolina Resolutio, 1740–1748: az osztrák örökösödési háború, 1756–1763: a hétéves háború, 1781: a türelmi rendelet, a cenzúra rendelet, 1784: a nyelvrendelet, 1785: a jobbágyrendelet, 1788: háború a Törökország ellen, 1790: II. József visszavonja rendeleteit, 1790–1792: II. Lipót
	Nevek	III. Károly, Mária Terézia, II. (Nagy) Frigyes, Bessenyei György, Tessedik Sámuel, II. József	Savoyai Eugén, Pálffy János, Kaunitz, Hadik András, Bél Mátyás, Horia, Closca, II. Lipót
	Fogalmak	Pragmatica Sanctio, nőági örökösödés, nemzet-nemzetiség, betelepítés, bevándorlás, helytartótanács, határőrvidék, kettős vámrendszer, urbarium, Ratio Educationis, merkantilizmus, barokk, felvilágosult abszolutizmus, állandó hadsereg, türelmi rendelet, nyelvrendelet, jobbágyrendelet, „nevezetes tollvonás”	kormányiszékek, Carolina Resolutio, soknemzetiségű ország, határőrvidék, követutasítás, „vitam et sanguinem”, nemesi felkelés, Theresianum, honorácior, úrdolga, jozefinizmus, cenzúra, kerületek
	Topográfia	Bécs, Pozsony, Buda, Temesköz, Szilézia, Nagyszombat, határőrvidék	Pozsarevác
	Források	Pragmatica Sanctio, Úrbéri pápens, Ratio Educationis	Türelmi rendelet, a jobbágyrendelet, az 1791. évi törvények

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

16. Európa 1789–1914 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
16.1 A nagy francia forradalom és a napóleoni háborúk	Évszámok	1789. júl. 14: a Bastille ostroma, az 1791-es alkotmány, 1792. szept.: a valmyi csata, a köztársaság kikiáltása, 1793. jan.: a király kivégzése, 1793. jún.–1794. júl.: a jakobinus diktatúra, 1799–1804: Napóleon konzulátusa, 1804–1814: Napóleon császársága, 1812: Napóleon oroszországi hadjárata, 1813: a lipcsei csata, 1814: a bécsi kongresszus, 1815: a waterloo-i ütközet	1789. máj.: a rendi gyűlés összehívása, 1792. aug. 10: a királyság bukása, 1794. a thermidori köztársaság, 1795–1799: a direktórium kora, 1796: Napóleon itáliai hadjárata, 1802: az amiens-i béke, 1805: a trafalgari és az austerlitz-i ütközet, 1806: a kontinentális zárlat, 1807: a tilsiti béke, 1809: győzelem Wagramnál Ausztria ellen
	Nevek	XVI. Lajos, Marie-Antoinette, La Fayette, Mirabeau grófja, I. Ferenc, Danton, Robespierre, Bonaparte Napóleon, Mária Lujza	Sieyès, II. Lipót, II. Frigyes Vilmos, Brissot, Marat, Saint-Just, Desmoulins, Talleyrand, Ney, Fouché, Nelson, I. Sándor, Kutuzov, Wellington
	Fogalmak	felvilágosodás, harmadik rend, polgári forradalom, alkotmány, alkotmányozó nemzetgyűlés, alkotmányos monarchia, törvény előtti egyenlőség, közteherviselés, szólás- és sajtószabadság, cenzusos választójog, nemzet, törvényhozó nemzetgyűlés, nemzeti konvent, girondi, jakobinus, emigráns, reakció, guillotine, forradalmi terror, diktatúra, nacionalizmus, természetes határok, koalíció, dinasztia/ák/, kontinentális zárlat, restauráció, száműzetés	ancien régime, államcsőd, rendi gyűlés községtanács, nemzetőrség, sansculotte, forradalmi hadviselés, hegypárt, mocsár, forradalmi naptár, forradalmi törvényszék, Közjóléti Bizottság, túlzók, vesettek, thermidori konvent, direktórium, vazallus államok, a száznapos uralom

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Topográfia	Versailles, Párizs, Bastille, Valmy, Bécs, Borogyino, Moszkva, Lipcse, Elba szigete, Waterloo, Szent Ilona szigete	Egyiptom, Amiens, Trafalgar, Austerlitz, Tilsit, Wagram, Győr
	Források	Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata, Marseillaise	Sieyés: Mi a harmadik rend, az 1791-es alkotmány, Code Napóleon
16.2 Az ipari forradalom és következményei	Évszámok	A XVIII. sz. közepétől az ipari forradalom kezdete, 1769: James Watt, 1820 körül: a trade-unionizmus kezdetei, 1836: a People's Charter, a század második fele: a munkásmozgalom megerősödése	1861: a Szakszervezetek Londoni Tanácsa, 1847: Kommunisták Szövetség, 1864 I. Internacionálé, 1889: a II. Internacionálé megalakulása, 1890: május 1-je első megünneplése, 1891: Rerum Novarum
	Nevek	James Watt, Stephenson, Fulton, Darwin, Edison, Marx, Engels, Semmelweis Ignác, Puskás Tivadar, Déry Miksa, Bláthy Ottó, Zipernowsky Károly, Csonka János, Bánki Donát	Saint-Simon, Owen, Fourier, Blanqui, Adam Smith, Proudhon, Lasalle, Bernstein, Mendel, Pasteur, Faraday, Nobel, Bell, Marconi, Pierre Curie, Marie Curie, Röntgen, Wright-testvérek, Zeppelin, XIII. Leó pápa
	Találmány	repülő, vetélő, lapátkerekes gőzhajó, gőzmozdony, távíró, makadámút	
	Fogalmak	eredeti tőkefelhalmozás, ipari forradalom, könnyűipar, nehézipar, agrárforradalom, gőzgép, szabvány, urbanizáció, mobilizáció, városi közmű-vek, demográfiai robbanás, gyermekmunka, liberalizmus, szabadverseny, munkásmozgalom, szakszervezet, chartizmus, petíció, gyári törvé-nyek, általános titkos választójog, imperializmus, monopólium	dologház, utópista szocializmus középosztály, ipari és nagybirtokos burzsoázia, parlamenti reform, tőkés centrum, periféria, polgári szabadságjogok, szabadpiaci gazdaság, szabadkereskedelem, City, tőke, tőzsde, értéktöbblet, profit, fogyasztási cikkek, gazdasági enciklika, munkás-papok, vasárnapi iskola, szociáldemokrata, szocialista, kommunista, anarchista, internacionálé, kommün, korporáció, kartell, szindikátus, konzern, tröszt, holding
	Topográfia	Anglia, Franciaország, Hollandia, USA, Németország, Manchester, London, Liverpool, Antwerpen	Birmingham, New York

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Források	People's Charter, a gyári törvények, Rerum Novarum	Adam Smith: A nemzetek gazdasága, Owen: Az új erkölcsi világ, Kommunista kiáltvány
16.3 A nemzetállamok kialakulása	Évszámok	1814–1815: a bécsi kongresszus, 1815: a Szent Szövetség, 1830–1831: forradalmi hullám, 1848. február–március: forradalmak Európában, 1852–1870: III. Napóleon császársága, 1853–1855: a krími háború, 1858–1859: francia–piemonti–osztrák háború, 1861: az egységes olasz állam létrejötte, 1866: porosz–osztrák–olasz háború, 1870: a francia–porosz háború, 1871. január 18.: a Német Császárság kikiáltása, 1878: a berlini kongresszus, 1879: kettős szövetség, 1882: hármass szövetség, 1893: orosz–francia katonai egyezmény, 1904: Entente cordiale, 1907: az angol–orosz egyezmény (hármass antant)	1793: Lengyelország második felosztása, 1806: a Német–római Császárság megszűnése, 1830: Görögország függetlenségének kinyilvánítása, 1830: párizsi felkelés, lengyel felkelés, 1831: Belgium függetlenné válik, 1837–1901: Viktória királynő, 1848–1852: Louis Napoleon Bonaparte a második köztársaság elnöke, 1854–1869: a Szezei csatorna építése, 1859: a solferinói csata, 1860: a marsalai partraszállás 1866: a königgrätzi csata, 1867: az Északnémet Szövetség, az osztrák–magyar kiegyezés, 1867: a Reform Bill, 1870: a sedani ütközet, 1871: a pápa elveszti világi hatalmát, 1877–1878: orosz–török háború 1877: a független Románia megszületése, 1886: az egységes Bulgária megalakulása
	Nevek	Viktória királynő, Metternich, I. Ferenc József, I. Miklós, III. Napóleon, Viktor Emanuel, Cavour, Garibaldi, I. Vilmos, Bismarck II. Vilmos, II. Miklós, Andrássy Gyula	Kosciuszko, Lajos Fülöp, Mazzini, Dreyfuss, Palmerston, Disraeli, IX. Pius pápa, Türr István, Cuza, I. Péter
	Fogalmak	liberalizmus, nacionalizmus, liberális alkotmány, jobbagyfelszabadítás, bonapartizmus, brit gyarmatbirodalom, alkotmányos monarchia, junker, nagynémet egység, kismémet egység, általános hadkötelezettség, „vaskancellár”, Északnémet Szövetség, elszigetelési politika, kétfrontos háború, revanspolitika, keleti válság, befolyási övezetek	restauráció, alkotmányos mozgalom, konzervativizmus, „polgárkirály”, frankfurti parlament, antiszemizmus, revans, általános titkos választójog, egyensúly-politika, Risorgimento, carbonári mozgalom, garibaldisták, porosz militarizmus, kultúrkampf, „vasbér-törvény”, keleti kérdés, pánszlávizmus

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Topográfia	Bécs, Krakkó, Piemont, Berlin, Frankfurt, Pest-Buda, Róma, Párizs, Krím, London, Marsala, Német Császárság, Berlin, Olaszország Szentpétervár, Balkán, Bosznia-Hercegovina, Szerbia, Bulgária, Románia, Görögország, Törökország	Varsói Nagyhercegség, Galícia, Nápoly, Szevasztopol, Savoya, Nizza, Lombardia, Solferino, Villafranca, Firenze, Sedan, Velence, Szuezi Csatorna, Schleswig-Holstein, Északnémet Szövetség Königrätz-Sadowa, Versailles, Elzász, Lotharingia, Moldva, Havasalföld
	Források	A Szent Szövetség alapokmánya Entente Cordiale szerződés	Az 1867-es angol választójogi törvény
16.4 Nagyhatalmi versengés 1871 után	Évszámok		1873: három császár egyezménye, 1877–1878: az orosz–török háború, 1904–1905: az orosz–japán háború, 1905: az első marokkói válság, 1911: a második marokkói válság, 1912: az első balkáni háború, 1913: a második balkáni háború
	Nevek		Ferenc Ferdinánd, Clemenceau
	Fogalmak		nyitott kapuk, Entente Cordiale, pánszlávizmus
	Topográfia		Kína, Marokkó
	Források		a berlini kongresszus dokumentumai

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

17. Az Európán kívüli világ a XIX. században

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
17.1 A gyarmati rendszer kialakulása	Évszámok		1820: Nagy Kolumbia alapítása, 1823: a Monroe-elv, 1857–1859: az indiai szipoj lázadás, 1863: III. Napóleon mexikói expedíciója
	Nevek		Simon Bolivar, Benito Juarez, Cecil Rhodes, James Monroe, Teleki Sámuel
	Fogalmak		imperializmus, gyarmati rendszer, ültetvényes gazdálkodás, misszionáriusok, rezervátum, koronagyarmat, szipojok, keleti kérdés
	Topográfia		Mexikó, Chile, Peru, Panama-csatorna, Dél-Afriakai Unió, Szezei-csatorna, Kongó, Algír
	Források		Monroe-doktrína, Teleki Sámuel naplója
17.2 Japán és Kína	Évszámok		1862–1912: a Meidzsi-restauráció, 1875: Korea japán megnyitása, 1894: a kínai–japán háború, 1895: a simonoseki béke, 1839–1842: az első ópiumháború, 1842: a „nankingi szerződés”, 1850: mandzsuellenes (tajping) felkelés, 1856–1858: a második ópiumháború, 1858: a „tiencsini béke”, 1860: a harmadik ópiumháború, Peking elfoglalása, a „pekingi egyezmény”, 1884–1884: kínai–francia háború Vietnamért, 1894–1895: kínai–japán háború, 1900: a bokszer felkelése
	Nevek		Macuhito, Lin Cö-hszü, Lord Palmerston, Sir Robert Peel, Li Hung-csang, Jüan Si-kaj tábornok, Kang Ju-vej, Kuang-hszü császár, Ce-hszü császárnő

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Fogalmak	szamuráj, sógun, mikádó, elzárkózási politika, militarizmus, ópiumháború, ezüstkiáramlás, mandarinok, szabad kereskedelem, „flottadiplomácia”, területenkívüliség, félgyarmati helyzet, tajpingok, jóvátétel, „bokszeresek”
	Topográfia	Simonoseki, Tokio, Kanton, Hongkong, Gyöngy-folyó, Jangce, Tiencsin, Peking, Nanking, Sanghaj, Korea, Tajvan, Lüsun (Port Arthur), Mandzsúria
	Források	nankingi szerződés
17.3 Az Amerikai Egyesült Államok a XIX. század második felében	Évszámok	1829: a Demokrata párt megalakulása, 1827: az északi államok eltörlik a rabszolgaságot, 1854: a republikánus párt megalakulása, 1861–1865: a polgárháború, 1860: Abraham Lincoln az unió elnöke, 1860: a déli államok kilépése, 1861: Jefferson Davis a déliek elnöke, 1863: északi törvény a lázadó ültetvényesek rabszolgáinak felszabadításáról, 1865: Lincolnt megölik, 1869 Grant elnöksége, Dél újjáépítése (rekonstrukció)
	Nevek	A. Lincoln, Andrew Jackson, John Brown, Jefferson Davis, Lee, Grant
	Fogalmak	rabszolgatartó nagybirtok, rabszolga-felszabadítás, ültetvény, védővámok, abolícionista, republikánus, demokrata, tengeri blokád, modern háború, rezervátum
	Topográfia	Mexikó, Nebraska-Kansas, Virginia, Fort Sumter, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana, Texas, Arkansas, Virginia, Tennessee, Észak-Karolina, New Orleans,

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

	Források		John Brown búcsúbeszéde, Lincoln elnök székfoglaló beszéde,
--	----------	--	---

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

18. Magyarország 1790–1849 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
18.1 A francia forradalom hatása Magyarországon	Évszámok		1790–91: a budai országgyűlés, 1790–1792: II. Lipót, 1792–1835: I. Ferenc, 1794–95: a Martinovics-mozgalom, 1809: a győri csata, Napóleon kiáltványai
	Nevek		II. Lipót, I. Ferenc, Martinovics Ignác, Hajnóczy József, Szentmarjay Ferenc, Laczkovics János, Sigray Jakab, Óz Pál, Szolártsik Sándor, Batsányi János, Kazinczy Ferenc, Széchényi Ferenc, Berzeviczy Gergely
	Fogalmak		röpiratok, nemesi-rendi ellenállás, nacionalizmus, liberalizmus, Reformátorok Társasága, Szabadság és Egyenlőség Társasága, káté, jakobinusok, konjunktúra, devalváció, dekonjunktúra, nyelvújítás
	Topográfia		Buda, Pozsony, Győr, Vérmező
	Források		A Reformátorok Társaságának és a Szabadság és Egyenlőség Társaságnak a kátéi, Napóleon kiáltványai, Kazinczy Ferenc és Hajnóczy József írásai
18.2 A reformkor	Évszámok	1823: a Himnusz születése, 1825–1827: országgyűlés, 1830: a reformkor kezdete, megjelenik a Hítel, 1831: kolerajárvány és parasztfelkelés, 1832–1836: országgyűlés, 1839–1840: országgyűlés, 1841–44: Kossuth a Pesti Hírlap szerkesztője, 1843–1844: országgyűlés, 1844: a Védegylet	1835–1848: V. Ferdinánd, 1835–37: Wesselényi Miklós, Lovassy László és Kossuth Lajos pere, 1846–47: megalakul a Konzervatív Párt és az Ellenzéki Párt, 1848. március 3.: Kossuth Lajos felirati javaslata

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

		megalakulása, 1847: Ellenzéki Nyilatkozat, 1847–1848: az utolsó magyar rendi gyűlés	
	Nevek	I. Ferenc, Metternich, V. Ferdinánd, Kölcsey Ferenc, Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Vasvári Pál, Kazinczy Ferenc, Kőrösi Csoma Sándor, Vörösmarty Mihály, Bolyai János, Barabás Miklós, Ferenczy István	József nádor, Deák Ferenc, Lovassy László, Dessewffy Aurél, Batthyány Lajos, Eötvös József, Szalay László
	Fogalmak	reformkor, reformországgyűlés, alsó tábla, felső tábla, Tudományos Akadémia, liberalizmus, önkéntes örökváltság, kötelező örökváltság, közteherviselés, népképviselő, nemzeti önrendelkezés, érdekegyesítés, jogkiterjesztés, politikai perek, cenzúra, sajtószabadság, államnyelv	ősiség törvénye, szabad polgári tulajdon, törvény előtti egyenlőség, vezércikk, Védegylet, védővám, adminisztrátor, konzervatívok, centralisták, radikális demokraták, felirati javaslat
	Topográfia	Pozsony, Pest, Bécs	Nagycenk, Szatmárcseke
	Források	Széchenyi: Stádium, Országgyűlési Tudósítások, Kossuth egy vezércikke a Pesti Hírlapból	Széchenyi: Hitel, 1844-es II. törvénycikk, Wesselényi-beszédek, Ellenzéki Nyilatkozat, Kossuth felirati javaslata
18.3 Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc	Évszámok	1848. március 15.: a pesti forradalom, április 11.: az áprilisi törvények szentesítése, július 5.: az első népképviselői országgyűlés megnyitása, szeptember: az Országos Honvédelmi Bizottmány megalakulása, szeptember 29.: a pákozdi győzelem, december 2.: V. Ferdinánd lemond Ferenc József javára a trónról 1849. január: a főváros kiürítése, február 26–27.: a kápolnai csata, április eleje: a győzelmes tavaszi hadjárat, április 14.: a Függetlenségi Nyilatkozat kimondja a Habsburg-ház trónfosztását, augusztus 9.:	1848. március 3.: Kossuth felirati beszéde, március 13.: a bécsi forradalom, március 17.: Batthyány miniszterelnöki kinevezése, július 11.: Kossuth megajánlási beszéde, szeptember 11.: Jellasics hadai átlépik a magyar határt, október 6.: a bécsi forradalom, október vége: a schwechati vereség, december: Bem sikerei Erdélyben, 1849. február: a branyiszkói áttörés, a piski csata, március 4.: az olmtői alkotmány, április 6.: az isaszegi csata, május 1.: megalakul a Szemere-kormány, május 21.:

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		vereség Temesvárnál, augusztus 13.: a világozi fegyverletétel, október 6.: az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése	Buda bevétele, július 28.: a nemzetiségi törvény, október 2.: Komárom kapitulációja
Nevek		Petőfi Sándor, Vasvári Pál, Jókai Mór, Batthyány Lajos, Deák Ferenc, Szemere Bertalan, Eötvös József, Kossuth Lajos, Széchenyi István, Jellasics, V. Ferdinánd, Ferenc József, Bem József, Klapka György, Perczel Mór, Görgei Artúr, Damjanich János és még legalább öt aradi vértanú neve Windischgrätz, Haynau, Paszkievics,	Irinyi József, Klauzál Gábor, Mészáros Lázár, Esterházy Pál, Móga János, Guyon Richárd, Dembinski Henrik, I. Miklós, Heinrich Hentzi, Gábor Áron, Knézich Károly, Nagy-Sándor József, Aulich Lajos, Lahner György, Pöltenberg Ernő, Leiningen-Westerburg Károly, Török Ignác, Vécsey Károly, Kiss Ernő, Schweidel József, Dessewffy Arisztid, Lázár Vilmos, Csányi László, Perényi Zsigmond, Szacs vay Imre, Jeszenák János
Fogalmak		választójog, népképviselői választások, sajtószabadság, jobbágyfelszabadítás, nemzetőrség, honvédség, trónfosztás, intervenció, népfelkelés, fegyverletétel, vértanú	vagyoni cenzus, független felelős kormány, Kossuth-bankó, oktrojált alkotmány, teljhatalom
Topográfia		Pest-Buda, Bécs, Pákozd, Debrecen, Kápolna, Piski, Nagyszeben, Isaszeg, Segesvár, Temesvár, Arad, Világos	Schwechat, Mór, Komárom, Liptószentmiklós, Balázsfalva, Branyiszkói-hágó, Olmütz, Nagyszeben, Hatvan, Tápióbecske, Vác, Szeged
Források		Az áprilisi törvények, a 12 pont, a Függetlenségi Nyilatkozat	Petőfi Sándor naplója, Kossuth július 11-i beszéde

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

19. Magyarország 1849–1914 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
19.1 Önkényuralom és kiegyezés	Évszámok	1849. aug. 13.: a világosi fegyverletétel, 1849. okt. 6.: az aradi vértanúk és Batthány Lajos kivégzése, 1860: az októberi diploma, 1865: a Húsvéti cikk, 1867: az osztrák–magyar kiegyezés, 1868: a magyar–horvát kiegyezés, a nemzetiségi és oktatási törvény	1853: az úrbéri pátens, 1859: az olasz egység megteremtése, 1861–1865: a provizórium időszaka, 1861: a februári pátens, 1866: a porosz–osztrák háború, 1867: I. Ferenc József megkoronázása
	Nevek	Ferenc József, Haynau, Alexander Bach, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Andrássy Gyula	Felix Schwarzenberg, Noszlopy Gáspár, Teleki László, Klapka György, Cavour, III. Napóleon, Bismarck
	Fogalmak	vértanú, önkényuralom, Bach-huszárok, passzív ellenállás, diploma, 1848-as alap, kiegyezés, kiegyezési törvény, dualista állam	centralizáció, föderalizáció, germanizálás, politikai emigráció, pátens, provizórium, Klapka-légió, Kasszandra-level, delegáció, gazdasági kiegyezés
	Szervezet	Felirati Párt, Deák-párt, Határozati Párt	
	Topográfia	Világos, Arad, Bécs, Pest, Buda	Solferino, Königgrätz
	Források	Kossuth Lajos Kasszandra-level, az 1867. évi XII. törvénycikk	Kossuth Lajos 1851. évi alkotmányterve, Deák Ferenc Húsvéti cikke
19.2 Magyarország az Osztrák–Magyar Monarchiában	Évszámok	1867: az osztrák–magyar kiegyezés, 1868: a horvát–magyar kiegyezés, a nemzetiségi és oktatási törvény, unió Erdéllyel, 1873: Pest, Buda és Óbuda egyesítése, 1875–1890: Tisza Kálmán miniszterelnöksége, 1892–1895: Wekerle Sándor miniszterelnöksége, 1896: a millenniumi ünnepek, 1903–1905: Tisza István első miniszterelnöksége, 1914. jún. 28.: a sarajevói merénylet, 1914. júl. 28.: hadüzenet Szerbiának	1872: az ipartörvény, 1874: a választójogi törvény, 1875: létrejön a Szabadelvű Párt, 1878: a berlini kongresszus, Bosznia-Hercegovina okkupálása, 1890.: a Magyarországi Szociáldemokrata Párt megalakulása, 1894: a polgári házasságról szóló törvény, Kossuth Lajos halála, 1906–1910: a koalíciós Wekerle-kormány, 1908: Bosznia-Hercegovina annexiója, 1912: a

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

			vérvörös csütörtök, 1913-tól: Tisza István miniszterelnöksége
	Nevek	Ferenc József, Tisza Kálmán, Eötvös József, Kossuth Lajos, Wekerle Sándor, Tisza István, Jászi Oszkár Mechwart András, Jedlik Ányos, Puskás Tivadar, Bánki Donát, Csonka János, Ady Endre, Kodály Zoltán, Bartók Béla, Munkácsy Mihály, Székely Bertalan, Szinyei Merse Pál, Rippl-Rónai József	Trefort Ágoston, Baross Gábor, Kossuth Ferenc, Fejérváry Géza, Apponyi Albert, Áchim András
	Fogalmak	Osztrák–Magyar Monarchia, nemzetiségi törvény, népiskolai törvény, közjogi kérdés, liberalizmus, konzervativizmus, szociáldemokrácia, polgári radikalizmus, polgári házasság és anyakönyvezés, obstrukció, koalíció, trializmus, millennium, külföldi tőke (tőkebehozatal), hitelszervezet, városiasodás, valutareform (aranyalap), mono-pólium, dzsentri, vállalkozó polgárság, nagy,- közép- és kispolgárság, nagybirtokosság, úri középosztály, parasztság, kubikos, cseléd, napszámos, asszimiláció, kivándorlás, csendőrség, századvég, századforduló Nyugat című folyóirat, szecesszió, izmusok, operett	kollektív jogok, bihari pontok, pártfúzió, darabont kormány, okkupáció, annexió, infrastruktúra, gyáripár, sztrájk, élelmiszeripar, malomipar, könnyűipar, vas- és gépipar, vasútépítés, panama, tőzsdekrach, hitelválság, állami támogatás, kartell, Magyar Államvasutak, Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű
	Szervezet	Deák Párt, Szabadelvű Párt, Nemzeti Munkapárt	Balközép Párt, 48-as Párt, Függetlenségi Párt, Katolikus Néppárt, Magyarországi Szociáldemokrata Munkaspárt
	Topográfia	Budapest, Bécs, Temesvár, Nagyvárad	Torinó, Bosznia-Hercegovina, Szarajevó
	Források	a nemzetiségi törvény részlete	életmódtörténettel összefüggő források

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

20. Európa és a világ 1914–1945 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
20.1 A nagyhatalmak és szövetségeseik háborús céljai	Évszámok	1873: a három császár szövetsége, 1879: kettős szövetség, 1882: Olaszország csatlakozik a kettős szövetséghez, 1893: a francia–orosz szerződés, 1904: Entente Cordiale – angol–francia szerződés, 1907: orosz–angol szövetség	1878: a berlini kongresszus, 1904–1905: a japán–orosz háború, 1905–1906: az első marokkói válság, 1908: az Osztrák–Magyar Monarchia anektálja Bosznia-Hercegovinát, 1911: a második marokkói válság, 1912: az első balkáni, 1913: a második balkáni háború
	Nevek	Bismarck, II. Vilmos, Ferenc József, II. Miklós	II. Sándor
	Fogalmak	imperializmus, versenyfutás a gyarmatokért, revans, antant, központi hatalmak, önálló nemzetállam, nacionalizmus	egyenlőtlen fejlődés, nemzetté válás, „keleti kérdés”, „puskaporos hordó”, sovinizmus, pánszlávizmus, annexió
	Topográfia	Balkán, Osztrák–Magyar Monarchia, Német Császárság, Olaszország, Nagy-Britannia, Franciaország, Oroszország	Szerbia, Bosznia-Hercegovina, Besszarábia, Boszporusz-Dardanellák, Dobrudzsa, Marokkó, Montenegró, Albánia, Románia
	Források	Az Entente Cordiale szerződés	Bismarck emlékiratai
20.2 A világháború és következményei	Évszámok	1914–1918: az első világháború, 1914. június 28: a sarajevói merénylet, július 28.: az OMM hadüzenete Szerbiának, augusztus–szeptember: a Keleti, a Nyugati és a Déli frontokon az állóháború kialakulása, 1915: az állóháború folytatása és a háború kiszélesedése, Olaszország hadba lép, Isonzo menti harcok, 1916: az állóháború folytatása és a háború kiszélesedése, Románia hadba lép, 1917: a korlátlan német tengeralattjáró-háború, az orosz forradalom, az USA hadba lépése, 1918. január: Wilson amerikai elnök 14 pontja, 1918 nyara: az	1914. augusztus: a szemben álló felek hadüzenetei, szeptember: az első marnei csata, 1915: a gorlicei áttörés, Bulgária hadba lép, Szerbia elfoglalása, 1916: a verduni csata, Somme folyó menti csata, Ferenc József halála, december: I. (IV.) Károly békeajánlata, 1917: Görögország hadba lép, a piavei csata, 1918 tavasza: a breszt-litovszki béke, október–november: a központi hatalmak kapitulációi, Csehszlovákia megalakulása, a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulása, 1919: a Népszövetség alapokmányának elfogadása és békekötés, 1920: Törökországgal megkötik a békét

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		<p>antant-erőfölény kialakulása, össze, a központi hatalmak kapitulációi</p> <p>1918. november: az OMM padovai fegyverszünete, 1919–1920: a párizsi békekonferencia, békekötés Németországgal, Ausztriával Bulgáriával, 1920. június 4.: Magyarországgal megkötik a békét</p>	
	Nevek	Ferenc József, I. (IV.) Károly, Moltke, II. Miklós, Woodrow Wilson, Clemenceau	Ferenc Ferdinánd, Tisza István, II. Vilmos, Schlieffen, Hindenburg, III. Viktor Emánuel, V. György, Kerenszkij, Trockij, Karagyorgyevics I. Péter, Masaryk, Lloyd George, Orlando
	Fogalmak	hadüzenet, antant, központi hatalmak, villámháború, állóháború, militarizmus, pacifizmus, front, kapituláció, különbéke, Népszövetség (Nemzetek Szövetsége), utódállamok, jóvátétel, infláció	ultimátum, Schlieffen-terv, offenzíva, lövészárók, gépfegyver, gyorstüzelő ágyú, tank, repülő, harci gáz, tengeralattjáró-háború, önrendelkezési jog, demilitarizálás, demarkációs vonal, korridor
	Topográfia	Szarajevó, Nyugati front, Keleti front, szerbiai front, olasz front, Galícia, Isonzó, Doberdó, Padova, Párizs, Versailles, Kelet-Poroszország, Trianon Új államok: Lengyelország, Szerb–Horvát–Szlovén Királyság, Csehszlovákia, Ausztria	Marne-vonal, Przemysl, Ypern, Verdun, Somme, Gorlice, Bukarest, Pétervár, Breszt-Litovszk, Piave, Compiègne, Elzász-Lotharingia, Saar-vidék, Rajna-vidék, Szudéta-vidék, Memel-vidék, Danzig (Gdansk), Dél-Tirol, Trieszt, Saint-Germain, Neully, Sevres
	Források	Ferenc József: Népeimhez című kiáltványa, Wilson elnök 14 pontja, a Párizs környéki békék	I. (IV.) Károly békeajánlata, a Sixtus-levél, a Népszövetség alapokmánya
20.3 Kelet-Közép-Európa az első világháború után	Évszámok		1917. március: a polgári forradalom győzelme Oroszországban, II. Miklós lemond, november 7.: bolsevik államcsíny, 1918. január: alkotmányozó gyűlés, március: a breszt-litovszki béke, 1918 nyara: a polgárháború kezdete, az eszer felkelés, a cári család lemészárlása

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

			1918. október–november: Csehszlovákia megalakulása, az őszirózsás forradalom, a német polgári demokratikus forradalom, az Osztrák Köztársaság kikiáltása, a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulása 1919. január: a párizsi békekonferencia megnyitása, 1921: a kisantant megalakulása
	Nevek		II. Miklós, Kerenszkij, Lenin, Trockij, Kolcsak, Clemenceau, Lloyd George, Woodrow Wilson, Orlando, Musztafa Kemal, Sztambolijcskij, Scheidemann, Ebert, Renner, Károlyi Mihály, Karagyorgyevics I. Péter, Masaryk, Benes
	Fogalmak		polgári demokratikus forradalom, дума, szovjet, eszer, bolsevik, mensevik, bolsevik hatalomátvétel, szovjetek (tanácsok), kommunizmus, szocialista forradalom, proletárdiktatúra, intervenció, államosítás, egypártrendszer, weimari alkotmány, utód-államok, kisantant, kisebbségvédelem, ideiglenes kormány, alkotmányozó gyűlés, államcsíny
	Topográfia		Pétervár, Moszkva, Breszt-Litovszk, Jekatyerinburg, Berlin, Weimar, Párizs
	Források		Áprilisi tézisek, a német békeszerződés, a Weimari alkotmány
20.4 Demokráciák és diktatúrák	Évszámok	1920–1921: a kisantant megalakulása, 1922: a „római bevonulás”, Mussolini miniszterelnök lesz, 1925: a locarnói konferencia, 1928: a Kellog-Briand szerződés, 1929. október: a gazdasági válság kezdete, a tőzsde összeomlása New Yorkban, 1929–1933: a világgazdasági válság,	1920: az orosz polgárháború befejeződése, 1921: a kronstadti felkelés, 1922: a genovai konferencia, a rapallói szerződés, az Ír Szabad Állam létrejötte, a Szovjetunió megalakulása, 1923: a Ruhr-vidék francia megszállása, a müncheni sörpuccs, 1924: Lenin halála, Sztálin hatalomra kerülése, a

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		<p>1932. november: F. D. Rooseveltt az USA elnöke, 1933. január 30.: Hitler kancellár lesz, 1933–1934: a náci diktatúra kiépítése Németországban, 1933–1937: a sztálini nagy tisztogatás időszaka a Szovjetunióban, 1935–1936: Németország nem tartja be a békeszerződés előírásait, 1936–1939: a spanyol polgárháború, 1936: az olasz–német szerződés (Berlin–Róma tengely), japán–német szerződés, antikomintern paktum</p>	<p>Dawes-terv, 1925: a nemzeti demokratikus forradalom győzelme Kínában, 1927: a kínai polgárháború kezdete, erőszakos kollektivizálás a Szovjetunióban, 1929: a lateráni szerződés, a Young-terv, 1930. január 26.: az indiai Függetlenség Napja, 1931: a Brit Nemzetközösség megalakulása, 1932 nyara: a nácik megnyerik a választásokat, 1933: Németország kilép a Népszövetségből, 1935: népszavazás a Saar-vidéken, az általános hadkötelezettség bevezetése Németországban, 1936: a Rajna-vidék remilitarizálása, 1937: Guernica lebombázása, a japán–kínai háború kezdete</p>
Nevek	<p>Stresemann, Hindenburg, Hitler, Mussolini, Matteotti, XI. Pius, Lenin, Sztálin, Trockij, Zinovjev, Kamenyev, Kirov, Lloyd George, Chamberlain, Rooseveltt, Clemenceau, Franco, Tanaka, Mao Ce-tung, Gandhi</p>	<p>Curzon, Dawes, Kellogg, Briand, Young, Dollfuss, Schuschnigg, Göring, Goebbels, Himmler, McDonald, Keynes, Poincare, Blum, Daladier, Garcia Lorca, Pablo Picasso, Hirohito császár, Szun Jat-szen, Csang Kaj-sek, Nehru</p>	
Fogalmak	<p>„a korridor”, „teljesítési politika”, fasizmus, nemzeti szocializmus, fajelmélet, totalitárius állam, Berlin-Róma tengely, kollektivizálás, kulák, kolhoz, Gulag, koncepciós per, sztálinizmus, New Deal, túltermelési válság, munkanélküliség, infláció, népfront, diktatúra, polgárháború, antikomintern-paktum, erőszak nélküli harc</p>	<p>Curzon-vonal, duce, „fascio”, korporáció, führer, „sörpuccs”, fajelmélet, élettér, hadikommunizmus, nagyorosz sovinizmus, NEP, domínium, fekete csütörtök, keynesizmus, izolacionalizmus, falangisták, Tanaka-terv, hosszú menetelés, „sómenet”</p>	
Szervezet	<p>Kisantant, Brit Nemzetközösség, NSDAP, SS</p>	<p>SA, IRA, Kongresszus Párt</p>	
Topográfia	<p>Locarno, Róma, Danzig, London, Dublin, Párizs, Moszkva, Pétervár (Leningrád), Madrid, Japán, Kína, India</p>	<p>Genova, Washington, Rapallo, Ruhr-vidék, Litvánia, Lettország, Észtország, Finnország, Lengyelország, Fiume (Rijeka), Albánia,</p>	

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

			Abesszínia (Etiópia), München, Saar-vidék, Rajna-vidék, Ausztrália, Dél-Afrika, Kanada, Új-Zéland, Tennessee folyó völgye, Maginot-vonal, Guernica, Mandzsúria, Peking, Delhi
	Források	náci propagandaanyagok, Szolzsenyicin: Gulag (részlet), New Deal	A rapallói szerződés, a Kellog-Briand paktum, a lateráni egyezmény, Westminster Statutum, Rooseveltt választási beszéde, Gandhi beszédei
20.5 A második világháború	Évszámok	1938. március: az Anschluss, szept. 29–30.: a müncheni, 1939. augusztus: a szovjet–német meg nem támadási szerződés, szeptember 1.: a második világháború kezdete, Németország megtámadja Lengyelországot, majd a Szovjetunió is megtámadja előbb Lengyelországot, majd Finnországot 1940 tavasza: Németország támadása a nyugati fronton, Dánia, Norvégia, Belgium, Hollandia majd nyáron Franciaország legyőzése, a Szovjetunió elfoglalja a Balti államokat, augusztus–október: az angliai csata 1941 tavasza: a németek balkáni hadműveletei június 22.: a Szovjetunió megtámadása, augusztus 14.: az Atlanti Charta, december 7.: japán támadás Pearl Harbornál 1942. január 1.: az Egyesült Nemzetek deklarációja, az év második fele: a szövetségesek győzelmei a Midway-szigetekenél, El-Alameinnél 1943. január: a németek veresége Sztálingrádnál,	1939. március: Szlovákia függetlenségének kikiáltása, november: a szovjet–finn háború 1940. április: Dánia, Norvégia lerohanása, május: Belgium, Hollandia és Franciaország megtámadása és legyőzése, június: a Szovjetunió elfoglalja Románia keleti területeit, szeptember: a háromhatalmi szerződés, október–november: a balkáni olasz hadműveletek 1941 nyara: brit–szovjet megállapodás, 1942. november: a szövetségesek észak-afrikai partraszállása 1943 tavasza: a katyni tömegsír feltárása, a német–olasz erők fegyverletétele Észak-Afrikában 1944. július: a Hitler elleni merénylet, augusztus: a varsói felkelés, a román kiugrás, december: Franciaország felszabadulása 1945. január: Varsó felszabadulása, február 13.: Budapest felszabadulása, április: Bécs felszabadulása, április 30.: Hitler öngyilkossága, május 2.: Berlin elesik, május 7.: a német feltétel

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		július: a szicíliai partraszállás, november 28–december 1.: a teheráni konferencia 1944. június 6.: a normandiai partraszállás, a szövetségesek újabb győzelmei 1945. február: a jaltai konferencia, május 8-9.: az európai háború vége, július: a potsdami konferencia, augusztus 6.: az atombomba ledobása Hirosimára, 1945. szeptember 2.: a japán kapitulációja, a háború befejeződése	nélküli kapituláció, június 26.: az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, augusztus 9.: az atombomba ledobása Nagaszakira, 1945. november–1946. október: a nürnbergi per
	Nevek	Adolf Hitler, Benito Mussolini, Winston Churchill, Charles De Gaulle, Joszif Visszarionovics Sztálin, Franklin Delano Roosevelt	Schuschnigg, Seyss-Inquart, Tiso, Ribbentrop, Molotov, Chamberlain, Daladier, Quisling, Rommel, Petain, Yamamoto, Zsukov, Montgomery, Eisenhower, Csang Kaj-sek, Tito, Stauffenberg, Mihály király, Antosescu, Attle, Truman
	Fogalmak	Anschluss, blokád, Atlanti Charta, „Szabad Franciaország”, antifasizta koalíció, koncentrációs tábor, népiítés, Holocaust, gettó, partizán mozgalom, második front, partraszállás, csodafegyver, totális mozgósítás, feltétel nélküli kapituláció, ENSZ, megszállási övezet, atombomba, háborús bűnös, kollektív felelősség, lakosságcsere, kitelepítés	furcsa háború, quisling-kormány, Barbarossa-terv, „nagy honvédő háború”, kollaboráns, genocidium, kamikaze, Csiga-offenzíva, Overlord-hadművelet, Atlanti Fal
	Topográfia	Bécs, Németország, München, Prága, Lengyelország, Danzig, Varsó, Auschwitz, Észtország, Lettország, Litvánia, Finnország, Besszarábia, Dánia, Norvégia, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Franciaország, Vichy, Nagy-Britannia, London, Olaszország, Jugoszlávia, Szovjetunió, Leningrád, Moszkva, USA, Pearl Harbor, Japán, Sztálingrád, (Volgográd), Teherán, Normandia, Bulgária, Románia, Belgrád,	Szudéta-vidék, Memel-vidék, Cseh-Morva Protektorátus, Görögország, Egyiptom, Karélia, Dunkerque, Maignot-vonal, Ardennek, Coventry, Midway-szigetek, El-Alamein, Tunisz, Casablanca, Kurszk, Szicília, Salo, Nürnberg

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

		Budapest, Jalta, Berlin, San Francisco, Potsdam, Hiroshima, Nagaszaki	
	Források	A Molotov–Ribbentrop paktum titkos záradéka, Atlanti Charta, a teheráni konferencia jegyzőkönyvéből, a jaltai konferencia jegyzőkönyvéből, korabeli dokumentumok a háború borzalmairól (filmek, visszaemlékezések)	Churchill emlékiratai, az Egyesült Nemzetek Deklarációja, az ENSZ alapokmánya

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

21. Magyarország és a magyarság 1914–1945 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
21.1 A világháborús vereség következményei	Évszámok	1914. július 28.: az Osztrák–Magyar Monarchia hadüzenete Szerbiának, október 31.: az őszirózsás forradalom győzelme, Károlyi Mihály miniszterelnöki kinevezése, a Károlyi-kormány, a Köztársaság kikiáltása, december folyamán: a történelmi Magyarország megszállása 1919. március: Vix második jegyzéke, március 21.: Károlyi Mihály félreállítása, a tanácsköztársaság megalakulása, a proletárdiktatúra kiépítése, július: a románok támadása, augusztus: a tanácsköztársaság bukása, 1920. március: Horthy Miklós kormányzóvá választása, június 4.: a trianoni békeszerződés aláírása	1918. november 3.: a padovai fegyverszünet, a belgrádi fegyverszünet, december: Kolozsvár, Kassa, Pozsony, Szeged megszállása 1919. január: a Berinkey-kormány, április: államosítás, június: északi hadjárat, Clemenceau-jegyzék 1919 nyara: terror, felkelések, november: Horthy Miklós bevonul Budapestre
	Nevek	Tisza István, IV. Károly, Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Apponyi Albert	Jászi Oszkár, Garami Ernő, Vix, Berinkey Dénes, Bethlen István, Károlyi Gyula, Gömbös Gyula, Clemenceau, Clerk, Huszár Károly
	Fogalmak	Magyar Nemzeti Tanács, népköztársaság, etnikai elv, Vörös Hadsereg, vörösterror, fehérterror, antiszemitizmus, irredentizmus, ellenforradalom, „király nélküli királyság”	a „lánczídi csata”, Katonatanács, Munkástanács, pacifizmus, demarkációs vonal, földreform, népbiztos, államosítás, kollektivizálás, tanácsrendszer
	Szervezet	Forradalmi Kormányzótanács	Kommunisták Magyarországi Pártja, Magyarországi Szocialista Párt, KNEP, Országos Kisgazda és Földműves Párt
	Topográfia	Piave, Belgrád, Eperjes, Szeged, Szolnok, Siófok, Budapest, Versailles-Trianon, Erdély,	Arad, Újvidék, Gyulafehérvár, Kolozsvár, Nagyvárad, Szolnok

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		Kárpátalja, Felvidék, Vajdaság, Nyugat-Magyarország (Burgenland), Bácska, Bánát, Dél-Baranya, Muraköz	
	Források	A trianoni békeszerződés	Wilson elnök 14 pontja, visszaemlékezések pl.: Károlyi Mihály, Kassák Lajos
21.2 Magyarország a két világháború között	Évszámok	1920. március 1.: Horthy Miklós kormányzó, Teleki Pál kormánya 1921: Bethlen István kormánya 1932: Gömbös Gyula kormánya 1938: Imrédy-kormány, november: az első bécsi döntés 1939: Teleki Pál miniszterelnöki kinevezése, Kárpátalja visszacsatolása	1920–21: a kisantant kiépülése, IV. Károly trónfoglalási kísérletei, 1921: népszavazás Sopron és környékéről, Bethlen–Peyer egyezség, 1922: az Egységes Párt létrejötte, Magyarország a Népszövetség tagja, 1924: pénzügyi stabilizáció, 1927: római barátsági szerződés, 1931: Károlyi Gyula kormányt alakít, 1934: a „Római jegyzőkönyv”, 1936: Darányi Kálmán kormánya, 1937. március 15.: a Márciusi Front megalakulása, győri program, 1938: az első zsidótörvény
	Nevek	Teleki Pál, IV. Károly, Bethlen István, Klebelsberg Kúnó, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Károlyi Gyula, Gömbös Gyula, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Imrédy Béla, Teleki Pál, Szent-Györgyi Albert, Bartók Béla, Kodály Zoltán	Hóman Bálint, Szekfű Gyula, Szabó Dezső, Móricz Zsigmond, Németh László, Babits Mihály, Kós Károly, Darányi Kálmán
	Fogalmak	konzolidáció, revízió, kormányzó, Szent István-i állameszme, kisantant, Nemzeti Munkaterv, cserkészmozgalom, fegyveres semlegesség	kultúrfölény, numerus clausus, Vitézi Rend, földreformtörvény, legitimisták, szabad királyválasztók, restauráció, király nélküli alkotmányos királyság, „leghűségesebb város”, népi írók mozgalma, a győri program, zsidótörvény, Berlin–Róma tengely, antikomintern paktum, Volksbund
	Szervezet		FKGP, Egységes Párt, Nemzeti Egység Pártja, Márciusi Front, NPP, Nyilaskeresztes Párt

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

	Topográfia	Sopron, Debrecen, Szeged, Berlin, Róma, Bécs, Budapest	Kolozsvár, Győr
	Források	a nép írók műveiből részletek	Az 1920. évi XXV., XXXVI. tc., az 1921. évi III. és XLVII. tc, Nemzeti Munkaterv, a Márciusi Front programja, a zsidótörvények
21.3 A második világháború és Magyarország	Évszámok	1939–1941 Teleki Pál kormánya, 1940. augusztus: a második bécsi döntés, csatlakozás a háromhatalmi egyezményhez, 1941. április: Teleki Pál halála, majd a Bárdossy-kormány megalakulása, a Délvidék visszacsatolása, június 26.: Magyarország belép a Szovjetunió elleni háborúba, 1942–1944. március 19.: a Kállay-kormány, 1943. január–február: a 2. magyar hadsereg pusztulása a Don-kanyarban, 1944. március 19.: a németek megszállják Magyarországot, október 15.: a kiugrási kísérlet, október 16.: Szálasi Ferenc kormánya, december 21–22.: az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Kormány Debrecenben, 1945. április: befejezik Magyarország elfoglalását	1941: a második zsidótörvény, a német követelések visszautasítása, 1940: a harmadik zsidótörvény, október 6.: háborúellenes tüntetés a Batthyány-émlékmécsesnél, a Népszava karácsonyi száma, 1942. március 15.: a Magyar Történelmi Emlékbizottság megemlékezése a Petőfi-szobornál, 1943. augusztus: a szárszói találkozó, 1944: Sztójai Döme kormánya, május: a zsidók gettókba gyűjtése és deportálása, augusztus: a Lakatos-kormány, november: megalakul a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottsága, 1944. december–1945. február: Budapest ostroma, 1945. január: fegyverszünet aláírása Moszkvában, 1945: április 13.: a szovjet, bolgár és román csapatok befejezik Magyarország elfoglalását
	Nevek	Horthy Miklós, Bethlen István, Teleki Pál, Szálasi Ferenc, Bárdossy László, Kállay Miklós, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Dálnoki Miklós Béla, Vorosilov, Apor Vilmos	Horthy István, Jány Gusztáv, Németh László, Erdei Ferenc, Szent-Györgyi Albert, Sztójay Döme, Lakatos Géza, Veesenmayer, Kiss János, Nagy Jenő, Tartsay Vilmos, Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Nagy Imre, Mindszenty József, Wallenberg
	Fogalmak	fegyveres semlegesség, zsidótörvények, kiugrási kísérlet, nyilas uralom, totális mozgósítás, gettó, koncentrációs tábor, Holocaust, deportálás, Ideiglenes	„Kállay-kettős”, hintapolitika, „harmadik út”, munkaszolgálat, nemzetvezető, Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottsága, „moszkoviták”

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

		Nemzetgyűlés, SZEB, háborús bűnös, népbíróság	
	Szervezet		Magyar Történelmi Emlékbizottság, Magyar Front, Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, FKgP, MKP, NPP, PDP, SZDP
	Topográfia	Felvidék, Kárpátalja, Észak-Erdély, Székelyföld, Bácska, Baranyai háromszög, Mura vidék, Voronyezs, Budapest, Auschwitz, Debrecen, Moszkva	Dél-Erdély, Újvidék, Kassa, Don-kanyar, Balatonszárszó, Sopronkőhida, Tiszántúl, Dunántúl
	Források	Teleki Pál búcsúlevele, Bártfai Szabó László: Az utolsó emberig, Horthy Miklós 1944. október 15-i szózata	A bécsi döntések, a zsidó törvények, Németh László szárszói beszéde, memoárok Budapest ostromáról

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

22. A kétpólusú világ

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
<p>22.1 A Szovjetunió és az Egyesült Államok szembenállása</p> <p><i>22.1.1 A kettészakadt Európa</i></p> <p><i>22.1.2 Az Egyesült Államok világhatalmi szerepe</i></p>	Évszámok	1945. június: az ENSZ alapokmányának aláírása, 1947. február: a párizsi békeszerződések aláírása, 1947: a Truman-elv és a Marshall-segély meghirdetése, a hidegháború kibontakozása, 1948-ig: kommunista diktatúrák létrejötte Kelet-Európában, 1949: Németország kettészakadása, a NATO megalakulása, a szovjet atombomba, 1953: Sztálin halála, 1955: megalakul a Varsói Szerződés, 1956. október 23.–november 4.: a magyar forradalom és szabadságharc, 1957: az EGK megalakulása, 1962: a kubai rakétaválság, 1964–1975: az USA háborúja Vietnamban, 1968: intervenció Csehszlovákiában, 1979–1989: a Szovjetunió afganisztáni háborúja, 1989–1990: az európai kommunista országok demokratikus átalakulása	1947: a Kominform megalakulása, 1956: az SZKP XX. kongresszusa, 1959: Kubában Castro gerillái megdöntik a kormányt, 1961. augusztus: a berlini fal megépítése, 1961. április: Gagarin űrrepülése, 1963. augusztus: az atomcsend-egyezmény aláírása, Kennedy meggyilkolása, 1967: az Európai Közösség megalakulása, 1968: atomsorompó-szerződés, 1973: az olajárrobbanás, 1985: M. Gorbacsov a Szovjetunió első embere, 1945. február: a jaltai konferencia, augusztus: a potsdami konferencia, 1946: Churchill fultoni beszéde, 1948: Izrael állam megalakulása, a berlini blokád kezdete, 1953: felkelés az NDK-ban, 1955: az osztrák államszerződés aláírása, 1956. február: az SZKP XX. kongresszusa, 1956: felkelés Poznanban, 1969: Armstrong amerikai űrhajós a Holdon, 1972: a SALT-I. aláírása, 1975: EBEÉ záróokmány aláírása, 1979: SALT-II. szerződés
	Nevek	Sztálin, Hruscsov, Truman, Marshall, Eisenhower, R. Schumann, Kennedy, Reagan	Churchill, de Gaulle, Adenauer, Nixon, Kissinger, Gorbacsov, Castro, Tito, Walesa, Ceausescu, Gagarin, Armstrong
	Fogalmak	ENSZ, Biztonsági Tanács, hidegháború, blokád, vasfüggöny, bojkott, superhatalmak, Truman-elv, atomhatalom, NATO,	SZEB, háborús bűnösök, megszállási zóna, kitelepítés, lakosságcsere, kollektív büntetés, atomhatalom, bipoláris világrend,

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		<p>fegyverkezési verseny, nukleáris egyensúly, feltartóztatási stratégia, Varsói Szerződés, nukleáris háború, rakéta, csúcs-találkozó, enyhülés, békés egymás mellett élés</p>	<p>fegyverkezési verseny, atomcsend, atomsorompó, nukleáris háború, keleti tömb, nyugati tömb, bipoláris világrend, úrutazás, Holdra szállás, terrorizmus</p>
	Topográfia	<p>San Fransisco, Moszkva, Washington, Németország (NDK, NSZK), Varsó, Budapest, Prága, Berlin</p>	<p>Kuba, Vietnam, Afganisztán, Belgrád, Brüsszel, Genf, Párizs</p>
	Források	<p>A Truman-doktrína, az ENSZ alapokmánya</p>	<p>A helsinki konferencia záródokumentuma</p>
<p>22.2 A gyarmati rendszer megszűnése</p>	Évszámok		<p>1946–1949: polgárháború Kínában, Vietnam felszabadító háborúja a francia gyarmatosítók ellen, 1947: India függetlenné válása, 1948: Izrael állam kikiáltása, 1949: a kommunista Kína megalakulása, 1950–1953: a koreai háború, 1956: a szuezi válság, 1964–1975: a vietnami háború, 1967: a hatnapos háború, 1978: Camp Davidben keretmegállapodás a közel-keleti békéről</p>
	Nevek		<p>Gandhi, Nehru, Begin, Csang Kai-sek, Mao Ce-tung, Fidel Castro, Nasszer, Ho Si Minh, Allende, Pol Pot, Reza Pahlavi, Khomeini</p>
	Fogalmak		<p>Kongresszus Párt, Kuomintang, maoizmus, dalai láma, harmadik világ, kulturális forradalom, Vietkong, gerillák</p>
	Topográfia		<p>India, Pakisztán, Kína, Tajvan, Tibet, Észak-Korea, Dél-Korea, Vietnam, Kuba, Egyiptom, Chile, Afganisztán, Izrael, Jeruzsálem, Palesztina</p>
	Források		<p>Az ENSZ alapokmánya</p>
<p>22.3 A Szovjetunió és a kommunista rendszer összeomlása</p>	Évszámok	<p>1975: Helsinkiben aláírják az Európai Biztonsági és Együttműködési értekezlet záróokmányát, 1980–1981: A Szolidaritás-mozgalom Lengyelországban, 1989: Kelet-</p>	<p>1991: megkezdődnek a fegyveres harcok Jugoszláviában, 1993: a Cseh és a Szlovák Köztársaság különválása</p>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		Európában megdőlnék a kommunista diktatúrák, 1990: a két Németország egyesülése, 1991: megszűnik a Varsói Szerződés és a KGST, a Szovjetunió felbomlása	
	Nevek	Brandt, Kohl, Thatcher, Gorbacsov, II. János Pál pápa	Lech Walesa, Václav Havel
	Fogalmak	német egység, többpártrendszer	helsinki folyamat, Szolidaritás, jóléti állam, fogyasztói állam, olajválság, adósságcsapda
	Topográfia	Berlin, Moszkva, Budapest, Bukarest, Varsó, Prága, Szófia, (Kis)-Jugoszlávia, Szlovénia, Horvátország, Szerbia, Montenegró, Macedónia, Ukrajna, Szlovákia, Albánia	
	Források	A helsinki Európai Biztonsági és Együttműködési értekezlet záróokmánya	

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

23. Magyarország 1945–1990 között

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
23.1 Politikai küzdelmek és társadalmi átalakulás a negyvenes évek végén	Évszámok	1945. nemzetgyűlési választás az FKgP győzelmével, 1946. február 1.: a második köztársaság kikiáltása, az államosítások kezdete, 1947. február: a párizsi békeszerződés, majd Nagy Ferenc lemondása, augusztus: új országgyűlési választás, 1948: a kommunista egyeduralom létrejötte, törvénytelenések, államosítások, december: Mindszenty József letartóztatása	1945. március: kormányrendelet a földreformról, , 1946: a Baloldali Blokk megalakulása, az új forint megjelenése, 1947: a Magyar Közösség pere, a törvénytelenések kiszélesedése, a polgári erők kiszorítása a hatalomból, 1948. június: az MDP megalakulása, az iskolák államosítása, az ÁVH megalakulása, 1949 tavasza: Rajk László és társai letartóztatása
	Nevek	Tildy Zoltán, Nagy Ferenc, Rákosi Mátyás, Mindszenty József	Vorosilov, Kovács Béla, Sulyok Dezső, Varga Béla, Kovács Imre, Márton Áron, Barankovics István, Szakasits Árpád, Rajk László
	Fogalmak	megszállás, felszabadítás, SZEB, a trianoni határok, kényszermunka, hadifogoly, vagyonelkobzás, földosztás, államosítás, infláció, polgári demokrácia, kommunista diktatúra, törvénytelenesség, jogfosztás, kollektív büntetés, kitelepítés, „szalámi-taktika”, MDP, ÁVO, ÁVH	Gazdasági Főtanács, Baloldali Blokk, Magyar Közösség, kassai kormányprogram, lakosságcsere, kollektív jogok, erőszakos asszimiláció, kékcédulás választás, pártegyesülés, Kominform
	Topográfia	a világháborút követő határmódosulások, Budapest, Moszkva, Párizs, Kassa	
	Források	Az 1947-es párizsi békeszerződés, Nagy Ferenc: Küzdelem a vasfüggöny mögött	Törvény a demokratikus államrend és a köztársaság védelméről, a kassai kormányprogram
23.2 Magyarország a sztálini szovjet birodalomban	Évszámok	1948-tól a kommunista diktatúra, 1953: Sztálin halála, 1953–1955: az „Új szakasz”, 1955–1956: a Rákosi „vonal” újbóli	1953. július: Nagy Imre első kormánya

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		mege erősödése, 1955. május: Magyarország belép a Varsói Szerződésbe	
	Nevek	Sztálin, Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Hruscsov	
	Fogalmak	kommunista diktatúra, törvénytelen ségek, terror, internálás, kitelepítés, házi őrizet, internálótáborok, begyűjtés, kuláklista, kollektivizálás, koncepció s per, személyi kultusz, új szakasz, életszínvonal, amnesztia,	tanácsrendszer, erőltetett iparosítás, Petőfi kör, Magyar Írószövetség
	Topográfia	Hortobágy, Recsk, Kistarcsa	Sztálinváros
	Források	Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról című verse	A Varsói Szerződés, részletek az ötvenes éveket felidéz ő memoárokból
23.3 Az 1956-os forradalom és szabadságharc előzményei és következményei	Évszámok	1956. február: Az SZKP XX. kongresszusa, 1956. október 23.: felvonulás és tüntetés Budapesten, szovjet beavatkozás, a fegyveres harc kezdete, október 25.: a Parlament előtti tüntetés és sortűz, október 26.: a forradalom és fegyveres harc országossá válik, november 1.: a forradalom győzelme, Magyarország felmondja a Varsói Szerződést, november 4.: szovjet támadás, fegyveres harc, az ország megszállása, 1956–1962: kivégzések, megtorlások	1956. június: a poznani felkelés, 1956. október 6.: Rajk László és társai újratemetése, október 28.: Nagy Imre és a kormány a forradalom mellé áll, október 29.: a Szezezi válság, november 3.: tárgyalások a szovjetekkel, december: tüntetések és sortűzek, 1957. január: a Magyar Írószövetség és a Magyar Újságírók Szövetségének feloszlata sa, 1958. június 16.: Nagy Imre és társai kivégzése
23.3.1 Az 1956-os forradalom és szabadságharc	Nevek	Nagy Imre, Dudás József, Szabó János, Angyal István, Nickelsburg László, Iván Kovács László, Pongrátz Gergely, Losonczy Géza, Maléter Pál, Szigethy Atilla, Mindszenty József, Bibó István, Kádár János	Hegedűs András, Hruscsov, Gerő Ernő, Déry Tibor, Münnich Ferenc, Tamási Áron, Mansfeld Péter
	Fogalmak	forradalom és szabadságharc, függetlenség, többpártrendszer, felkelő, szabadságharcos, sortűz, népipélet, Nemzetőrség, Munkástanács, Forradalmi Bizottság, intervenció, MSZMP, karhatalmista	„molotov-koktél”, Dunántúli Nemzeti Tanács ellenforradalom, nemzeti tragédia, októberi események, népfelkelés, Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		(pufajkás), megtorlás, menekült, Központi Munkástanács, MUK, magyar kérdés	
	Topográfia	Moszkva, Budapest, Varsó, Poznan, Bem tér Széna tér, Corvin köz, Tűzoltó utca, Kilián-laktanya, Kossuth tér, Hősök tere	Baross tér, Mester utca, Péterffy Sándor utcai Kórház, Mosonmagyaróvár, Köztársaság tér, Győr, Sopron, Tököl
	Források	Korabeli film-, rádiódokumentumok, a korra vonatkozó visszaemlékezések, hazai és külföldi szépirodalmi alkotások részlete (pl. Márai, Camus)	Bibó István tervezete
23.4 A Kádár-rendszer	Évszámok		1956. november: szovjet katonai erő segítségével hatalomra kerül a Kádár János vezette kormány, 1963: részleges közkegyelem, 1960-as évek második fele: a „puha” diktatúra kezdete, 70-es évek: az eladósodás kezdete, 1975: a helsinki záróokmány aláírása, 1978: visszakapjuk a Szent Koronát, 1980: magyar úrhajós a világúrbán, 1988–1990 a rendszerváltás
	Nevek		Kádár János
	Fogalmak		MSZMP, egypárti diktatúra, pártállam, állampárt megtorlások, „konszolidáció”, puha diktatúra, gulyáskommunizmus, „a legvidámabb barakk”, március 15-e, sokszínű ellenzék, szamizdat, Bős-Nagymaros, életszínvonal, háztáji, népességfogyás
	Topográfia		Moszkva, New York, Budapest, Bős-Nagymaros, Monor, Lakitelek
	Források		irodalmi megnyilatkozások, szocioriportok, a Bibó emlékkönyv

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

24. A jelenkor

TÉMAKÖR		VIZSGASZINT	
		Középszint	Emelt szint
24.1 Az Észak–Dél probléma	Évszámok		
	Nevek		Willy Brandt
	Fogalmak		Észak–Dél probléma, fejlődő országok, Fekete-Afrika, ENSZ, Nemzetközi Valutaalap (IMF), adósságválság, Római Klub, WHO, FAO, UNICEF, faji megkülönböztetés, apartheid, menekülttábor, segélyszállítmányok, éhségövezetek, demográfiai robbanás
	Fogalmak		alultápláltság, környezetpusztítás, gazdasági menekülthullám, olcsó munkaerő, terrorizmus, kisebbségi jogok, népirtás, gerillák, iszlám fundamentalizmus
	Topográfia		Ázsia, Afrika, Latin-Amerika
	Források		A Római Klub „Global 2000 jelentése”
24.2 Az európai integráció kialakulás és elmélyülése	Évszámok	1983: nyilatkozat az Európai Unió létrehozásáról, 1989–1990: rendszerváltás Közép- és Kelet-Európában, 1991: társulási szerződés Magyarországgal, Lengyelországgal, Csehszlovák Köztársasággal, 1993. november: hatályba lép az Európai Unió Szerződés	1985. június: a schengeni egyezmény, 1989. december: a berlini fal lebontása, 1991 június: kitör a jugoszláv polgárháború, 1992: a Maastrichti Szerződés aláírása, 1995. március: életbe lép a schengeni egyezmény
	Nevek		
	Fogalmak	Európai Unió, alapszabadságok, alapszerződések, Európai Bizottság, Európa Parlament, Nemzetközi Valutaalap,	maastrichti szerződés, schengeni egyezmény, átjárható határok, PHARE-program, ECU, euro

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		vámunió, keleti bővítés, Európai megállapodások (társulási szerződések)	
	Topográfia	az Európai Unió tagállamai, Strasbourg, Brüsszel	Maastricht, Schengen
	Források	Az Egységes Európai Okmány	a maastrichti szerződés, a schengeni szerződés,
24.3 Magyarország kapcsolatai a szomszédos államokkal	Évszámok	1991: ukrán, 1995: szlovák, 1996: román alapszerződések	
	Nevek		
	Fogalmak	alapszerződés, kisebbségek, kollektív jogok, autonómia, asszimiláció, kétnyelvűség, Magyarok Világszövetsége	
	Topográfia	Marosvásárhely, Kolozsvár, Pozsony, Bős, Újvidék, Szentlászló, Kórógy, Ljubljana, Erdély, Székelyföld	Visegrádi országok
	Források	alapszerződések, Duray Miklós, Tőkés László írásai	
24.4 A parlamentarizmus és az önkormányzatiság érvényesülése Magyarországon	Évszámok	1989–1990: A szovjet blokk összeomlása, és az MSZMP megállapodása, október 23.: a (III.) Magyar Köztársaság kikiáltása, 1990. március: az első szabad parlamenti választások, Antall József kormánya, 1991: Budapesten megszűnik a Varsói Szerződés, befejeződik a szovjet csapatok kivonása Magyarországról, 1994: társult kapcsolatok az EU-val, 1994: új kormány (szocialista–szabad demokrata)	1989. június 16.: Nagy Imre és társainak újratemetése, 1990: Magyarország az Európa Tanács tagja, 1993. december: Antall József halála
	Nevek	Antall József	
	Fogalmak	rendszerátalakítás, parlamenti demokrácia, jogállam, MDF, SZDSZ, Fidesz, MSZP FKgP, KDNP, választási kampány, parlamenti pártok, felelős kor-	újrateremtések, Ellenzéki Kerekasztal, házszabály, frakciók, országgyűlési bizottságok, politikai elit, lobby, demagógia,

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.

Az érettségi vizsga részletes követelményei

Tervezet – 1997

		mány, kétharmados törvények, Legfelsőbb bíróság, Alkotmánybíróság, köztársasági elnök, Állami Számvevőszék, Országos Érdekegyeztető Tanács, civil szerveződések, alapszerződések, kisebbségvédelem, magánosítás (privatizáció), önkormányzatok, önkormányzati választások	korruptió, Romaparlament, Önkormányzati törvény, jegyzőségek
	Topográfia	Budapest, Visegrád	
	Források	az Alkotmány, a rendszerváltozással és a parlamentáris demokrácia megteremtésével kapcsolatos képi és írásos dokumentumok pl.: fotók, plakátok, az 1990-es karácsonyi interjú Antall Józseffel	Fordulat és reform

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

B) Tematikus megközelítés

A tematikus megközelítésben a tartalmi elemeket, (neveket, évszámokat, fogalmakat, topográfiai helyeket) felsoroló lista nem készült, mert a témakörökhöz kapcsolódó feladatok mind megoldhatók a kronologikus témaköröknél szereplő konkrét tartalmak felhasználásával.

A történelem érettségi vizsga általános követelményeiben elfogadott témaköröknek megfelelően *dőlt betűvel* jelezzük a csak emelt szintű témaköröket és az egyes témakörökhöz kapcsolódó emelt szintű példákat, feladatokat.

Témák

1. Gazdaság és gazdaságpolitika

Például:

- Európa nagy gazdasági régiói az újkor hajnalán
- *Centrum és periféria Európában és a világban a XX. század második felében*
- *Az állam gazdasági szerepe a XX. században*

2. Egyén, közösség, társadalom

Például:

- Az állami közmunka szerepe az ókori társadalmakban
- Szegények és gazdagok a XIX–XX. század fordulóján Magyarországon
- *A magyar társadalom szerkezetének változása a XI–XV. században*
- *A társadalom átalakulása az ipari forradalom nyomán Nyugat-Európában*

3. Vallás, egyház, társadalom

Például:

- A görög és a római vallás sajátosságai
- A keresztény egyház társadalomszervező szerepe a középkorban
- *Vallásháborúk, vallási türelem és vallásszabadság Európában*

4. Anyagi-technikai és szellemi kultúra

Például:

- A gazdasági életet alapvetően átalakító technikai találmányok
- Nagy magyar tudósok és feltalálók
- *A munkamegosztási rendszerek a céhektől a gyáripar kialakulásáig*
- *A modern ipari társadalmak kialakulása az ökológiai következménye*

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

5. Népeség, település, életmód

Például:

- A középkori városok kialakulása, lakóinak élete
- Az urbanizáció és a modern nagyváros kialakulása
- A nők szerepváltozásai a XX. században
- *A három részre szakadt Magyarország jellegzetes települései lakóinak élete*
- *A városiasodás következményei, gondjai mai világunkban*

6. Birodalmak, kis államok, szabadságharcok

Például:

- A Római Birodalom hanyatlásának okai és körülményei
- A spanyol világbirodalom hanyatlásának okai, körülményei
- *Nemzetközi erőviszonyok és a magyar szabadságharc esélyei 1849-ben és 1956-ban*
- *Az oszmán-török terjeszkedés balkáni sikereinek okai*
- *Az erdélyi fejedelmek harcai a XVII. században*

7. Művelődés és kultúra

Például:

- A magyarországi iskoláztatás hagyományai és története (a XIX. században)
- Egy meghatározó korstílus (pl. barokk) bemutatása

8. A modern demokráciák működése

Például:

- Az alkotmánybíróság szerepe
- A választási „küszöb” problémája
- A parlamentarizmus és önkormányzatiság Magyarországon

9. Helytörténeti téma

Például:

- Néphagyományok a településen
- Az egyesületek szerepe a település közéletében a két világháború között
- *A vallási felekezetek helyzete és szerepe a településen 1867–1914 között*
- *Lakásviszonyok és társadalmi mobilitás a településen*

10. Szabad téma a helyi tanterv alapján

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

11. Tudomány, művészetek, társadalom

Például:

- *Az egyiptomi és a görög tudományok összehasonlítása*
- *A középkori tudomány és művészet*

12. Etnikum, nemzet, nemzetiség, kisebbség

Például:

- *A Magyar Királyság népei, nemzetiségei a XVIII–XIX. században*
- *Népek, nemzetek, vallások a Balkánon a XIX–XX. században*
- *A magyar kisebbség helyzetének változásai a szomszédos országokban*

13. Hatalmi rendszerek, politikai intézmények, ideológiák

Például:

- *A felvilágosult abszolutizmus korszerűsítő törekvései*
- *A XIX. század uralkodó eszméi*
- *A „vezér” és „vezérelv” a XX. századi diktatúrákban*

14. Forradalom, reform, kompromisszum

Például:

- *Reform és forradalom a szabadelvű magyar nemesség politikájában*
- *Kiegészések a magyar történelemben*

15. Hadsereg és társadalom

Például:

- *A föld és a hadsereg Rómában*
- *Állandó hadsereg fönntartása és háborúk a XVII–XVIII. században*

16. Kontinentális, világméretű konfliktusok és nemzetközi együttműködés

Például:

- *A francia hegemon kísérletek és a Napóleon-ellenes koalíciók*
- *Versengés és együttműködés a Hitler-ellenes koalíción belül*
- *Az ENSZ - a világméretű kollektív biztonsági rendszer kísérlete*

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997**

ABSTRACT

References from the recent past of our history teaching VII

Detailed requirements of the matriculation examination

Draft – 1997

After the approval of the 1995 National Core Curriculum (NCC), which represented a paradigm shift for Hungarian education, the first draft of the requirements for the history matriculation examination was prepared at the National Education Institute's Evaluation and Matriculation Examination Center, because the so-called input requirements recorded in the NCC were only regulated up to the age of 16 at the time, and the introduction of framework curricula were also introduced only in 2000. It is instructive to recall these at the time of the introduction of the new matriculation exam requirements coming into force in 2024, because that was the first attempt in the outcome regulation to establish a balance between curricular content and development (ability-related) requirements, laying the foundations for a competency-based regulation. Although the draft was not introduced at the time, precisely because of the later rollout of the framework curricula, it serves as a valuable document of the period on the path to the introduction of the new type of history matriculation exam in 2005.

JEGYZETEK

- ¹ A Kommentárban megjelenő szöveg döntően a korábban megjelent írásaimra, valamint az F. Dárdai Ágnessel közösen készített tanulmányokban megjelentekre támaszkodik.
- ² 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról. *Magyar Közlöny*, 53. évf. 51. sz. 3866-3885., ill. 100/1997. (VI.13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról.
<https://njt.hu/jogszabaly/1997-100-20-22> (Letöltés: 2024. máj. 1.)
- ³ 28/2000. (IX. 21.) OM rendelet a kerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0000028.OM&txtreferer=99700026.MKM> (Letöltés: 2024. máj. 1.)
- ⁴ 40/2002 (V. 24.) OM rendelet az érettségi vizsga részletes követelményeiről.
<https://njt.hu/jogszabaly/2002-40-20-45> (Letöltés: 2024. máj. 1.)
- ⁵ JAKAB György (2003): A csökkent kistérvérek panaszai – A modultantárgyak helyzetéről. *Új Pedagógiai Szemle*, 53. évf. 2. sz. 45.
- ⁶ A történelemtanárok 1996. december 6-7-ei IV. Országos Információs Konferenciájáról tudósítás: *Új Magyarország*, 1996. 6. évf. 287. sz. (dec. 9.)
- ⁷ VÁGÓ Irén (2000): Az oktatás tartalma. In: *Jelentés a magyar közoktatásról 2000*. Szerk. HALÁSZ Gábor és LANNERT Judit. Országos Közoktatási Intézet, Budapest, 179.
- ⁸ 1990-es általános iskolai és középiskolai témajegyzék (A művelődési és közoktatási miniszter az 109281/1990. /Műv. K. 16./ számon eng.)
- ⁹ JÓVÉRNÉ SZIRTES Ágota (1981): *Történelem a gimnázium IV. osztálya számára. A legújabb kor története*. 1. kiadás. (1988-ig 8 kiadása volt.) Tankönyvkiadó, Budapest.
- ¹⁰ JÓVÉRNÉ SZIRTES Ágota – SIPOS Péter (1989): *Történelem a gimnázium IV. osztálya számára 1914–1945*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- ¹¹ BIHARI Péter – KNAUSZ Imre (1998): A mélység elve és a történelemérettségi. In: KNAUSZ Imre: *Történelem és oktatás*. Fővárosi Pedagógiai Intézet, Budapest, 201-217.
- ¹² 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról. *Magyar Közlöny*, 53. évf. 51. sz. 3866-3885.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából VII.
Az érettségi vizsga részletes követelményei
Tervezet – 1997

-
- ¹³ Vö. KAPOSÍ József (2006): *Változás az állandóságban – Az új történelemérettségi*. In: HORVÁTH Zsuzsanna – LUKÁCS Judit (szerk.): *Új érettségi Magyarországon. Honnan, hová, hogyan? Egy folyamat állomásai*. Országos Közoktatási Intézet, Budapest, 73-103.; FISCHERNÉ DÁRDÁI Ágnes – KAPOSÍ József (2005): *A történelem érettségi vizsgafejlesztésének áttekintése (1995-2003)*. In: *Mester és Tanítvány*, 2. évf. 8. sz. 82-95.; FISCHERNÉ DÁRDÁI Ágnes – Kaposi József (2008): *A kezdet vége, avagy a történelemérettségi vizsga fejlesztésének további lépései*. In: BÁNKUTI Zsuzsa – LUKÁCS Judit (szerk.): *Tanulmányok az érettségiről. Hatásvizsgálat, tantárgyi vizsgák értékelése, feladatfejlesztés*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 169-186.; FISCHERNÉ DÁRDÁI Ágnes – KAPOSÍ József (2006): *Merre tovább történelemérettségi? Javaslatok az új történelemérettségi továbbfejlesztésére*. *Új Pedagógiai Szemle*, 56. évf. 11. sz. 21-35.; FISCHERNÉ DÁRDÁI Ágnes – KAPOSÍ József (2004): *Előszó az új történelem érettségéhez*. In: *Történelempedagógiai füzetek*, 8. évf. 16. sz. 13-40.
- ¹⁴ FISCHERNÉ DÁRDÁI ÁGNES (2003): *A történelem tanításának és tanulásának módszerei és stratégiái. Elméleti segédanyag*. In: *Tanári kincseslád. Történelem*. 4. évf. 13. sz. (nov.) F. 2.5. 6.
- ¹⁵ 1996. évi LXII. törvény - a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról. A törvényt az Országgyűlés az 1996. július 3-i ülésnapján fogadta el.
<https://mkogy.jogtar.hu/getpdf?docid=99600062.TV&printTitle=1996.+%C3%A9vi+LXII.+t%C3%B6rv%C3%A9ny&targetdate=ffffff4&referer=lawsandresolutions> (Letöltés: 2024. ápr. 3.)
- ¹⁶ Aztán semmi sem lett belőle.
- ¹⁷ KNAUSZ Imre (1996/a): *Alternatívák – Kérdések és válaszkísérletek a történelemérettségivel és a középiskolai zárószakasz történelemoktatásával kapcsolatban*. Kézirat. Országos Közoktatási Intézet.
- ¹⁸ KNAUSZ Imre (1996/b): *Témakörök a történelem érettségiben*. Kézirat. Országos Közoktatási Intézet.
- ¹⁹ SZABOLCS Ottó (1996): *Az érettségi, illetve a kimeneti vizsgaszabályozás kérdései*. Kézirat. Országos Közoktatási Intézet.
- ²⁰ *A történelem érettségi vizsga részletes követelményei*, 1996. Kézirat. Országos Közoktatási Intézet.